

2003 - Ősz

Ára: 400 Ft

folkMAGGazin

X. évf.

3. szám

Emlékezések Martin Györgyre

ZENE A PERIFÉRIÁN

Táncházak - Klubok

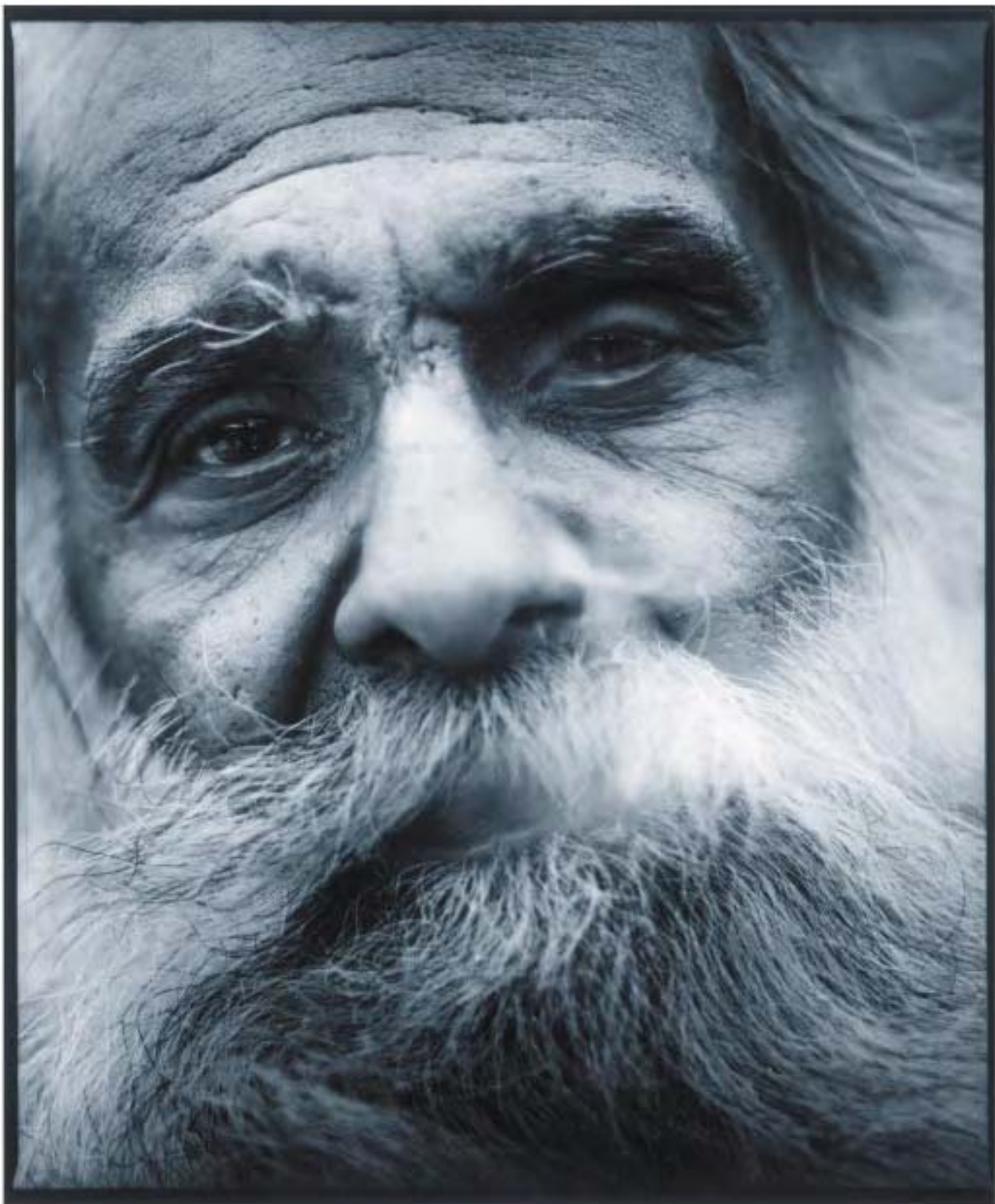
A bogártelki Fekete János „Poncsa”

IN MEMORIAM KODOBA MÁRTON

Fotógaléria: Romák Erdélyben

A »Balt-Orient« Szegeden

English Table of Contents

Kiskapus (Copşa Mică, Románia, 2003) – Molnár Zoltán felvétele

A TARTALOMBÓL:

4. Mezőségi csillaghullás
Soós János
6. Broadway, végállomás
Hauptmann Tamás
8. Interjú Diószegi Lászlóval
Hauptmann Tamás
15. Néptánctalálkozó Egerben
Abkarovits Endre
16. Népzenei tábor Tótfaluban
Szabó Gabriella
17. VIII. Szoboszlói Folkhétvége
Bálint Csilla
18. A Söndörgő együttes
Eredics Dávid
19. IV. Tekerő és Duda Szaktábor
Bukainé Ildikó - Rónai Lajos
22. Herczku Ágnes lemezéről
Mohácsy Albert
24. Fotogaléria: Romák Erdélyben
Molnár Zoltán fotográfiai
29. Kovács Ferenc: Magony Vonósok
32. Lemezkiadó a periférián
K. Tóth László
35. Martin György halála évfordulóján
Felföldi László
36. Martin Györgyről
Karácsony Zoltán
37. „Tinka bácsi”
Szőkéné Károlyi Annamária
40. Emlékmorzsák Martin Györgyről
Pálffy Gyula
42. Találkozásom Martin Györggyel
Takács András
44. Fodor Sándor „Neti”
Abkarovits Endre
46. Fekete János „Poncsa”
Busai Norbert
47. TÁNCHÁZAK - KLUBOK
50. Sue Foy angol nyelvű ismertetője

Kodoba Márton 1941–2003

Még fogva tart a nyári fény, de már csak téblábol a nyár. Kertek alatt mélláz, futkos meztőláb. Maradna, de nem lehet, őrt áll az idő. Fölszisszenő lombokba belemar az ősz. Nyiladozó gesztenyék, pörge levélpár, tétovázó billegéssel megadja magát. Elnyílt a mécsvirág, kéklik a katáng, hervadtan kesereg az aprószulák. A fű közül még pillogat, búcsúzik a nyár, lemondóan int nemet a cinegepár. Megnémult a tücsök, nünüke sírdogál, kioltja lámpáját a szentjánosbogár. Berkenyefán limbál a megérett idő. Útra készen. Indulás. Eljött az idő. Útra készen. Hátadon a félbe hagyott nyár. Nem zargat a messzeség, bölcs a mosolygás. Sírdogál a hegedű, árva a világ. Csak még egy kis időt. Még annyi minden... Túl korán... Hiszen még... Nem a miénk volt. Ajándék. „Az Úr adta, az Úr elvette, áldott legyen az Úr neve.” Immár hazatalált. Fönn van már a többiekkel Dávid oldalán. Csss! Hallgasd csak! A Mindenségnek húzza már.

(Csáfordi Magdolna • fotó: Hajba Árpád)

Címlap: Külső-Rekecsin (Moldva, Románia) - Benkő András felvétele

KODOBA MÁRTON

Kodoba Márton magyarpalatkai primás 1941. április 30-án született. Apja, id. Kodoba Lajos szintén primás, aki – Kodoba Ignác és Mácsingó György nevű testvérei mellett – a környék foglalkoztatott muzsikusa volt a XX. század közepén. A családban Marci testvérei közül még négyen lettek zenészek, Ignác nevű bátyja szintén hegedült, a többiek (Kodoba Lajos, Béla és Lőrinc) inkább kontráztak. Édesapjuk halála után Marci főképpen Kodoba Ignác „Öreg Náci” bandájában muzsikált; ezt az 1960-as évek végén, ’70-es évek elején már több hangfelvételen rögzítették. Öccsével, Bélával a ’80-as évek elejétől játszott rendszeresen együtt, ekkor állandósult a „klasszikus” öt fős palatkai zenekar, ahol a két primás Marci és Béla, a brácsások és a bőgős személye pedig 6-8 zenész között változott. Béla korai halála után (1999. november) fiát, Florint vette maga mellé, aki örökölte apja tehetségét és átvette tudását.

Marci hegedülését nem csak a gazdag mezőségi díszítésmód, hanem a széles vonóhasználat is jellemezte, mellyel remekül vezette a zenekart. Kiválóan ismerte a mezőségi magyarok, románok és cigányok repertoárját, de az egyes emberek kedvenc nótáit is. Az 1990-es évek elején néhány évig Déván lakott, majd visszaköltözött Kolozsvárra. Palatkán kívül rendszeresen muzsikáltak a környező mezőségi falvakban (Visa, Mezőkeszű, Vajdakamarás, Mocs, Mezőgyéres, Köteland stb.), majd a ’89-es romániai forradalom után állandó vendégei lettek a magyarországi népzenei rendezvényeknek; de meghívták őket Szlovákiába, Ausztriába, Németországba és Hollandiába is.

A palatkai bandával készült sok száz órányi felvételt most már még nagyobb becsben tartjuk. Nekem a legnagyobb zenei élményeim közé tartozik minden alkalom, amikor Vele muzsikálhattam.

Örök tisztelettel: Árendás Péter

Marci szépen szeretett játszani. A dallamokat és a stílust úgy örizte meg és adta tovább, ahogy az öregektől tanulta. Bölcs volt, szeretet és emberség sugárzott belőle. A 2002-es választói táborban végig mellette lehettem – a legnagyobb zenész és tanítómester volt. Köszönöm az életre szóló tanítást!

Virágvölgyi Márta

fotók: Henics Tamás

Mezőségi csillaghullás

Kedves Marci bácsi! Elhasznált, langy-meleget árasztó kora őszi este van – Magyarpalatkán ilyenkor csillag-könnyeiktől fénylik minden –, mikor a vallató fehér ívpapírra szegzem tekintetem, hogy rólad szóljak. Olyan ez, mintha az idei aszályban víz után kutakodnék, az amúgy is örökösen kiszikkadt mezőségi lankákon. Hol üssem le az ásót, találok-e vizet, vagy csak tetőzném a megsebzett föld fájdalmát? A Mezőségen egy csupor vízért sokszor kellett imádkozni, de a jó zenéért soha! Az mindig volt. Az mindig veletek volt! Tiszta forrásotok aranycsillogású cséppjei mindenkihez eljutottak. Sokaknak szomját oltotta, sokunkat megszédített, vagy éppenséggel elvarázsolt. Magyarpalatkán is úgy tartják, hogy a jó forrás mindig folyik, s ha sokan merítünk belőle, akkor sem lesz zavaros, hanem csak több és frissebb. Magyarpalatkán az a fertály, ahol ti éltetek, venyigéből font, alacsony kerítésekkel van körülveve, hogy mindenki átlépesse. Menedékhely és iskola volt, ahol nem írni-olvasni tanultunk, hanem esténként a zsupba kötött napraforgókocsányon végigdőlve ékes muzsikákat hallgattuk. Olykor-olykor egy szelíden aláhulló csillag Arany János sorait világitotta meg előttünk:

*„Hadd zengjen a föld és zengjen az ég!
Mert a hazának épen ily zene
Most éltető, fenntartó eleme.”*

1882-ben, Arany János halála évében is volt csillaghullás a Mezőségen. Az eddigi legnagyobb meteorit zuhant akkor a Palatkához közeli Mócs földjére. Hogy 2003. augusztus derekán volt-e felétek csillaghullás, Marci bácsi, azt nem tudom, de egyet tudok, amiben Vörösmarty Mihály is megerősít: „Ah zengeni fogsz te még több tél után is”. Jó földink, Wass Albert szavaival szólva, te sem tettél mást, csak „szelek szárnyán csillagösvényen hazatértél”. Isten áldjon, Marci bácsi!

Soós János

Egy keserédes gyűjtő-körút története

Néhány éve már azt hittem, hogy én már mindenről lemaradtam. 1978-ban születtem, amikor már számos banda húzta a magyar népzenet évek óta. Amikor már igen jelentős gyűjtéseken voltak túl olyan fiatal emberek, akiket én ma csak azoknak a régi tánc házas „nagyöregeknek” ismerek. Volt az már az 1990-es évek derekán is, amikor azt mondtam: „Ez nem mehet így tovább, én is gyűjteni akarok!” Nem csak magyarországi tanfolyamokon, táborokban akartam nézegetni azokat az idős embereket, akiket felvételeken hallgattam, hanem igazán meg akartam őket ismerni.

Az egyik volt közülük Kodoba Márton, magyarpalatkai primás. Egy biztos kezű, fantáziadús muzsikus, aki ez év augusztusában végleg itt hagyott bennünket...

Pedig 2003 nyarán végre teljesült az álmom, sikerült összehoznom egy többhelyszínes erdélyi gyűjtést mikrobusszal, nyolc fővel. Megjártunk egy szászcsávási lagzit, ellátogattunk Nyáradmagyaróra Bíró Sanyi bácsihoz, készítettünk felvételt Csiszár Aladáréknál és Kolozson Sztojka Györgynél, de én ragaszkodtam hozzá, hogy legalább egy napra ugorjunk el Válaszútra! Tudtam, hogy tábor van és ha tábor van, akkor ott vannak a palatkaiak. Persze iszogattunk és muzsikáltunk mi már együtt Magyarországon, de én kíváncsi voltam, milyenek ők a valóságban.

Az egyik este már jóval sötétedés után érkezünk meg Kallós Zoli bácsi portájára, s amikor a román biztonsági őrök beengedtek bennünket, éreztem, jó helyen vagyunk. Csomó ismerős, jó hangulat és több adatközlő zenész is fogadott bennünket, későn érkezőket. Mint verbeli tánc házas, elmerültem a vidám tömegben. Nem hajszoltam az élményeket, csak vártam, hogy jöjjenek szembe. Úgy gondoltam,

az igazi mulatás, éneklés úgymint akkor kezdődik, ha a tömeg belefárad a táncolásba. Hallgattam a palatkaiakat, üdvözlöttük egymást, de úgy éreztem, amiért jöttem, még várat magára. Vonótechnikára, néhány elejtett szóra, magukra a zenészekre voltam kíváncsi.

Aztán jól elrepült az idő, mert vagy éjjel 2 óra is lehetett, amikor az udvaron sörözgetve néhány rémült embert láttam futni a kijárat felé. Azonnal utánuk eredtem, azt hittem, talán valamelyik kocsi törhették fel. A bejáratnál lévő kis zuhanyzó épületéhez érve azonban megtorpantam. A félhomályban öten-hatan körülálltak valakit és élesztgetni próbálták. Először csak egy összehorzsolt felsőtestű, több sebből vérző alakot láttam, nem tudtam kivenni, ki az.

A tömeg egyre csak nőtt körülöttünk, mire valaki elkiáltotta magát: „Vizet!”. Kinek milyen üveg akadt éppen a kezébe, vizet hoztunk gyorsan. Csak ekkor, közelebb lépve láttam, hogy az ember, aki a betonon fekszik, Kodoba Márton. A kis zuhanyzó feletti szobájukból levezető lépcsők alatt feküdt a betonon, eszméletlenül. Megrázó látvány volt, ahogy leszedték róla a véres inget és igyekeztek tisztára mosni összezúzott arcát, mellkasát és vállát.

A legszörnyűbb az volt, hogy szegény semmit sem tudott az egészről. Rövid idő alatt, ami akkor hosszú perceknek tűnt, előállt valaki autóval, mivel teljesen reménytelennek bizonyult, hogy a kolozsvári mentők még időben odaérjenek. Betették a kocsiba a kába testet és elviharzottak Kolozsvár felé.

Ekkor láttam utoljára Marci bácsit. A kolozsvári kórházban még néhány napig eszméletlenül feküdt, s aztán érkezett a hír, hogy a kómából már nem ébredt fel.

Elvesztettünk egy pótolhatatlan embert, akinél szebben már senki nem fogja nekünk megmutatni azt a kemény palatkai zenét!

Maruzsenszki Endre

Kodoba Márton temetése (fotó: Héglí Dusan)

Broadway, végállomás

A Balt-Orient a Szegedi Szabadtéri Játékokon

A munkások épp deszkát fűrészelnek a színpad szélén, mozdulataik idegesek, nem sokat beszélnek. Ha mégis, akkor káromkodnak. Pár óra van már csak az előadás kezdetéig, sietni kell a díszlet befejezésével. A színpadon majdnem kétszáz táncos próbál feszülten, rója a köröket, és igyekszik megjegyezni az utolsó változtatásokat a koreográfiában. „Böröndöt jobbra le, nem, még egy kicsit, most jó”. Az apróságokra is figyelni kell. Fülledt az idő, az égen már jó ideje vészjóslóan szürke felhők keringenek, és rátelepsznek az itt sürgő-forgó emberek hangulatára. Mindenki az eget búvóli, csak bírja ki ma este még. Esőnap nincs.

A Szegedi Szabadtéri Színpad idei néptánc előadása a Balt-Orient címet viseli. Akár a régi Balt-Orient expresszvonat a keleti blokk országain, úgy vágtathat a néző is át az előadás alatt a soknemzetiségű Kárpátokon, végignézve táncaikat, belekóstolva a sokszor már kiveszöbben lévő kultúrákba. A készülő fellépők között járva azonban furcsa érzés fog el. A megszokott néptáncos jelmezeken kívül sokan járkálnak itt nem ide való furcsa hacukákban, és azt sem tudom, mit keres a kellekek közt az a kerekas rokkantszék. Valami közös titkot tudva mosolyognak össze a táncosok, mikor kérdezem őket, és nem beszélnek.

A próbán sompolyogva aztán kezembe kerül egy plakát. A fellépők felsorolása már csak méreteinél fogva is tiszteletet parancsol. A Válaszút, a Somogy és még sok más táncegyüttes, a Litke és a Kaláris Gyermek Táncegyüttesek, a Honvéd Együttes szólistái, összesen százötven táncos. A zenészek közt ott találjuk a Szászcsávási Zenekart, a bacioui fívósokat, és Pál Lajost, az énekesek között Berecz András... és persze a sort igazságtalanul fejezem be náluk. Berecz András lassan kevergeti a kávéját, pohara mellett serceg a diktafonom. A híres népdalénekes-mesemondó is szerepel a darabban, hát gondoltam, váltok vele pár szót a próba szünetében, mialatt ő „bedörzsöl egy kapucsinót”.

– Három megmozdulásom van az előadásban, az egyik olyan, hogy gép kísér, tehát korábban felvették az egyik bandának a muzsikáját, és arra kell énekeljek, a másik kettő, az szóló. A dalok kiválasztása úgy szokott lenni, hogy megmondják, mi a darabban a környezete a dalnak, nagyjából milyen nótá kellene nekik, én meg kiválasztok valamit. Különböző nem győzöm eléggé szeretni az ilyesfajta munkát, mert ebből kapásból kiderül, hogy annyi a dal, hogy kevés érzés van, amihez ne lehetne csoportosítani kettőt, hármat, négyet, hogy na, most már melyik a jó. Ez tulajdonképpen azt jelenti, hogy a darab mögött óriási háttérmunka áll, amit ezer évek alatt közösségek végeztek el, tehát meg tudod jelölni, most ezt a típusú érzést kívánám ide, és listázni lehet a nótákat.

A csillagok előbújtak, megkönyörült odafent valaki a rengeteg érdeklődőn, mert bizony mostanra telt házá duzzadt a nézőtér. A Szegedi Dóm sötétben, robosztusan magaslik a lépcsőire

felállított színpad mögött, a sárga reflektorok sűrű köddé festik a kerengő port. Ülünk a nézőtérben, a zsivaj lassan béna, csendes várakozással szelidül. Egyszer csak sötét árnyak emelkednek a székek közül, és elindulnak a színpad felé. Várakozókkal népesül be a tér, tarka ruhák, bőröndjeik pár évtizeddel ezelőtti pályaudvarra festik az üres színt, amin csak egy hártyszerű függöny feszül. Berecz András hangja karcol bele a Dóm tér levegőjébe: „Ha elindul ez a vonat, hadd menjen”.

A darab szerkezete útfilmhez hasonlítható, a sokszínű pályaudvari életképek átvezetők a táncjelenetek között. A Kelet-Európán végigszáguldó vonat sínparjai mellett valamikor még viruló népi kultúrák egy-egy jellemző szelete villan fel, majd marad messze a környörtelenül továbbmenetelő szerelvény mellett. A koreográfusok megpróbálták képet adni arról, hogy mit is jelenthettek a népszokások, táncok az eredeti közegükben. Ez áldozat kellett legyen részükről, hiszen ki kellett venniük pár látványos, színpadon jól működő elemet, és helyükre rakni párat, melyek ízt, és természetességet tesznek ugyan hozzá a jelenetekhez, de nem hoznak olcsó sikert.

– Diószegi László olyan nagy szerepet ad a szólóénekeknek, amit nem sok rendező mer megengedni magának. Jó időket ad, jó tereket a szólóénekeknek, nem fél attól, hogy a nagy építmények közt egy kicsi, ha megjelenik, akkor bukik az összkép. Érző, hogy a csöndnek nagyon jó pillanatai vannak. A folyamatos dübörgés nem olyan élményes, mintha volnának szép kis megálló, kitarított hangok, szól az az embernek.

Mindannyian néztünk már ki robogó vonat ablakán. Az elúszó tájat látjuk, s közben apró pillanatok, snittek férköznek csak be emlékezetünkbe. Íme néhány snitt a Balt-Orient ablakából:

A Szászcsávási Zenekar román lassút húz a szomszéd erdélyi falucska táncmulatságán. Haranglábi románok talpa alatt roppan a padló. A zene hirtelen felgyorsul, így kivillan minden jellegzetessége a megszakított mozdulatokkal, és látszólag egymással nem törődő, de titkon harmonikus egymásra utaltságot követelő páros táncoknak. Aztán haranglábi magyarok jelennek meg hátul, majd törnek be a kör közepére. A bál kavalkádjában a két nemzet fiai jól

elkülönülnek, román a románnal, magyar a magyarral. Am közös port nyelnek, ami keserű, mint a sors.

A bacioui fívósok a pályaudvari targoncát megszállva fújják horpadt, itt-ott szigszalaggal körülcsavart trombitáikat, előttük a táncosok sorai úgy kavarnak egymásba, majd újra szét, mint hímzésmintán a rózsatövek.

– Önmagában a tánc is színház. Az, öregem, hogy a magyar táncot odateszed, és látod az arcát annak az embernek, látod, ahogy felépíti a táncát, hát az megvallja, még azt is, hogy milyen a vércukra, hogy árva gyerek-e vagy pátyolgatták, hogy hány szeretője van, hogy evett-e. Hihetetlen, hogy milyen mélységig fel tudja önmagát mutatni. Valaki éveket tölt el egy táncnak az elemzésével, összerája vele magát, és valamelyik jó táncosnak a figuráit egészen magáévá teszi, de annyira, hogy már nem annak a táncra jelenik meg benne, hanem ő saját maga. Átváltozik a mozgás, odaigazodik egy emberhez, egy néphez a géniusza lép át egyik emberből a másikba.

Népes gyerekcsoport rohan be a színre, lakodalmast játszanak, megválasztják a vőlegényt s menyasszonyt, majd a papot is. Csípnek a mondókák, gúnyversek, és táncolni kezdenek a kicsik, úgy, ahogy a felnőttektől lesték. A gyermekek régi világának ez az érezhetően hü megjelenítése önmagában is nagy háttérmunkára vall.

A pályaudvaron mulató cigányok élete is felvillan előttünk. A cigánytáncok a nehezebben megtanulható figurák között is előkelő helyet foglalnak el. Vér, ösztön kell igazán hozzá. A Honvéd Együttes szólistáinak virtuóz cigányos főleg ennek tudatában érdemel elismerést.

Még sokáig zakatolt a gőzös, míg kis pihenőt kaptunk az első megállónál.

– Jó rá gondolni, hogy a magyarságunk, mielőtt állandóan ki van téve annak, hogy beolvadjon, megszűnjön, aközben ilyen csodákra képes, hogy a fővárosi fiataljaink palóc táncról elkezdve somogyit, csiki és moldvai táncokat táncolnak. Lám, ekkora erőösszevonásra képes a szellemi élet. Nem minden nép csinál ilyet. A szlovák értelmiség megkezdte a tánc kutatását, felélesztését, és a magyarokra hivatkozik, mint mintára. Úgy tűnik, hogy ez a megőrzés utáni vágy a magyar helyzetből, a magyar történelmi helyzetből nőtt ki.

A szünetben a baciouiak lemennek a nézőtér elé, és az egész szünetet végigjátsszák a körük gyűlölködni, majdnem spontán táncot alakítva, aminek csak a kezdést jelző csengő vet véget nagy nehezen.

A második rész furcsa képpel indul. Az előző jelenetek táncosai állnak a színtér közepén, háttal. Riadt fejforgatásokkal néznek körül, a sötétből villámként fénynelnek a fehér arcok. Idegen közegbe került, kalitkába zárt vadra emlékeztetnek. A hangszórókból közeledő vo-

nat erősödő dübörgése hallatszik, a táncosok pedig, mint a dominók, eldőlnék hirtelen.

Az előző rész nyelvezetének nyoma sincs, szinte végig gépzene szól, a táncosok mozgólatai túlzoák, színpadi show ez már. Mintha tíz perce véget ért volna az előadás, csak mi elaludtunk volna a székben, és ez már egy más darab lenne. Mint amikor egy Kabos-filmről átkapcsol az ember, mondjuk a Jedi visszatérre, na, pont olyan. A két különálló rész azonban így ér egybe, és egészíti ki egymást.

Még nevet a közönség, amikor Chaplin csámpásán, keménykalapban illeg-billeg be a színpadra, és magyar népdal dallamára, néptáncleésekből összeállított mozgással ad elő egy burleszk-jelenetet.

A Stílusgyakorlat című koreográfia olyan, mintha egy orosz balettfilmet néznénk. Marcipánszínű ruhákban, marionettbábuként mozgó emberek, J. S. Bach III. Brandenburgi versenyének egy tételére lengenek ide-oda. Csakhogy a legényes, a forgató, és ki tudja hány tánc lépéseivel.

– Bár én csak két napot láttam a felkészülésből, azt mindenesetre mondhatom, hogy színház a műfaj, nem elsősorban tánc. Itt gondolatokat formálnak meg; már-már színészi játék, amit ott művelnek, csak táncos nyelven, és ez több erőfeszítést igényel, mint mikor csak tánc van. De hát ezek a gyerekek imádnak táncolni, nekik a próba is csupa tánc. Persze itt irtóra kell figyelni, hogy ezt a koffert hova hajítsam, milyen pofát vágok, ki kinek a

hátára ugrik, ki pancsol be kinek. Ezek már nem azt a vegetatív idegrendszert birizgálják, amelyik a táncmulatságban működik. Ez azért megterhelő, úgy láttam el-elfáradtak.

Az eddigi jelenetek között átvezető hegedűszo is megváltozott. Country és ír népzene pattan a húrokról, kocsmai vigalom, ügyetlen dárídózás váltja fel a falusi mulatságokat. A szintetizátoros lakodalmakból jól ismert minimál táncleéseket látunk, risza-risza, fordít. Hej, mulat a magyar, velem és sztárvendégimmel! S hogy mindezt azok járják, akik az imént még a cigánytáncot ropták, kiváltképp felerősíti a különbséget.

Most már érezhetően hat a tabletta. A kacagások elnyelve, még a tapsok is elfelejtődnek, a közönség lassan emészti a mondanivalót.

A kerekas rokkantszék is előkerül. A Macskakajából ismert Garga bácsi, egy gyönyörű barátság kezdeteként vált eggyé a balkáni mindennapokkal, s azóta lemoshatatlan bélyegként ott van minden onnan származó képen, táncban, történeten. Most itt terem a rokkantkocsis öreg, a filmzene ismert dallamai hangzanak fel, szigorúan playback persze. Ízlésvilágunk csattanós sallereket kap a rendezőtől.

A zárókép a végletekig fokozza a gúnyt. Szinte minden táncos, zenész a színpadon van, kart karba öltve ringanak a zenére. A trombitákból, hegedűkből a Dallas hangzik fel, majd az Obladi-Obladára megy a móka. A finálé csúcspontjaként – természetesen – az Örömóda dallamaira maga Michael Flatley

ugrabugrál át a színpadon, egy pici Európai Unió zászlót lengetve.

– Magyarország is, mint egész Európa, nagy változások előtt áll, búcsúznia kell, úgy néz ki, különféle kényszerek miatt eddigi múltjától, s mintha ez a búcsú is benne volna. Az előadás arra figyelmeztet, hogy okosan kell gazdálkodnunk a javainkkal, nem hagyhatunk hátra semmit, hanem vinnünk kell magunkkal.

A szétszéledő közönség között kifelé tartva megpróbáltam konklúziót levonni a látottakból. Diószegi László csapata nem udvariaskodik. Könyörtelenül pellengérré állítja a néptáncleemekből építkező színpadi show-kat, amiből hazánkban is találunk néhányat. Azaz „vádolja” őket, hogy más közegbe helyezve a magyar folklórt, kiüresítik, elértéktelenítik azt. Hogy szerencsés volt-e az Európai Uniót központi szimbólummá tenni? Nos, ez kérdéses, hisz a mai „Eu-fóriában” aktuálpolitikai töltést kaphat, és akkor a darab jelentése könnyen másodlagossá válik.

Az mindenesetre elmondható, hogy jól szerkesztett, magas fokon előadott művet láthatott a szegedi közönség. Lehet, hogy nem fognak dühödt emberek Lord of the Dance CD-ket égetni a Tisza-parton, figyelmeztető szavát azonban – és a darab jelentőségét ebben látom – a szakma berkeiből végre a legfontosabb kritikushoz, a közönséghez is eljuttatta.

Mint tudjuk, egy fecske nem csinál nyarat... Viszont mutatja az utat a többinek.

Hauptmann Tamás

„A magyar folklórt feláldozzuk”

Interjú Diószegi Lászlóval

Az ismert rendező-koreográfus már régi vendég a Szegedi Szabadtéri Játékok háza táján. Idei darabja, a Balt-Orient című néptánc-előadás különleges vállalkozás, amely nem kis vitákat kavarhat szakmai berkeken belül is. A rendezővel a szegedi próbák szünetében beszélgettünk.

– Mondanivalója és stílusjegyei alapján is elég merész volt ez az előadás, nem félt az esetleges kritikáktól, visszajelzésektől?

– Művészi tekintetben egyáltalán nem féltém. Az, hogy a néptáncnak eddig meg nem szokott vagy nem annyira ismert irányzata is megjelent ezen a műsoron, az esetleg meghökkentett embereket, de a művészetnek ezt fel kell vállalnia. A politikai vetületét illetően... nos, ez egy kicsit bonyolultabb, mert a mai rendkívül zűrzavaros belpolitikai életben nagyon könnyen homlokára ragaszthatják az embernek, hogy EU-ellenes. Ugye a darab végén Michael Flatley végigugrabugrál egy EU-zászlócskával a színpadon... De azt gondolom, ha az emberen munkája során az a fajta görcsösség, félelem uralkodik el, mint ami sokaknál uralkodott korábban, '89 előtt, akkor óriási baj van. Úgyhogy alaposan végiggondolva a dolgokat, döntöttem a megvalósítás mellett. Az életem, munkásságom bizonyítéka annak, hogy magam is – természetesen – Európa felé nyitott vagyok. Folklórnk mindig is az európai folklór része volt, tehát ha bárki ezek után politikai matricákat aggat erre a műsorra, és rosszindulattal felfűtve szól, akkor az magára vessen. Ha a darab második részét nézzük, az nem hogy Unió-ellenes, hanem pont arról szól, hogyan lehet a mi ezer évre visszatekintő hagyományainkat úgy beépíteni a mai európai kultúrába, hogy az ne vesszen el. Pontosan e miatt kellett kicsit figyelmeztetni a közönséget, mert veszélyeztető jelei is vannak a változásnak, nos, mi erre szerettünk volna rávilágítani. Az amerikai showbusiness mindenre rátelepszik, és észrevétlenül felszívódnak azok az értékek, amik megkülönböztetik a folklórnkat. Ha valaki erre EU-ellenességet kiált, akkor nagy baj van a fejében.

– Az első részben népi hagyományokra épülő táncokat láttunk, a másodikban pedig azt, ahova érhet ez az Orient, a popkultúra hatása alatt levő folklórt. Elkerülhető-e, hogy az újonnan színpadra állított, nagyközönséget megszólító produkciók populárisabbá váljanak?

– Elkerülhető lenne egyébként, de nem érdemes elkerülni. Itt nem az a baj, ha kissé populárisabbá válnak a produkciók, hiszen erre is szükség van. A néptánc, a népművészet mindig a falusi emberek szórakoztatását szolgálta, tehát nem egy magasművészeti ágazatról van szó. Lehet populáris jellegű is, csak az értékei ne változzanak, vagyis ne essenek áldozatul a piac érdekeinek. Természetesen ott a helye a színházban, a kísérletező műfajok között is, hiszen egyedülállóan gazdag, óriási tartalékokkal rendelkező kultúráról van szó.

– A népi hagyományokat, a kultúrát féltetni kell attól, hogy elfelejtődik, hogy elfakul, és most ez az előadás arra is figyelmeztet, hogy féltetni kell attól is, hogy méltatlan kezekbe kerül. Számomra vádirat ez az Experidance-Revans típusú produkciókkal szemben.

– Ezt nagyon jól láttad, de nem a Revans az alap, az már egy utánpótlás az amerikai show-kultúrának. Hogy Magyarországon így

jelenik meg, az már egy második lépcsőfok. Itt az alapprobléma az, és ettől féltém én a magyar, és bármilyen folklórt, hogy a show-business ráteszi a kezét, és akkor már semmiféle érték nem áll meg a maga helyén, minden olyanná alakul, amilyenné alakítani akarják az eladhatóság érdekében. Ez nem csak magyar népművészeti probléma, ez általában mindenre igaz. A televíziózásra például, ott is mindenhol a ríktó, harsány színeket látjuk, a hangerőt, a sokkolást. Vagy ott van a magyar könnyűzenei életet utóbbi időben tönkretévő, rohamosan terjedő lakodalmas rock, a maga nivótlan, dobgépre előadott, igénytelen dallamaival.

– Gondolja, hogy eladható lenne a népi kultúra, a néptánc a maga régi hagyományaiival és régi keretei között is? Ha az előadás első felét nézem, az is színpad- és televízióképes?

– Mindennek megvan a vásárlóközönsége, ennek is, erre is tömegek kíváncsiak. A Mesterségek Ünnepe például százazres tömegeket vonz. Nem intézhetjük el hát úgy, hogy a népművészet eredetéből fakadóan kamaraműfaj. Eredetileg így volt, de ma már a budapesti Táncszínházalkozón tizenöt ezren vannak ott, tehát kilépett egy bizonyos körből a népművészet is. Itt a kérdés az, hogy meddig lehet kompromisszumot kötni, meddig tartja meg a népművészet az eredeti értékeit, és nem hígul fel oly módon, hogy aztán már ne legyen az.

– Honnan az előadás ötlete?

– Kettős a gondolat, egyrészt koreográfusi munkásságom során régóta foglalkoztatnak a magyarság, a falusi társadalom, a paraszti kultúra fennmaradásának esélyei, és ez is valamilyen szinten erről szól. Aztán az is kétségtelen, hogy a Brassói pályaudvar című előadásunk ráirányította a figyelmemet a vasútra, a vonatra, mint szimbólumra. A változást, a visszafordíthatatlanul elhagyott dolgokat óriási erővel tudja megjeleníteni ez az allegória.

– Nemcsak a néptáncot, hanem más műfaj elemeit is megtaláljuk a táncokban, gondolok a „Stílusgyakorlatra” és a Chaplint idéző koreográfiára. Nehéz volt ezt néptáncosokkal megvalósítani?

– Nekem az a tapasztalatom, hogy a néptánc annyira összetett mozgáskultúra, hogy aki magas szinten táncol néptáncot, az rendkívül sok egyéb táncos feladatot is meg tud oldani. Ezek a táncok egyébként egy folyamat eredményei. Voltak olyan korábbi koreográfiák, ahol valamilyen tekintetben pluszt kértem a táncosoktól, egy gesztust, egy megállást, és aztán ez alkalmassá tette őket az ilyen feladatok megoldására. Bár kétségtelen, hogy a „Stílusgyakorlat” készítésekor legalább fél évet próbáltunk, hiszen ki kellett találnom egy teljesen új világot. A Stílusgyakorlatnak az az alapja, hogy a stílustól, táncfajtától függetlenül néptáncleépéseket úgy fogom fel, mint ahogy a balett is lebontja a lépéseket, és utána összerakja a megfelelő szerkezetben.

– Vannak az ilyen típusú koreográfiának hagyományai, illetve előzményei?

– A „Stílusgyakorlat” volt az első ilyen próbálkozás, ezt vagy hét éve készítettem, és azt írták róla, hogy addig nem szedték ilyen módon szét a néptáncot. De természetesen más jellegű előzménye volt, Györgyfalvai Katalint szeretném elsősorban megemlíteni, aki a hetvenes években nem autentikus koreográfiákat, hanem dramatikus számokat készített, rendkívüli szimbiózisban a zenével. Magyarországon a forradalmat az autentikus, tájegységi táncok felszínre kerülése jelentette, mert addig a koreográfusok csak minimális alappal dolgozhattak.

A „Brassói pályaudvar” előadása (fotók: KZG)

– *Úgy hallottam, tragikus esemény árnyékolta be a premiert...*

– Sajnos igen. Az előadás kezdete előtt öt órával az egyik főszereplőnk, aki a darabnak az ízt is megadta volna, egy kitűnő tangóharmonikást, rohammentővel szállították kórházba, szívinfarktus gyanújával. Azóta már szerencsére javult az állapota. Itt is kiderül egyébként, hogy a csávásiak mennyire együtt élnek a zenével, ugyanis a Szászcsávási zenekar primása, Jámbor István „Dumnezeu” ugrott be a helyére, kitűnően, állítom, hogy a közönség nem is vette észre. Nekem ez azt bizonyította, hogy micsoda tartalékok vannak még mindig ezekben az emberekben. Ha egy Kossuth-díjas művész ilyen tesz, akkor a sajtó utána zengedezik

Szita Gábor, a zenész alkotótárs

róla, Dumnezeu pedig bólintott, hogy persze, és a lehető leghamarabb megoldotta a dolgot.

– *Hol találkozhat még a közönség a darabbal? Nem kap-e szerepet esetleg az EU-csatlakozás oldalvizén itthon vagy külföldön?*

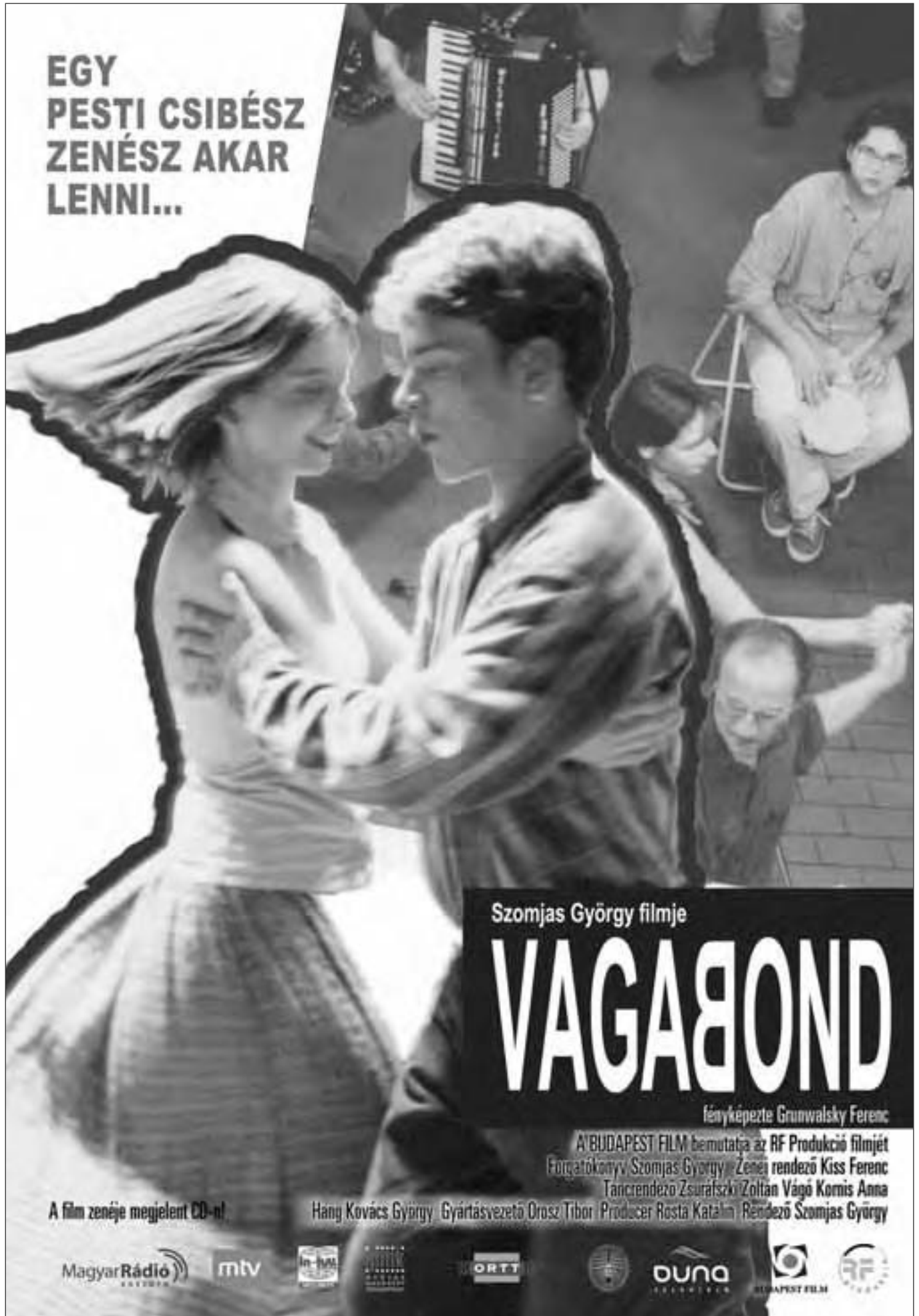
– Itt kijönnek a magyar kulturális élet hátrányai. Decemberben felkértek, hogy adjak le egy szinopszist az olasz kulturális évad zárására. Össze is állítottam egy tervezetet arról, hogy miként kellene a magyar kultúrát bemutatni külföldön. Ennek röviden az az alapja, hogy ne egy vitrinben tárolt népművészeti darabot vigyünk – mert ezt már ott kint is unják, s ráadásul az összes kelet-európai ország ezt csinálja –, hanem inkább mutassunk rá arra, hogy a magyar folklór mennyire része volt mindig is az európai kultúrának. Mutassuk meg azt, hogy a Bartók-Concerto alapidallamai miként jelennek meg eredetiben, mert meg tudjuk mutatni! Mutassuk meg, hogy mit lehet egy kalotaszegi legényessel csinálni Bach zenére, s hogy a jazz miket használ belőle! Kitűnő és szokatlan műsort lehetett volna csinálni, biztos vagyok benne, hogy megfelelt volna az elvárásoknak. Aztán egy profi együttes kiment, és eltáncolta a szokásos műsort, ennyi. Úgyhogy nincs reményem. Nagyon nehéz áttörni ezeket a falakat...

Amikor százmilliókat költenek az EU-csatlakozásra, akkor egy Balt-Orientnek, ami arról szól, hogy a magyar kultúra szerves része volt, és a jövőben is szerves része kell, hogy legyen az európai kultúrának, mégpedig nem felhívítva, nos hát, egy ilyen előadásnak pont ott lenne a helye. De nem mi leszünk ott, hanem mondjuk valamelyik Michael Flatley utánérzés.

Flatley az ír táncos – az amerikai szórakoztató ipar receptje szerint, na meg iszonyatosan nagy pénzzel – tíz évvel ezelőtt világsikeret ért el. Erre mondták itt nálunk, hogy ó, hát tudjuk ezt mi is! Egyrészt mérhetetlenül satnya, hogy mi csak utánozni tudunk, másrészt nem vették észre, hogy a produkció a sikert nagyrészt a dollármilliókba kerülő technikának, illetve a reklámnak köszönheti, amire Magyarországon nincs pénz. Végül pedig mérhetetlenül veszélyes is, mert esetleg valaki komolyan veszi akár kint, akár itthon, és akkor a magyar folklórt – állami támogatással – hígtjuk fel a már említett módon.

Hauptmann Tamás

**EGY
PESTI CSIBÉSZ
ZENÉSZ AKAR
LENNI...**

Szomjas György filmje

VAGABOND

fényképezte Grunwalsky Ferenc

A BUDAPEST FILM bemutatja az RF Produkció filmjét
Forgatókönyv: Szomjas György Zenei rendező: Kiss Ferenc
Táncrendező: Zsuráfszki Zoltán Vágó: Kormis Anna
Hang: Kovács György Gyártásvezető: Drosz Tibor Producer: Rosta Katalin Rendező: Szomjas György

A film zenéje megjelent CD-n!

A Marczibányi Téri Művelődési Központ szeptember-október havi zenei programjaiból

Tücsök-Zene

Szeptember második hetétől, a legfogékonyabb időszakban, 6 hónapostól 4 éves korig kínáljuk ritmus-ének-zene foglalkozásainkat, zenepedagógus vezetésével.

Előzetes bejelentkezés Gál Gabriellánál (06-30-999-4945)

Kőketánc – Gyermektánc

Szeptember 21-től vasárnaponként 10-12 óráig.

Ajánlott életkor: 1-7 év.

Tánc és énektanulás Sándor Ildikó, Halmos Kata és moldvai zenét játszó muzsikuskok segítségével; kézműveskedés Forstner Krisztinával és Huszti Kingával. Felvilágosítást ad Hajdú Zsófia Csenge a 212-28-20-as és a 06-70-335-62-84-es telefonokon.

Kőketánc – Népzenei gyermekkoncertek

táncok - dalok - mondókák

Tizenöt éve működik a gyermektáncunk, ahol táncot, énekeket, mondókát tanítunk, mesét mondunk, s bemutatjuk a hangszereket. A KŐKETÁNC című kazettán és a koncerteken a táncok hangulatát idézzük.

Felvilágosítás: Sándor Ildikó (257-75-66, 06-30-293-9205)

Zeneóvoda

Minden hétfőn és szerdán 16 és 18 óra között ének-zenei készségfejlesztő foglalkozás három korcsoportban M. Dietrich Helga vezetésével. Időpontok:

16.15 - kiscsoport; 16.45 - középsőcsoport; 17.15 - nagycsoport

Felvilágosítás: Hajdú Zsófia Csenge

Tel.: 212-2820, 438-1027; 06-70-335-6284

Guzsalyas tánc

Szeptember 24-től minden szerdán 20-01-ig

Moldvai és gyimesi csángó tánc ének- és tánctanítással, zenél a Somos, a Szigony és a Fanfara Complexa zenekar.

Kárpátia teaház

Október 4-én 19 órától, ahol koncert és tánc követi egymást. A koncerten moldvai és környéki népzene, a táncban moldvai csángó tánczene szól.

A Calcutta Trió Indiai Zeneklubja

Október 6-án hétfőn, 19 órától.

Az előadásain a Trió betekintést nyújt az indiai klasszikus zene rendszerébe, történetébe, szigorúan követve indiai mestereiket. A hangversenyt gyakran egészíti ki indiai film vetítése is, amely az indiai zene hangszereit, legnagyobb előadóit és népeinek kultúráját mutatja be. A koncert szünetében indiai teaház működik.

Kaláka koncert

Október 25-én szombaton 19 órától.

Felnőtteknek szóló, akusztikus koncert a színházteremben.

Ír táncanfolyam

Minden kedden 19 órától.

Barn dance, set, Ceili és kezes táncok

Táncanítók: Balogh Melinda és Vadányi Gabriella.

Marczibányi Téri Művelődési Központ

1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a • Tel.: 212-0803

2. Héttorony Fesztivál

HAGYOMÁNYÉRZÉS

A MARCZIBÁNYI TÉRI MŰVELŐDÉSI KÖZPONTBAN
2003. NOVEMBER 14-16. KÖZÖTT

Régen a zene elválaszthatatlan volt az ünneptől.

Az ETNOFON Records több mint tíz évvel ezelőtt azokhoz csatlakozott, akik a magyarság, s a velünk együtt élő népek zenéjét ismét az ünnep rangjára szeretnék emelni. Ebben a szellemben állítottuk össze fesztiválunk idei programját is.

PROGRAMOK

Koncertek, rögtönzések az „A piütkösi rózsza” kezdetű moldvai ének dallamára, közös dalolás, muzsika és tánc, Kőketánc gyermekjáték, Csoma Gergely fotókiállítás, „Elvesztett Éden” beszélgetések, néprajzi filmek, dedikálás, lemez-, könyv- és hangszervásár

VILÁGI JÓ ZENE

ARASINDA, KÁRPÁTIA, NICUN

Az első ruszin tánc Budapest!

Muzsikál a TÉCSŐI BANDA. Tánctanítás!

ÉNEKEK ÉNEKE

KISS FERENC ÚJ SZERZŐI ALBUMÁNAK BEMUTATÓ KONCERTJE

AZ ETNOFON ZENEI TÁRSULÁS,

PALYA BEA ÉS A VÁNDOR VOKÁL KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL

TÁMOGATÓINK:

Nemzeti Kulturális Alapprogram, Civil Rádió, Hungarovin

ETNOFON RECORDS

LEVÉLCÍM: 1055 Budapest, Falk Miksa u. 16.

TELEFON: (36.1) 266-5091

FAX: (36.1) 429-0324

info@etnofon.hu • www.etnofon.hu

Vásároljon közvetlenül a kiadótól!

Megrendeléseiket Lakatos Ferenc várja az order@etnofon.hu e-mail címen, a 266-5091 és a 06.20.201-1866 telefonszámokon, vagy a 429-0324 fax-számon.

Kiadványaink kaphatók a PRO FOLK hangszer- és lemezboltban: 1074 Budapest, Almássy u. 1. • Tel.: 351-3341

Kereskedőknek 30 napos fizetési határidő, visszáru lehetőség!

Táncgyűttek számára bizományos értékesítés!

IFJÚSÁGI NÉPZENEI NAPOK

PÉCSI IFJÚSÁGI HÁZ – PTE MŰVÉSZETI KAR
2003. NOVEMBER 13-15.

Pécs város és az egyetem kulturális élete igen sokrétű, tavasztól kora őszi fesztiválok váltják egymást. Ezt a sorozatot szeretnénk bővíteni, mind időben, mind pedig műfajban, tekintettel arra, hogy a népzene és a folk a baranyai megyeszékhelyen nem kapott még ekkora teret. Az időpontválasztás lehetővé teszi mind az egyetemi polgárok, mind a város lakói számára, hogy a műfaj sajátosságaival, jellemzőivel megismerkedjenek, s ezáltal még jobban betekintést nyerjenek a magyar kultúra jelentős részét képező népi hagyományokba. A rendezvényen szeretnénk lehetőséget biztosítani fiatal „amatőr” népi együtteseknek, elősegítve ezzel karrierjük indulását.

2003 a fogyatékkal élők éve. Ennek kapcsán kívánjuk előmozdítani a társadalmi integrációt, szeretnénk, ha a három megyében (Baranya, Somogy, Tolna) meghirdetett népdaléneklési versenyen hátrányos helyzetű, fogyatékkal élő gyermekek, fiatalok is részt vennének.

A program szakmai része elsősorban gyakorló zene- és énektanároknak szól. Ma az iskolai oktatás nem gondoskodik a népzenei hagyomány tanításáról, a diákoknak igen kevés lehetőségük van rá, így szakmai programmal szeretnénk előmozdítani a ma még gyermekcipőben járó népzene-oktatást.

PROGRAMOK

November 13. csütörtök

Ifjúsági Ház

- 19.00 Pávai István – hangszeres tánczene a néphagyományban
21.00 Népzenei koncert és táncház – Magyarpalatkai zenekar

November 14. péntek

Művészeti Kar

- 14.00-18.00 Népzeneoktatás – I. rész
ifj. Csoóri Sándor (vonós), Juhász Zoltán (furulya),
Berecz András (népdal)

Ifjúsági Ház

- 15.00 Általános és középiskolai népzenei verseny
Hangszeres szólita és népdal kategóriákban
17.00 Folk-kocsma
19.00 A népzenei verseny győztesének műsora
Vendégek: Pejko banda, Csiszár Aladár zenekara (Péterlaka, Erdély),
Makám, Egyszólam és Dűvő együttesek; szólótáncosok előadása
24.00 Táncház
Táncházvezető: Szávai József, Radák János

November 15. szombat

Művészeti Kar

- 10.00-13.00 Népzeneoktatás – II. rész
15.00 Előadás és beszélgetés a népzeneoktatásról – dr. Joób Árpád

Ifjúsági Ház

- 15.00 A Szélkiáltó együttes gyermekműsora
17.00 Folk-kocsma
18.00 Fesztiválgála
Lenbingó (középiskolai együttes), Fanyúvók, Fláre beás cigányegyüttes,
Bakos Árpád (Vajdaság), Zengő, Ifjú Muzsikás,
Szászcsávási zenekar (Erdély)
24.00 Táncház

Állandó programok

- Képzőművészeti kiállítás: Tirpák Bálint
Hangszerkiállítás: Kovács Gábor
Folk-kocsma

Spectaculum

Összművészeti Fesztivál

Sepsiszentgyörgy, 2003. október 13-18.

Október 13.

A fesztivál hivatalos megnyitója
Ádám Gyula, Barabás Zsolt és Henning János fotókiállítása
A Fabatka és a Fűszál együttesek koncertje

Október 14.

Kömüves Kelemen
Honvéd Együttes

Október 15.

Országalma
Honvéd Együttes
Forrószegiek
Honvéd Együttes, Háromszék Táncegyüttes
Táncház

Október 16.

Hagyományok bálja / Szabadsághős, Kossuth Lajos üzenete
BM Duna Művészegyüttes

Október 17.

Áldozat
Háromszék Táncegyüttes
Tizedik völgyény / Paraszt Dekameron
BM Duna Művészegyüttes

Október 18.

XV. Sepsiszentgyörgyi Népzene- és NéptáncTalálkozó
Kézműves vásár, játszóház, gyerektáncház, táncoktatás,
felnőtt táncház, gálaműsor

*A fesztivál idején minden délelőtt workshopok lesznek,
esténként pedig folk-kocsma várja a közönséget.*

Budapest Főváros

BARTÓK TÁNCEGYÜTTES

Az idén 45 éves fennállását ünneplő, Európa-díjjal kitüntetett,
kiválóan minősült együttes felvételt hirdet újonnan induló
utánpótlás csoportjába az alábbi feltételekkel.

Életkor: 14-16 év

A próbák helyszíne:

Budapesti Művelődési Központ, 1119 Budapest, Etele út 55.
Próbák: minden héten szerdán és pénteken, 17.00-19.00

A felvételi időpontok:

2003. szeptember 24., 26., valamint október 1., 17.00-19.00

A felvételi helyszíne:

Budapesti Művelődési Központ, 1119 Budapest, Etele út 55.

A felvételin előnyt élveznek a táncos előképzettséggel
rendelkezők. A felvételiző alapképességei – ritmus- és mozgás-
képessége, valamint énektudása – alapján kerülhet a csoportba.

További információ a Budapesti Művelődési Központban,
Frank-Kiss Juditnál az alábbi elérhetőségeken.

Tel: (36 1) 371-2782 • Fax: (36 1) 371-2761

E-mail: bartok@bartokdance.hu • Honlap: www.bartokdance.hu

„Új élő népzene 2004”

Tizedik alkalommal hirdetünk lemezpályázatot népzenei együttesek, énekes és hangszeres szólisták részére. A pályázatra olyan műsorszámokkal lehet jelentkezni, amelyek eddig még CD-lemezen nem jelentek meg. (Hangkazettán való korábbi megjelenés nem kizáró ok.)

A szakmai zsűri minden egyes tagja a teljes anyagot meghallgatva teszi meg javaslatát. Szólistáktól legfeljebb hat-, együttesektől legfeljebb tízperces hangfelvételt várunk. Szerkesztési okokból kérjük, hogy egy blokk ne legyen hosszabb öt percnél! A zsűri tagjai arról döntenek, hogy mely műsorszámokat javasolják hangfelvételre; külön nem értékelnek, de a szavazati arányról minden pályázót tájékoztatunk.

A zenei szerkesztő-rendező (Havasréti Pál) a stúdióban rögzített felvételekből – szakmai és szerkesztési szempontok alapján – állítja össze a CD és hangkazetta anyagát. A stúdiófelvételre 2004 elején kerül sor; a hangfelvételre érkezők előzetes egyeztetés alapján útiköltség-hozzájárulást kapnak.

A CD és hangkazetta megjelenését 2004. március 27-28-ára, a XXIII. Országos Táncháztalálkozóra tervezzük, ahol az *Új élő népzene* CD élő lemezbemutatóját is megtartjuk. A válogatásra felkerülő előadók bruttó 1.500,- Ft/perc tiszteletdíjban és tiszteletpéldányban részesülnek, a megjelenést követően.

A pályázat határideje: **2003. október 31.**

A pályázathoz egy minden szükséges információt tartalmazó mellékletet kérünk csatolni. Ebben szerepeljen a pályázó neve, levelezési címe, telefonszáma (fax-száma, e-mail-címe). Kérjük feltüntetni az egyes műsorszámok címét, időtartamát, a tájegységi hivatkozásokat (esetleg a gyűjtők nevével), számonként a közreműködők nevét és hangszerét, valamint az elhangzó dalok szövegét. Hiányosan dokumentált és késedelmesen benyújtott pályázatokat nem tudunk figyelembe venni.

postacím: Táncház Egyesület, 1255 Budapest, Pf. 153.

cím: Budapest, I. Corvin tér 8., II. em. 406.

telefon/fax: (36.1) 214-3521

e-mail: tanchaz@mail.daranet.hu

NÉPZENE ÉS VILÁGZENE A PETŐFI CSARNOKBAN

október 3. 15 éves a Zora zenekar

– a szerb zenét játszó együttes eredeti felállású szerb bálja –

október 19. Keleti Táncok Fesztiválja

– az előző évi sikert követi a második fesztivál –

november 13-29. IX. Balkán Hangja Fesztivál

november 16. Balkán Tánca – bemutató (Pesti Vigadó)

november 22. Balkán Hangja Gála

december 26. Görög Karácsony

– görögös hangulatú karácsonyvárás és mulatság –

december 28. Klezmer és Irodalom

– a megszokott kulturális program újabb állomása –

CSÁNGÓ ÜNNEP

2003. november 7-én 19 órától

Házigazda a 10 éves Zurgó, fellépnek hagyományörző csángó muzsikások, énekesek Moldvából és magyarországi együttesek.

Jegyek: elővételben 1.000,- Ft, a helyszínen 1.200,- Ft

XII. Ker. Művelődési Központ, 1124 Budapest, Csörsz u. 18., tel.: 319-9854

PÁLYÁZATI KIÍRÁS

„Táncház-népzene 2004”

A Hagyományok Háza Népművészeti Műhelye a Magyar Művelődési Intézet „Táncháztalálkozó” sorozatának folytatójaként harmadszor ír ki lemezpályázatot hivatásos és műkedvelő népzenei együttesek, hangszeres és énekes szólisták, illetve énekegyüttesek részére. A felhívás célja, hogy a népzenei mozgalom különféle előadónak színvonalas produkciói egy igényes válogatás keretében CD-lemezen, illetve műsoros kazettán megjelenhessenek.

Pályázni hagyományhű népzenei felvétellel és azon alapuló feldolgozással lehet. A beküldött pályázati anyag időtartama együtteseknél összesen legfeljebb 15 perc, szólistáknál összesen legfeljebb 10 perc (maximum 3-3 műsorszám!) legyen. A pályázatban csak olyan összeállítások szerepelhetnek, amelyeket az előadók korábban CD-n még nem jelentettek meg, illetve párhuzamosan futó pályázatra (pl. Új élő népzene) a tárgyévben nem adtak be.

A beérkező pályázatokat az öttagú szakmai zsűri két fordulóban bírálja el. Döntésük alapján általában 18-20 produkció kap bemutatkozási lehetőséget. A lemezsorozat szerkesztője – szerkesztési okok miatt, korlátozott számban – olyan előadókat is felkérhet a kiadványon közreműködésre, akik a pályázaton nem szerepeltek. A válogatásnál előnyben részesítjük a magyar népzenevel induló jelentkezőket. A pávakörök, a citerazenekari mozgalom együttesei, a hagyományörző előadók, továbbá a népies műzenét játszó zenekarok és a hivatásos zeneszerzők tevékenysége pályázatunk körén kívül esik, így felvételeiket nem áll módunkban fogadni.

Az adminisztráció megkönnyítése érdekében kérjük, hogy a zenei anyag mellett egy kísérőlevélben tüntessék fel a műsorszámok címét, földrajzi eredetét (tájegység, falu), időtartamát, az előadók nevét. (Feldolgozások esetén a szerző személyét is jelöljék meg.) Feltétlenül adják meg továbbá postai, fax, e-mail és telefonos elérhetőségüket! Minden pályázót értesítünk szereplése eredményéről, sőt az illetékes zsűritagok személyre szólóan is megfogalmazzák észrevételeiket, amennyiben erre igény merül fel (ezt segítően a pályázati anyagokat archiváljuk). A nyertesek tiszteletdíjban és költségtérítésben részesülnek, továbbá tiszteletpéldányt kapnak a hanghordozókból. A lemez bemutató hangversenyére 2004. áprilisában kerül sor a Hagyományok Háza színháztermében – reményeink és az előző évek gyakorlata alapján – a kiadványon szereplő összes előadó részvételével. A pályázatokat az alábbi címre kérjük beküldeni:

Mohácsy Albert

Hagyományok Háza, Népművészeti Műhely

1011 Budapest, Corvin tér 8.

– Belváros-Lipótváros –

Kulturális, Emberi jogi és Kisebbségi Bizottsága

pályázatot hirdet

„Élő népzenei hagyományaink”

címmel együtteseknek és szólistáknak

a Belvárosi Lipót Napokon való részvétellel.

Tervezett időpont: 2003. november 13-16.

Pályázni lehet minden olyan együttesnek, valamint szólistának, aki tradicionális folklór zenét játszik; zenéjében és dallamvilágában megjeleníti, fellelveníti a folklór zenei elemeit; minimum 30 perces színpadi műsorral rendelkezik.

Szólisták:	Együttesek:
I. díj 30.000 Ft	I. díj 80.000 Ft
II. díj 20.000 Ft	II. díj 60.000 Ft
III. díj 10.000 Ft	III. díj 40.000 Ft

A zsűrit a kiíró szerv kéri fel.

A zsűri döntése ellen fellebbezésnek helye nincs.

Jelentkezési határidő: 2003. október 10.

Jelentkezni az Aranytíz Ifjúsági Centrum Pályázati adatlapján lehet.

1051 Budapest, Arany János u. 10.

Tel.: 318-67-69; E-mail: aranytiz@freemail.hu

ÉVKERÉK LEGENDÁRIUM

SZENT ISTVÁN NAPI SOKADALOM
A MILLENÁRIS PARKBAN

Augusztus 20-án az élő mesterségek műhelyével kezdődött az ünneplés a Ganz gyár egykori telepén. Az új kenyér ünnepén stílszerűen lángost és kenyeret süthettek szabadfűzőn a park látogatói. Emellett gyertyamártás, nemezelés, gyöngyfüzés, selemfestés, üvegfestés és terménybábok készítése is szerepelt a programban.

A kismesterségek bemutatóját a Szentpéteri József Ötvös Iparművészeti Stúdió bőrös, ötvös és papírmérető műhelye irányította. A Ládafia Műhely „mindent járó” kosaras körhintája is nagy sikert aratott. A Térszínház művészei Mirkó királyfi meséjét mutatták be a gyerekeknek. Minden jó, ha vége jó: a sötét erők miatt elgyengült Fekete király lányát, Estikét Mirkónak sikerült kiszabadítania, miután legyőzte a szörnyeket. A mese és az átváltozás (a világosság győzelme a sötétség felett) varázsát a bábozó-színész-zeneész négyesfogat produkciója változatos formában tárta elénk.

A Lippentő Táncegyüttes előadásában zalai táncok, kecskelegeltetés és vásári vigadalom szerepelt. A Nap és a Hold – a fényt adó égítetek – elrablásáról a Langaléta Garabonciások meséltek. A programot tovább színesítette a Teka zenekar hangszerbemutatója és koncertje, a Rákóczi idejéből származó dallamok és dalok bemutatója és a „Kenyer meséje” a Berbenés Vándorszín előadásában.

Az Ajka-Padragkút Táncegyüttes műsorában tyukodi, mezősi, madocsi táncokat láthatunk. Programjukból kiemelkedett az „Egyszer fitty, másszor ritty” címet viselő, ritmusjátékra épülő koreográfia.

Az Ordások Táncegyüttes Mezőségiek című műsorát akár a nagy sikert aratott, autentikus kalotaszegi táncokat bemutató programjuk folytatásának is tekinthetjük. A három pár többek között Válaszút, Bonchida és Szék táncrendjéből adott ízelítőt. Patyi Zoltán, Vizeli Balázs, Mester László és Dör Róbert zenéje nagyszerűen illeszkedett az igényes, de még részleteiben tovább finomítható néptánc-programhoz.

Az estet táncház zárta, ahol az erdőszombat-telki muzsikások zenéjére mezősi táncokat járhattak mindazok, akik Szent István ünnepén ellátogattak a Millenáris Parkba.

Záhonyi A.

Egy erdélyi művészpár sikerei Budapesten

Könczei Árpád és Plugor Judit bemutatkozása

Lehet sikeresen is – ez a mondat a példaértékű tanulsága a Könczei család együttes bemutatkozásának, amelyre a budai vár egyik legszebb részén, a Halászbástya közelében került sor. Remélhetőleg az előadói estnek lesz erdélyi folytatása, így a szülőföldön élő művésztársak, rokonok, barátok, érdeklődők is megismerkedhetnek a népszerű házaspár legújabb alkotásaival.

Könczei Árpád, a Maros Művészegyüttes koreográfusa és a Duna TV műsor-szerkesztője június 11-én új oldaláról mutatkozott be a Magyar Kultúra Alapítvány székházában. Szerzői estjén modern zene csendült fel – klasszikus hangszereken. A „Történet egy elrontott indulóról” a rézfúvósok hangjának segítségével kereste és találta meg a groteszket a mai ember életében. A ritmusok kottában megtervezett összekeveredése korunk kaotikus állapotai elé állított ironikus tükröt. A vonósok is megmutathatták ugyanezt a töredezettséget: a „Széttört gondolatok” szabadsága egyúttal nosztalgiát is ébresztett a kissé „elhasználódott”, ám mégis átlátható keretet adó tonalitás iránt. A „Tanulmányt” kivételesen nem trió, hanem egy lány-duó (fagott és hegedű) adta elő. A zeneszerző ezen darabját kifejezetten a két fiatal művésznő számára komponálta. A „Darabok a múltból” megmutatta a tárogató szokatlan, a kuruc nótákban meg nem mutatkozó lehetőségeit is. A „Hangok és gondolatok” triója (szoprán szaxofon, fuvola, nagybőgő) zenei párbeszéd révén érezte, hogy kottából is lehet úgy játszani, mintha improvizálnánk.

Plugor Judit immár öt éve fest. Vegyes technikát alkalmazva, szépen ötvözi az elvont megjelenítést a mögötte mindig felbukkanó természetessel. A Csendélet (kollázs), az Írisz (grafika), a kisvárosi épületeket megjelenítő akvarellek színharmoníája tanúskodnak minderről. A Háromszék egykori hivatásos táncosa ma már négy gyermek édesanyja. Igazi székely bátorságra vall, hogy – felismerve a magában rejlő tehetséget – újrakezdte a tanulást, és eljutott az első kiállításig, mások gyönyörködtetéséig. A Madárijesztők figyelemfelkeltő formavilága, a Gyökérút lokalizált terei egy ősi vi-

lágba, az anyag életre keltéséig vezetik vissza a képekre rácsodálkozókat. Felbukkannak bennük a sepsiszentgyörgyi, esztergomi, zebegényi, keszthelyi művészi élmények. A lélek és a szellem együtt nyilatkozik meg Judit képeiben az ecset segítségével. A festészet sokkal áttételesebb, elvontabb művészeti ág a tánchoz képest. A forma alakítása, a színek megválasztása persze könnyebb, ha a ritmust és a zene „teremtő” erejét a művész már megérezhette a néptánc révén. Reméljük, hogy egészséges ragaszkodása a természethez ezután is segít megtartani az egyensúlyt a klasszikus és a mai világ között: egyszerre marad érthető, ugyanakkor gyönyörködtető is!

Záhonyi András

PRO FOLK

HANGSZEREK,
TOKOK, KELLÉKEK,
JAVÍTÁS, PROGRAMIRODA
ÓVODÁKNAK, ISKOLÁKNAK
KEDVEZMÉNY

Cím: 1074 Budapest, Dohány u. 84.
(bejárat az Almássy utcából)

Nyitva: 10-17h, pénteken 10-14h

Tel.: 06.30.9549-903

Tel./fax: 351-3341

E-mail: profolk@tia.hu

Honlap: www.datanet.hu/profolk-bt

**KIVÁLÓ MINŐSÉGŰ
TEKERŐK
RÖVID HATÁRIDŐRE!**

1039 Budapest, Barátpatak u. 6/B.
T: 06-20/ 438-9145; T/F: 250-7988

SZERÉNYI BÉLA

hangszerkészítő népi iparművész, a Népművészet Ifjú Mestere,
a Magyar Hangszerész Szövetség elnöke

MINŐSÉGI TEKERŐLANTOK
NÉPI TEKERŐK, TÖRTÉNETI HANGSZEREK
GARANCIÁVAL

NAGY BALÁZS

Tekerőlantkészítő · Hurdy-Gurdy Maker

Tel.: 319-8459, 06-30/ 398-0530

nb@musicart.hu · www.musicart.hu

Az idén a szlovákok vitték el a pálmát

Jubileumi néptáncfalalkozó Egerben

Tizenötödik alkalommal került sor az Agria Nemzetközi Néptáncfalalkozóra Egerben 2003. augusztus 21. és 24. között. Az eseményt az utóbbi években mindig augusztus utolsó harmadában rendezik a Megyei Művelődési Központ munkatársai Jámbor Ildikó fesztivál-menedzser vezetésével. A résztvevő tizenkét együttes fele ezúttal is külföldi volt, a többiek helyi vagy régióbeli csoportok. A szervezők igyekeznek évről-évre minél több ország népi kultúráját megismertetni a város lakóival és vendégeivel. Lehetőleg minden évben más országokból hívnak vendégeket, de néha előfordul, hogy egy országból két együttes is érkezik. Az idén a görögökből volt kettő, rajtuk kívül horvátok, olaszok, szlovákok, lengyelek képviselték a külföldieket.

Már tavaly is említettem, hogy az egri néptáncmozgalom meglehetősen szétforgácsolt állapotban van. Ez azóta sem változott. Még leginkább a közelmúltban is sikeres olaszországi turnén részt vett Szederinda képes megfelelő színvonalú produkció bemutatására. Rajtuk kívül az utánpótlás nevelése terén sikeres egri Eszterlánc és az Eger melletti Felsőtárkányban igen lelkes munkát végző Németh Erzsébet ifjú táncosai dicsérhetők. A nagyobbak között inkább a rendszeresen visszatérő bodonyi Kenderszer és a színpompás viseletével is kiemelkedő mezőkövesdi Matyóföld együttes tűnt ki.

Ami a külföldieket illeti, a mediterrán csoportoktól a közönség elsősorban temperamentumos táncokat remél. Az olaszok, akik Lazio tartományból érkeztek, hozták is a Dél-Olaszországra jellemző hangulatot

és lendületes táncokat, életképeket. A két görög együttes viszont olyan vidékről érkezett, ahol inkább a lassú táncok dominálnak, de a lépéskombinációk és a ritmusok váltakozása mégis nehéz, ha nem is annyira látványos feladat elé állítja a táncosokat. Mindkét együttes az autentikus zenéhez és táncához ragaszkodott előadásában. A táncban is kevés volt a görög csoportoknál mostanában gyakran látható akrobatikus elem. Az északkelet-görögországi Ioannina városából érkezett csoport az idén először megrendezett – a Líceum díszudvarán, a fesztivál utolsó estjén tartott – Egzotikus Néptáncgálán hozta legjobb formáját. A csoporttal mindössze két éve dolgozó Christos Zisis láthatóan rendkívül igényes munkát végez. A Larisa városából érkező másik görög együttes a Dobó téri gálán volt jobb formában, sikeres táncjátékot is tartottak, sőt a színpad előtt még kóstolót is rendeztek jellegzetes görög ételekből.

Eger új testvérvárosából, a lengyelországi Przemyslből érkezett együttes a fesztiválra újonnan készített népviseletben lépett fel. Táncosaik még igen fiatalok, bizonyára ígéretes jövő áll előttük. A horvátországi, közelebről a kelet-szláviai Petriből érkezett Zrínyi Miklós együttes különösen kiváló énekesei, a népszerű kólok és a tamburazene révén ragadta magával a nézőket.

Bár a fesztivál nem versenyjellegű, a nézők és szervezők között természetesen minden évben folyik egyfajta rangsorolás. Tavalyelőtt a Hargita, tavaly a Háromszék és a Hargita emelkedett ki a többiek közül. Ebben az évben szinte akárkivel beszéltem, ugyanazt a résztvevőt nevezte meg, mint a fesztivál legjobbját: a szlovák Chemlon Népiegyüttest. A Homonna város húsz kilométeres vonzáskörzetéből építkező 120 tagú együttes ezúttal egy közel negyventagú delegációval érkezett, s bár amatőr együttesről van szó, a résztvevők közül ők voltak a legprofibbak. Műsoruk ugyan kicsit vegyes képet mutatott, s szerencsésebb lett volna, ha csak autentikus néptáncokkal lépnek fel, egyértelmű volt, hogy tánc tudásuk, színpadi megjelenésük, kitűnő zenekaruk és énekeseik révén az idén ők vitték el a képzeletbeli pálmát. Sikeres fellépésük

Chemlon Népi Együttes (Homonna, Szlovákia) – Gál Gábor felvétele

a szervezőket arra ösztönözte, hogy hosszabb távra is kapcsolatot építsenek ki az együttesekkel.

A fesztivál fő helyszíne a Dobó tér volt ebben az évben is, amely bizonyára a külföldieket is elbűvölte hangulatával. Kár, hogy évek óta nem tudja a város megoldani, hogy ilyen rendezvényeken szükség esetén ülőhelyek is legyenek. Ez nem csak a nézők kényelmét szolgálná, hanem egyúttal annak is elejét venné, hogy a nézők közé minduntalan kerékpárosok hajtsanak, vagy mások kutyáikat épp ott sétáltassák. Egyébként különösen az esti táncjáték idején a tér valóban felülmúlhatatlan hangulatot nyújtott. Talán még soha nem volt ennyi nézője az esti előadásoknak, és soha nem kapcsolódtak be ennyien az éjszakai táncjátékokba, amelyeken a külföldi együttesek is tanították nemzeti táncaikat, de a legnagyobb sikert minden bizonnyal az egri Kerekes együttes táncjátéka aratta. A táncjáték után viszont már nem volt hol folytatni a mulatást: ezeket – tekintettel a környék lakóira – 11-re be kellett fejezni, s addigra az összes környékbéli vendéglő is becsukott, amit különösen az éjszakai élethez szokott mediterrán vendégek elég nehezen vettek tudomásul.

Szombaton sor került még a hagyományos folkmisére is, ezúttal is Maczkó Mária főszereplésével, de most külföldi csoportok is bekapcsolódtak vallásos énekeikkel. Nem volt szorosan a fesztivál része, mégis odaillett a Petrás Mária moldvai csángó népművész vallásos ihletésű kerámiáiból rendezett gyönyörű kiállítás is. Éppen az előző napon nyitották meg a Megyei Művelődési Központban.

Szombat este rendezték a már említett Egzotikus gálát a Líceum udvarán, amely igen jó ötletnek bizonyult, elsőre is telt házat vonzott, s amelyen a tőlünk délre lakó népek képviselői (a két görög, a horvát és az olasz együttes) léptek fel. Vasárnap délutánra a fesztivál résztvevői már jórészt elutaztak, amikor a záró Gajdos-koncertre sor került a Dobó téren. Ennek ellenére erre az eseményre is szokatlanul sokan voltak kíváncsiak.

Abkarovits Endre

„Ismét megtörtént a csoda”

Népzenei tábor Tótfaluban

A budapesti Vass Lajos Népzenei Szövetség és az újvidéki Vajdasági Magyar Pedagógusok Egyesülete ezúttal is közösen szervezte hagyományos nyári népzenei táborát Tótfaluban. Ötvenhárman voltunk, így a régi és az új épületet egyaránt benépesítettük. Be kell val-lanom, az első néhány órában kissé meglepődünk, hiszen igen fiatal és nagyon kezdő táborlakók érkeztek, és hát ez a tábor igen magas színvonalú és fűrésztő szokott lenni, így tartottunk tőle, hogy majd nem bírják az iramot a gyerekek.

Minden nap reggel hét órakor volt az ébresztő, nyolckor a reggeli, kilenctől tízig közös éneklés Polgár Lilla vezetésével, tíztől délig mindenki a saját csoportjában dolgozott. A vonósokkal Virágvölgyi Márta (Budapest) és Sturmman Jenőné, Toncsi foglalkozott, ők széki és füzesi muzsikát tanultak, a citerásokkal Borsi Ferenc, ők dunántúli és alföldi dallamokat, a tamburások pedig szintén alföldi dalokat sajátítottak el Tóth Gábortól. Az énekeseket Polgár Lilla és Bodor Anikó oktatta, akik több tájegység népdalait is megismertették a gyerekekkel. Az ebéd után rövid pihenő következett, ez idő alatt néhányan meglátogatták a közelben lévő kis medencét, és ott próbálták új erőre kapni, majd délután háromtól négyig elméleti előadást hallhattak a gyerekek, s hat óráig ismét mindenki a saját csoportjában dolgozott tovább. Vacsora után, azaz hét órától tízig is még elméleti és csoportos foglalkozások voltak, majd egy rövid táncház, és tizenegy körül takarodót fűtünk.

A hét folyamán Bodor Anikó bemutatta legújabb népzenei gyűjteményét, Virágvölgyi Márta pedig Lajtha László széki gyűjtése alapján készített legújabb lejegyzését, amelyet a Hagymányok Háza adott ki, s a vonósok forgathatják nagy haszonnal. Egyik este Polgár Lilla mesélt eddigi pályafutásáról, és sok-sok népdalt énekelt, így illusztrálva életének fordulatot hozó

eseményeit. Az egy hét történései felejthetetlen élményt hagytak valamennyiünkben.

Nagy örömünkre sokan jöttek Bánátról, Muzslyáról, Tordáról, Becskerekéről, Debelyacsáról, de érkeztek Bácsföldvárról, Becséről, Kanizsáról, Bajmokról, Szabadkáról, Horgosról, Adáról is. A táborlakók rövid idő alatt összebarátkoztak, megszokták a szigorú munkatempót és időbeosztást, s a tábor végére olyan gálaműsort mutattak be, hogy az már valóban csoda

volt. Olyan szépen muzsikáltak, énekeltek, hogy boldogság volt hallgatni. Ismét be kellett látnunk, hogy talán így a jó: hogy mindig jönnek új, addig ismeretlen gyerekek is, hiszen így még többekhez eljut ez a kultúra, a zenei anyanyelvünk, és általuk ismét még többen kaphatnak ízelítőt az egy hét alatt megtanultakból.

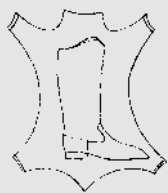
A gálaműsort pénteken délután tartottuk az új épület szép, légkondicionált és kiváló akusztikájú előadótermében. Nagyon sok szülő eljött, és meghallgatta a gyerekeket, sőt még a zentai kis táncosok is betértek hozzánk Szabadkáról hazafelé menet, hogy meghallgathassák ők is a gálaműsort. Csak az a kár, hogy így az újság hasábjain keresztül nem tud megszólalni az a széki muzsika, amit minden táborlakó közösen adott elő. Magyart, lassút és csárdást húztak a zenészek, az énekesek pedig úgy énekeltek a magyar és a csárdás szövegét, hogy zengett a környék. Szép volt a citerás Szabó Anita muzsikája és éneke is, a muzslyai lányok szintén szépen énekeltek, de a szólístákat és a kezdő hangszereket is sokáig őrizzük még emlékeztünkben mi, akik hallhattuk őket. A füzesi muzsika is hátborzongató volt, hiszen hét primás húzta egyszerre, és őket kísérték igen ügyesen a brácsások és bőgősök, mindössze hárman. Természetesen ráadást is kért a népes közönség, mindannyian úgy éreztük, hogy elvarázsolt bennünket a muzsika.

A varázslat után lassan mindenki hazaindult, hiszen már esteledett, a táborozók fáradtan ugyan, de sok tudással és élménnyel gazdagodva. A szülők elégedettek és büszkék voltak gyermekeikre és tanáraikra, akikkel közösen alkották azt a csodát, ami Tótfaluban ismét megtörtént.

Szabó Gabriella
szervező

Néptáncosok, néptánc csoportok és bármely táncműfajt kedvelők!

Különbözőfajta táncokhoz készítünk méretre is:

NŐI ILLETVE FÉRFI PUHA- ÉS KEMÉNYSZÁRÚ CSIZMÁT

MENYECSKE CSIZMÁT • NÉPTÁNC BAKANCSOT • KARAKTER CIPŐT

Műhelyünk címe: 8300 Tapolca, Sümegi út 20. (a gimnázium mellett)

Telefon: 06 / 87-321-304; mobil: 06 / 30-286-9517, 06 / 30-224-2105

TANKA TAMÁS ÉS BÁRÁNY SZILVESZTER Népi Iparművészek, a Népművészet Ifjú Mesterei

Modelljeink megtekinthetők és megrendelhetők, árlistánk és méretlapunk letölthető a honlapunkról: www.tankabarany.hu

Népzene és népművészet a fürdővárosban

VIII. Szoboszlói Folkhétvége

A Szoboszlói Folkhétvége gondolata a Millecentenárium évében fogant, s az ötletgazdák már akkor úgy tervezték, hagyományt teremtenek. Sikerült. A Kovács Máté Városi Művelődési Központ és Könyvtár dolgozói, valamint a Szoboszlói Kulturális Közösség tagjai ugyanis az idén már nyolcadik alkalommal szervezték meg a nyaralók és az érdeklődő szoboszlóiak találkozását a magyar népzenevel, néptáncsal és a népi kismesterségekkel.

1996 tavaszán a szoboszlói művelődési központ munkatársai – Berényiné Szilaj Ilona, Kovács Gábor és Nagy Zoltán – a Szoboszlói Kulturális Közösség tagjaival együtt azon gondolkodtak, miképpen lehetne feleleveníteni a régi szoboszlói népzenei tábortáborok hagyományát. A '80-as években Joób Árpád és a körjeje csoportosuló népzeneészek Hajdúszoboszlón szervezték népzenei táboraikat, melyeknek programjait táncházak, koncertek színesítették. A tábor résztvevői rendszeresen felléptek – nagy sikerrel – a strandbejárat előtti téren, ahol az általuk készített, apróbb hangszerek voltak a hangulatos vásár portékái. A Magyar Rádió helyszínen készített felvételeit országosra hallgathatták a népzene kedvelői.

Az indíttatás tehát innen származott, s szerencsére az emlékezést, vágyakozást tett is követte: 1996 júliusának utolsó hétvégéjén megrendeztük az első Szoboszlói Folkhétvégét. Akkor a Morotva Együttes, a Békés Banda, a Gajdos, a Csik, a Dűvő Zenekar, a Göncöl Együttes, a Jártató Zenekar és a Szeredás Népzenei Együttes lépett színpadra az estén. A nyolc kiváló zenésztársulat mellett nyolc népi mesterség legjelesebb kelet-magyarországi képviselői is meghívást kaptak, akik csodálatos áruikkal elkápráztatták a látogatókat, s bemutatóikkal is óriási sikert arattak.

A sikeres első esztendő után a következő két évben három napon át tartott a népművészet és népzene ünnepe a fürdővárosban. Az 1999-es esztendőben egyik szemünk sírt, a másik nevetett. Utóbbinak oka volt, hogy a nemzetiségek zenei ünnepének keresztelt két estével öt naposra hosszabbodott a Szoboszlói Folkhétvége. A pityergésre pedig az adott okot, hogy a strandbejárat előtti diszburkolatot féltő városvezetés méltatlan helyszínre száműzte a rendezvényt – egy sörátorban zajlottak a koncertek, s a kézművesek áruinak, bemutatóinak megcsodálását is zavarta, hogy a látogatóknak öklömnyi köveken egyensúlyozva kellett azon gondolkodniuk, maradjanak-e még, visszatérjenek-e, vajon kibírja-e lábbelijük a megpróbáltatásokat.

A következő két esztendő hasonló körülményei után – a fellépők és a közönség öröme – 2002-ben és idén a szabadtéri színpad lett a műsor helyszíne. A kézművesek utcája sajnos kicsit távolabb, a strandbejárat másik oldalán, a Harangház mellett várta az érdeklődőket. Az utca-szerűen elrendezett sátrakban a régi idők mestereinek tudását őrző – s ezt szívesen tovább is adó – alkotók bemutatkozására idén is rengetegen voltak kíváncsiak. Az ország különböző részéről érkezett kézművesek meghívásos alapon vesznek részt a Szoboszlói Folkhétvégén. Sokuk büszkélkedhet a Népművészet Mestere vagy a Népművészet Ifjú Mestere címmel. Évről-évre érkeznek fazekasok, bőrművesek, csuhé- és szalmafonók, fafaragók. A népi textíliák is jelen vannak, gyönyörködhetünk viseletkészítő, hímző, szövő, csipkeverő és szűrrátétes mesterek munkáiban. A szarufaragás és lószerszámkészítés rejtjelmeibe is betekintést nyerhettek a nézők, s a papírméretésnek is nagy sikere volt. A közönség nagy része „egyszer használatos” műanyagokhoz szokott – most láthatták, hogyan készülnek a szép formájú használati és dísz tárgyak; megérintették, kézbe vehették a természetes anyagokból készült, csodásan díszített alkotásokat.

Második esztendje műsorfüzetet is kiadunk, amelyben a program mellett az előadók is megismerkedhetnek a látogatók. Az esti zenés program is változott az előző esztendőkhez képest – minden este néptáncgyűjtés lépett először a színpadra. A Szoboszlói Folkhétvégét az egykori népzenei táborok vezetője, Joób Árpád nyitotta meg. A Forgórózsa táncosai eddig a táncházak vezetőiként, most első fellépőként vettek részt a rendezvényen. A Morotva

Népzenei Együttes lebilincselő műsora után a Bran Együttes Írországra kalauzolta a nézőket. Kovács Gáborján érdekes hangulatos összekötőszövegei nagy tetszést arattak – csakúgy, mint a táncház.

A második este hangulatát a jövőre ötvenedik születésnapját ünneplő sárospataki Bodrog Néptáncgyűjtés alapozta meg. A Csik Zenekart hetedik alkalommal üdvözölhettük a folkhétvége színpadán. Örömmel láttuk, halottuk ismét Csik Jánost – az idej fergeteges sikerű koncert felemelő, megható pillanataira sokáig emlékezni fogunk. A Ghymes Együttes műsorára sokan kíváncsiak voltak, a türelmes várakozásért a megszokott Ghymes-hangulat kárpótolta a nézőket.

A Szoboszlóhoz közeli Földesről érkezett a Szélrózsa Néptáncgyűjtés. A Gyönyörű Zsigmond által vezetett, fiatal csoport lendületes, hangulatos műsora méltán aratott nagy tetszést. A pénteki este következő fellépője a Magyar Tekerőzenekar volt. 1997-ben már jártak nálunk, sok néző örült, hogy ismét találkozhatott e különleges hangszerelemmel. A Jánosi Együttes szintén a második folkhétvégén lépett színpadra. A zenekar tagjai és a Szélrózsa táncosai egy meglepetéssel készültek a szoboszlói közönségnek: hajdúsági táncokat tanulhattunk a táncházban.

Az Iliosz Néptáncgyűjtés a görög tájegységek sokszínű népviseletét, a görög táncok sajátos mozgásvilágát mutatta be. A Magyar Dudazenekar négy évvel ezelőtt elsőként lépett fel abban a bizonyos sörátorban – most többen láthatták, hallhatták műsorukat, s ez nemcsak a közönségnek, a zenekar tagjainak is meglepésére szolgált. A Hétrét Együttes megismételte tavalyi sikerét, idén is együtt volt minden: igényes zenei alap, sok-sok hangszer, s a különleges, „bétrétes” hangulat. Az utolsó estén a balmazújvárosi Himes Néptáncgyűjtés előadásában láthattuk a magyar tájegységek táncainak színe-javát.

A Tükrös Zenekart ismerősként köszöntötte a közönség, hiszen övodik alkalommal fogadták el meghívásunkat. A rendezvény utolsó fellépője a Méta Együttes volt. Reméljük, a születésnap koncertek közt a Szoboszlói Folkhétvégre is szívesen emlékeznek majd.

Az esti koncertek nézőinek száma ezeröttszáz körül mozgott, s legalább ugyanennyien voltak kíváncsiak a kézművesek utcájára is. Rendezvényünket idén is azzal az érzéssel zártuk, hogy ez most megint jobb volt, mint a tavalyi. Ehhez talán az is hozzájárult, hogy ebben az évben is fejlődünk, nyújtottunk valami újat – a Szeredás 2000 Bt.-vel közösen kiadtuk a VIII. Szoboszlói Folkhétvége CD-t. Az idej fellépők egy-egy felvételét tartalmazó lemez létrejöttéért köszönet a zenekaroknak, a kiadóknak és Pete Lászlónak, aki nélkül nem biztos, hogy létrejött volna az album!

A színpadi díszletet, a plakátot, a műsorfüzetet és a CD-borítót Árvai Anikó és Vétró Mihály szoboszlói házaspár, a Népművészet Ifjú Mesterei tervezték és készítették.

Nekünk, szervezőknek július utolsó hete évek óta különleges alkalom. A rendezvény sikerén kicsit izgulva ugyan, mégis ünnepként éljük meg legnagyobb nyári programunk napjait. Reméljük, ebben sok látogatóval, régi és új vendégeinkkel – most már a folkMAGazin olvasóival is – osztozhatunk majd az elkövetkező esztendőkből.

A jövő nyári programok tervezéséhez már most érdemes bejegyezni a naptárba: július 28. és augusztus 1. között IX. Szoboszlói Folkhétvége Hajdúszoboszlón, ahová mindenkit szeretettel várunk!

Bálint Csilla

A Söndörgő együttes

A kamarazenéléstől a filmezésig

A Söndörgő együttes nyolc éve alakult, és azóta aktívan részt vesz a népzenei életben. Célkitűzésünk a magyarországi délszláv zenei hagyományok megőrzése, újrafogalmazása, koncertszerű bemutatása, kalandozva a balkáni területek népzenekeincsei közt. Azt hiszem, röviden így foglalhatom össze az együttes koncepcióját.

A kezdetekről

Emlékszem az alakulás napjára: egy gimnázium pincéjében próbáltunk, két régi tamburán, a zenei kíséret akkordjai egy hagyományos iskolai táblán virítottak krétával felírva.

Nem sejtettük, hogy ezek az örömteli és izgalmas pillanatok a későbbi eseményekre milyen nagy hatással lesznek. A gimnáziumi évek során a kamarazenélés varázsa olyan összekötő erővé vált közöttünk, amely a mai napig izgalomban tart bennünket, ha egy-egy új dallamot tanulunk.

Az egykori krétából és a táblából pedig kis zenei műhely fejlődött, ahol a komoly munka éppen úgy folyik, mint a felhőtlen szórakozás.

Miért délszláv zene?

A Vujicsics együttes példája nagy hatást gyakorolt az együttesre, a családi kötődés és a népzene iránti rajongás indokolja ezt a választást. A „folklor szótárából” választott Söndörgő név vidámságot, egyfajta életigenlést is jelent számunkra. Amúgy pedig ritmikus és kellemesen kimondható szó, megjegyezhető együttesnév.

Már nem csak együttes...

Az együttes működése a közelmúltban új távlatokat nyitott, barátainkkal és segítőkinkkel 2003 áprilisában megalapítottuk a Söndörgő Egyesületet, amely sokkal több elméleti és gyakorlati lehetőséget kínál céljaink megvalósítására. Az egyik nagy célkitűzésünk idén az együttes nevét viselő fesztivál megrendezése volt.

II. Söndörgő Fesztivál 2003. augusztus 17-18.

Hangulatos, Dalmáciát idéző helyen mulathatjuk az időt Szentendrén, a Preobrazsenszka templom szomszédságában lévő Vujicsics Tihamér téren. Az sem véletlen, hogy ezt választottuk helyszínnek. Nem is gondolnánk, mennyi odafigyelés, segítség és összefogás

eredményeképpen alakult ki a tér mai arculata. Ennek szellemében a fesztivál nyitó eseménye annak a Kötéblának a felavatása volt, amelyen a tér kialakításának támogatói szerepelnek név szerint.

A szentendrei szerb hagyományokból kiindulva augusztus 19-én természetessé vált, hogy a templomkertben kólót járnak, és az sem kelt meglepetést, ha tamburazene csendül fel az előtte lévő terecskén.

A Söndörgő Fesztivál kulcsmondata, hogy a hagyományos szentendrei szerb búcsú előfelvonásaként szeretnénk elérni, hogy a nagyközönség számára is megismerhetővé váljon az a tradíció, amelyet egy kis közösség tart életben több mint háromszáz éve.

A téren megjelent közönség és a fellépő együttesek megteremtették azokat az örömteli pillanokat, melyek által emlékeztetéssé vált ez az együttlét, erőt és motivációt adva a jövő évre. Sokan sokféleképpen vélekedhetnek: vannak, akiket a koncertek hangulata fogott meg, mások a táncban, felhőtlen bulizásban lelték örömeiket, nem is beszélve arról, hogy gasztronómiai fogások kápráztatták el a térre érkezőket. Sok család jött kisgyermekkel, ami külön

öröm számunkra, hiszen alapvetően minden generáció, kisbabától az öregekig képviseltette magát a fesztiválunkon. Önmagáért beszél az a tény, hogy a két naposra tervezett fesztivál alatt nagy látogatottságot regisztráltunk, de még 19-én is megtelt a tér emberekkel, akik késő éjjelig maradtak.

Nekünk, szervezőknek nagy feladat volt végigvinni az „olimpiai lángot” az első fesztiválunkon, zenészként is közreműködve. Ezúton is szeretném minden résztvevőnek megköszönni a színvonalas műsort és mindenkinek a segítséget, jelenlétet (a résztvevő együttesek: Vujicsics Együttes, Szalonna és barátai, Vagabond, Kárpátia, Versendi Kovács József és zenekara).

A tapasztalatokat átörökítjük a 2004-es évre, a következő Söndörgő Fesztiválra, ahol még több fellépővel, új helyszínekkel, színesebb programmal várunk mindenkit.

Végül Vagabond

Ekkora formációban a Söndörgő még sohasem játszott. Ennyi zenész a színpadon beindul, mint a lendkerék... Más-más közegekből érkezett zenészek együttese, akik képesek megosztani egymással zenei élményeiket a pillanat hevében, hogy ebből valami újat hozzanak létre.

Szomjas György Vagabond c. filmje a budapesti táncházak és a népzene életérzését viszi vászonra, és azt már a mozikban való megjelenés előtt, a fogadtatás ismerete nélkül is bizton állíthatjuk: valami maradandót alkotott. A forgatás, a közös ügy egy zenekarrá kovácsolta a filmben szereplő szólistákat, együtteseket. A film keresztmetszetet nyújt a táncházmozgalomról, emberi érzésekről, s benne a zene központi szerepet kap. Így alakult a Vagabond együttes, kihasználva a népzene időtlen és megújuló természetét. Így kerül az élet a mozivászonra, majd az ott kötött barátságok újra az életbe, amely egy felhőtlen együttzenélésben éri el tetőpontját.

Eredics Dávid

IV. Tekerő és Duda Szaktábor

Csepel-sziget, 2003.

foto: Havasréti Pál

Egy tekerős szemével

Kétszer vettem részt idáig tekerős táborban, s most a második alkalommal is úgy érzem, nemcsak tudásban gazdagodva, hanem lelkileg is feltöltődve térhettem haza. Jó volt ott tanulni, ahol azt érezheted, örülnek neked; ha nem tudsz valamit, a többiek segítenek, támogatnak, biztatnak, szinte húznak magukkal, s a hasonló érdeklődésű, gondolkodású emberekkel jókat beszélgetve felüdül a lélek.

Nagy ajándéknak tekintem a sorstól, hogy kapcsolatba kerülhettem a népzenevel, a tiszta forrással. Különösen azokat a találkozásokat érzem éltető forrásnak, ahol az ősi, áthagyományozott népzene őrző mestereivel együtt élhetjük át gyökereink megtartó erejét. Hiszen az „adatközlők” nem csupán dallamokat, régi szokásokat adnak át, hanem egy olyan – számunkra már többnyire sajnálatosan elfeledett – kultúra értékeit, kincseit mutatják meg a maguk őszinteségével, természetességével, amelyről mégis azt érezhetjük: a miénk. Ilyen kincset kaptunk itt a táborban Pál István dudás bácsitól.

Néhány nap alatt a közös gyakorlások során kialakult egy olyan alkalmi zenekar, amely az együtt-zenélés örömeinek semmi máséhoz nem hasonlítható élményével gazdagított minket. Ez az érzés olyan lelki harmóniát, belső békét adományoz az embernek, hogy akár gyógyító terápiaként is alkalmazni lehetne.

Havasréti Pál személyében pedig egy olyan népzeneeszt ismerhettünk meg, aki ezeket a kincseket verbéli pedagógusként, őszinte emberséggel, igazi példaadással képes átsugározni nekünk. Köszönjük! (Bukainé Ildikó)

Egy dudás élményei

A Csepel-szigeti Ifjúsági Táborban 2003. augusztus 21-től 25-ig dudások és tekerősök találkoztak, hogy meglévő tudásukat tovább gyarapítsák, fejlesszék, vagy éppen elkezdjenek valamelyik hangszerral ismerkedni. A tábor szervezői Havasréti Pál tekerős, valamint Lányi György és Istvánfi Balázs dudások voltak. Örvedetes tény,

hogy a tábor összlétszáma meghaladta a 43 főt. Tanárként közreműködtek: Pál István, Istvánfi Balázs, Bese Botond, Lányi György dudások, Bartha Z. Ágoston, Szerényi Béla, Havasréti Pál tekerősök. A dalokat naponta kétszer egy-egy órában Pál István és Tárnoki Beatrix tanította.

A napi program reggeli után új dallamok tanulásával kezdődött. Ebéd és vacsora előtt egy-egy óra népdal-tanulásra is sor került. A délután egyéni gyakorlással indult, majd 15 órától vacsoraig ismét közös gyakorlás, muzsikálás jegyében telt. Vacsora után ki-ki egyénileg gyakorolt, vagy éppen a résztvevőkből alkalmi bandákká alakult formációk muzsikáltak. Két estén a kanadai Cifra zenekar muzsikájára táncoltunk, éjfélutáni lecsendesedve pedig citerára énekeltünk együtt.

Nekünk, dudásoknak fantasztikus szerencsénk volt, hiszen a szervezőknek sikerült oktatónak megnyerni Pál István tereskei dudást, a Népművészet Mesterét. Így első kézből vehettük át Pista bácsi kedves dalait, hangszerjátékának különlegességeit, megfigyelhettük méltóságteljes, letisztult előadásmódját. A mester nem csak dudálni tanított, és nem csak dalokat tanított nekünk! A szünetekben mindig előkerült egy-egy odaillő története, elbeszélése, amit legalább olyan érdeklődéssel hallgattunk, mint dudájátékát. Elbeszélései hol szomorúak, hol vidámak voltak, de mind a becsületességről, az emberi méltóságról, tisztességről, egyszerűval emberségről szóltak. Köszönjük Pista bácsinak ezeket a csodálatos napokat. Táborunkat sok érdeklődő meglátogatta, többek között Agócs Gergely, Birinyi József, Kozák József, Adorján István, de még a Magyar Dudazenekar és a Magyar Tekezőzenekar tagjai is eljöttek. Közülük volt olyan, aki a táborzáró bemutatón velünk együtt muzsikálta a megtanult dalokat.

Úgy gondolom, valamennyi táborlakó zenész nevében megköszönhetem a szervezőknek ezt a lehetőséget, és alig várjuk, hogy egy év elteltével, a következő duda-tekerő táborban ismét találkozhasunk, együtt muzsikálhasunk, és új élményeket szerezhessünk. (Rónai Lajos)

Első Tekerős Szaktábor

Szentes, 2003.

Szerencsésnek mondhatom magam, hogy a 2003. június 16 és 19. között megrendezett Első Szentesi Tekerős Tábornak én is lakója és tanulója lehettem. Szerencsésnek az oktatókért, a társaságért és nem utolsósorban a helyszínért, ahol szabadon, pihe-nés közben, a nyár örömeinek is hódolva tanulhattunk meg olyan népdalokat tekerőzni, amelyeket nem is olyan régen éppen ezen a vidéken játszottak apáink, nagyapáink. Az esti hagyományörző bemutatók, a közös zenélések, táncolások közelebb hoztak mindannyiunkat ősi kincseinkhez, azokhoz a bizonyos gyökerekhez, amelyek megtartanak minket a mai világban is magyarnak, embernek.

Köszönjük Szentes város önkormányzatának, hogy lehetővé tette és segítette ezt a hagyományápoló tábor létrehozni, igazán jó érzés volt éppen Szentesen tanulni ezen a hangszeren. Külön köszönettel tartozunk Havasréti Pál tekerőtanárnak és Karikóné Puskás Gabriella házigazdánkknak, akik gondoskodó szeretettel ügyeltek minden részletre, hogy a tábor valamennyi lakója jól érezze magát és sok szép élménnyel, tudásunkat gyarapítva, új barátokkal gazdagodva térjen haza Szentesről, a tekerő „őshazájából”.

A tábor lakói nevében köszönöm mindezt, bízva abban, hogy jövőre újra találkozhatunk, s a rendezvény hagyománnyá válik.

Bukainé Ildikó

Táncház a Fekete-tengernél...

Mangalia felé zötykölödtünk Hódorog András klézsei furulyással és hét külsőrekecsini fiatallal (Tündik Tamás jóvoltából).

A gyerekek még soha nem jártak erre, András bácsi is harminc éve nyaralt utoljára a Fekete-tengernél, ezért mindenki izgalommal várta a „nagy találkozást”.

Miután mindenki elfoglalta szállását, a vacsora után óriási „bulit” csaptunk a parton. A zenészek a lemenő nap fényénél bujkáltak a táncosok által kreált porfelhőben.

A határőrök ritmikus duda-tülköléssel köszöntötték a „sokadalmat”, míg néhány vadkempingező riadtan kandikált ki sátrából a szokatlan hangzavarra.

Fáradt arcú, német turisták egykedvűen kóstolgatták tovább tizenvalahányadik sörüket, míg lelkes, fiatal román naturisták tapssal hálálták meg produkciónkat. (Többen szívesen táncoltak is volna velünk.)

A sokat tapasztalt olaszok pedig valamilyen idegenforgalmi attrakciónak vélték a tengerparton ritkán látott „előadást”.

Mindannyian úgy éreztük, hogy az érdekes akusztikus hangszerekkel és a számukra szokatlan, mégis ismerősnek tűnő dallamokkal, hangzással, valamint a lelkes táncval sikerült megbolygatnunk az amúgy sem csendes tengerpartot.

Egy hétig a rap, a rock és a metál kistestvére volt a moldvai csángó népzene. Minden stílusnak, így e fura zenének is akadtak hívei, ezért jövőre – ha nem is mindenki – a kürtöskalácsárus biztosan visszavár bennünket.

Benkő András

Hódorog András (fotó: Benkő András)

Kocsán László: A jászsági hagyományokról Hagyományok Háza, Budapest, 2003

Igen hasznos összeállítást tart kezében az olvasó, ha a Jászság egyes folklórműfajai és azok kutatástörténete iránt érdeklődik.

A különböző, nehezen hozzáférhető, többnyire „elszórt” helyeken megjelent anyagközlések összebúvárlásával már önmagában is dicséretes munkát végzett a szerző, aki ezeknek a részeknek mintegy „csak” összeállítója. Azért is üdvözlendő ez a vállalkozás, mert nem csupán a helyi vagy regionális kiadványok számbavétele révén jött létre, hanem a nagyobb tematikus monográfiák anyagából is kerültek bele – ott csak helyi-közzel előforduló – adatok. Ily módon a „jászsági szemüvegen” keresztül nézve fontosak itt egymás mellett találhatók meg.

Függetlenül az apróságokra is kiterjedő részletektől, ez a kézikönyv jellegű munka minden bizonnyal hosszú ideig és sokak számára lesz nélkülözhetetlen. Segítségül szolgál mindazoknak a pedagógusoknak és/vagy népművelőknek, honismereti szakkörvezetőknek, akik a helyi – vagy tágabb kistérségi – azonosságtudatot szándékoznak a fiatalokban elültetni, az idősebbekben tudatosítani, esetleg megerősíteni. Erre pedig az uniformizálódással együtt járó – a rendszerint amerikai mintát többnyire ésszerű mérlegelés nélkül követő – világunkban egyre nagyobb szükség van. Mai magyarországi társadalmunk is sok tekintetben egészségesebb lenne, ha a valahova tartozás tudata – természetesen a kíváncsisággal társulva – mindenkié a megfelelő mértékű volna. Nagyon valószínű, hogy Tamási Áron Ábele sem véletlenül – és éppen Amerikában – jött rá, valamint fogalmazta is meg: „Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne.”

Kívánom mindenkinek, akinek ez a kötet eljut a kezébe, különösen ha a Jászság kultúrája iránt közelebből is érdeklődik, hogy forgassa eredményesen és – még ha pénzben rövid időn belül és közvetlenül nem is kifejezhető – haszonnal!

Pálfy Gyula

Gácsi Miklós

1958–2003

Ismét veszteség érte a mozgalmat, a műfajt, a szakmát, mindannyiunkat. Idén augusztusban negyvenöt évesen meghalt Gácsi Miklós.

Nevét csak a szakmabeliek ismerik, a közönség nem nagyon, talán csak a bennfentesek. Bár zenészként kezdte mozgalmi ténykedését, de abbahagyta, állítólag azért, mert Balogh Kálmánnal és Major Lászlóval volt katona: túl élesnek találta a kontrasztot. A kilencvenes években az Almássy téren volt népművelő (kulturális menedzser). Azóta sok helyen megfordult, sok ötlete volt, legtöbbször sehol sem tudta megvalósítani: a körülmények nem neki kedveztek. Nem tudom, régen több volt-e ebből az embertípusból, de ha volt is, mára túl kevés maradt. Nehezen tudott lépést tartani az új irányvonalakkal, a kultúra piacosításával és hasonlókkal. Ő nem a pénzért dolgozott. Egyszer följajánlotta, hogy saját közalkalmazotti fizetéséből egészíti ki, ha nem lesz elég a pályázati pénz és a bevétel a külföldi (bolgár) zenekarra. A zenekar végül eljött, és a siker hatalmas volt. Hogy a bevétel mekkora volt, már nem emlékszem, fedje a feledés homálya!

A Rece-Fice különösen sokat köszönhet neki. (Azt hiszem, ezzel nem vagyunk egyedül, de más nevében nem nyilatkozhatom.) Nem csak azért, mert táncházunknak az Almássy tér adott helyet hét évig, bár ebben is nagy szerepe volt, a mindenkori igazgató mellett. De ő indította el a táborunkat Kenesén. Azért épp ott, mert ott nyaralt évente családjával, feleségével és két gyerekével. És egy megszállottnak – divatjamúlt karakter – nyaralás közben is a hivatásán jár az esze! Persze az eredeti terv szerint több tábor ment volna párhuzamosan, az Almássy téren működő „műhelyeket” reprezentálva, a rocktól az alternatív művészeket keresztül a táncházakig. Azt szeretne volna, ha a résztvevők átjártak volna egyikből a másikba. (Ez volt egyik rögeszméje). Aztán hogy ebből az egészről csak a miénk valósult meg, arról már nem ő tehetett.

„Az Almássy téren megvalósult az etnikai párbeszéd” – mondta egyszer a délszláv polgárháború idején – „a szerb bálra eljött Horváth Aladár...” A mondat első fele egyébként, az ironiát félretéve, külön is igaz: nem sok olyan hely volt akkoriban a városban, mint az Almássy tér büféje, ahol békésen beszélgetett Varga Guszti, Bob Cohen, Omotunde Komolafe és még ki tudja ki mindenki. Volt itt csángó bál, széki bál, szerb bál, görög bál, horvát bál, roma bál, klezmer est, Balkán Hangja, Panijiri és még sorolhatnám. És ennek a sokszínű és mindenre nyitott szellemiségnek egyik legfőbb mozgatórugója ő volt. Nem szerepelt sem plakátokon, sem a színpadon, csak ácsorgott a büfében, körülötte közéletünk színe-java: zenészek, táncosok, filmesek, néha politikusok. Sokszor olyanok is, akik különben talán szoba sem álltak volna egymással, de legalábbis nemigen jártak össze. Ha pedig valakinek nem jutott öltöző, átengedte az irodáját (mind a négy négyzetmétert).

Kevesen maradtak az ilyen emberek, és sajnos megint eggyel kevesebben. De mi még emlékszünk rá, amint áll a büfepult sarkánál, megszokott pulóverében. Egyik kezében cigaretta vagy szokásos „tabletta jellegű” kávéja – ahogy ő nevezte –, másikkal szakállát simogatva kesernyésen mosolyog.

Rece-Fice együttes – ifj. Vitányi Iván
(fotó: Fodor Aladár)

Meghalt Gácsi Miklós. Döbbenettel fogadtam a hírt. Azt hiszem, lassan hozzá kell szoknunk, hogy kortársakat temetünk. Elsőnek egy kép jutott eszembe, hogy támasztja a régi büfepultot az Almássy téren, előtte a fehér műanyag kávéspohár a használhatatlan kavarópálcikával, kezében az elmaradhatatlan cigaretta. Igen, a cigaretta. Volt egy sajátos kéztartása, ahogy fogta, a mutatóujjával felülről támasztotta, mint egy ceruzát.

Bent a teremben szól a zene, ő kintről hallgatja, szeme csillog, néha végigsimít a szakállán és boldog.

Sokszor láttam így. Jellegetes figurája pontosan illeszkedett a hely nyolcvanas éveket tükröző hangulatához. A népművelő és a vidéki művház esete. Miközben szerte a városban épültek a csillogó bankok palotái, addig az Almássy téri vidéki művházban menedéket leltek azok, akiknek, lássuk be, nem sok esélyük volt (van, lesz?) a túlélésre ebben a kultúrharcban. Jellemző az egész környezet is, kint a téren koszos romagyerekek fociznak, a parkban hajléktalanok alszanak, bent a házban zenészek, táncosok menekülnek a piacczudaság elől.

Ebben a menekülésben volt kiváló partner a „gácsimiki”. Megszámoltam, 1992 és 1999 között 57-szer léptem fel az Almássy téren, a következő formációkkal: Martenica táncsoport, a Rece-Fice, Rila, Zsarátnok együttesek, Magyar Tamburazenekar, az Etnofon Zenei Társulás, Taban táncegyüttes és a Sebő Együttes. Sok-sok fesztivál és még több táncház. Ezekben ő vastagon benne volt. És amíg mások lenyúltak, kamuztak, átverték és eltűntek, addig ő tette a dolgát, minden allűr és flanc nélkül.

Egy vigasztal csupán, hogy mire mi odakerülünk, addigra leszervez egy csomó koncertet, és nekünk már csak elő kell venni a hangszeret, behangolni, és mehet a buli. Az örökkévalóságig.

Perger László

Herczku Ágnes: Arany és kék szavakkal

Nem szokás a mi kis népzenei mozgalmunkban szakmabeliként – nyilvánosan – „őszinte, kökemény” véleményt mondani kollégáink munkájáról. Ha jól emlékszem, a folkMAGazin hasábjain is csupán „smirgli” dörzsölt oda egyszer-mászor – az ő kilétét azóta is legfeljebb találgathatjuk... A következőkben ezennel megtörném ezt a hagyományt, olyan lemezkritika következik, melyben nevével együtt vállalja – mélységesen szubjektív – észrevételeit a szerző.

Fene nagy bátorságomat persze az is erősíti, hogy Ági maga kért fel erre a feladatra, nem sokkal a lemez megjelenése után. Elsőre meg is lepődtem a dolgon, hiszen amíg át nem „igazolt” a Honvéd Művészegyüttestől az Állami Népi Együtteshez, tán két szót sem beszélünk soha. A hangja persze ismerős volt már: néhány válogatás (Új élő népzene, Táncháztalálkozó-sorozat) egy-egy száma és a Hegedős „Sok szép napot éjszakával...” lemeze után a Naplegenda hozta meg számára énekesként az igazi áttörést. Azóta sokan következő lehetséges világsztárunkat sejtik benne, pedig nem ilyen egyértelműen indult karrierje, hiszen a Honvédban előbb táncosként szerepelt, csak később figyeltek fel jó zenei képességeire. Mostanában a Fonó zenekar tagjaként, valamint a MÁNE műsorainak énekes szólistájaként hallhatjuk rendszeresen. Előzménynek ennyi elég is, jöjjenek a részletek.

Első ránézésre is igényes kivitelű CD-lemezt tarthat kezében az érdeklődő, jó érzése csak fokozódik, amint bele is lapoz a kísérőfüzetbe. (De szép is lenne, ha népzenei kiadványaink mindegyike ilyen színvonalon jelenhetne meg, és egyszer s mindenkorra elfelejthetnénk végre a szűkös pénzügyi háttér diktálta, az értékes tartalomhoz méltatlan műanyagtok + 4 oldalas füzetpótlék-kivitel!). Mindenképp dicséret illeti tehát a Fonó Recordsot mint kiadót és a lemez létrejöttét támogató Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumát, hogy lehetővé tették az igényes megjelenést – tapasztalatból tudom, nem két fillér lehetett... Az „arany és kék” itt szó szerint végigkísér: a dalszövegek közé színes pauszpapírra nyomott képek kerültek, rajtuk szélfűtta ágak, tengerparti kövek, Ági portréi, sőt (grafológusok, figyelem!) saját keze írása... Jó értelemben vett hangulatkeltők, mint ahogy az egész füzet nagyon kellemes lapozgatnivaló a zenehallgatás kiegészítőjeként. No, így tettem én is, mikor először „nekiültem” a szinte kereken 70 perces anyagnak.

Beköszöntőjében Ági kendőzetlen vallo-másokat ígér „a szerelem minden gyönyöréről és gyötrelméről”. Ez, túl azon, hogy természetesen felkelte az érdeklődésemet, azért

fotó: Kováts Tamás

a kisördögnek is feladta a labdát: vajon ez a csinos, fiatal városi lány tudhat-e annyit mindezekről, mint azok a hatvan-hetven éves falusi asszonyok, akiktől ezeket a nótákat tanulta? (Fent nevezett kisördög reméli, hogy – legalábbis ami a gyötrelmeket illeti – nem ilyen súlyos a helyzet...)

Ehhez képest mégsem kifejezetten szerelmes dalokkal indul a lemez, néhány laza asszociációs kört kell futnunk, amíg „szegény vándor fecskétől” a „fekete hatyúig”, a hazáját sirató bujdosótól a bánatos szerelmesig eljutunk. Zenében ez két intimebb hangvételi, mindössze egy-egy hangszerrel kísért darabot jelent. Az elsőben (Prológus – Szentegyházfasalu, Udvarhelyszék) Balogh Kálmán cimbalmozik, akinek virtuozitását mindnyájan régóta ismerhetjük. Itt mégsem ezzel, hanem zenei érzékenységgel válik méltó partnerévé Ági kulturált énekének. (Legutóbb a Csík zenekar új CD-jén, Janika formabontó „Én vagyok az, aki nem jó” feldolgozásában hallottam ilyen finomakat ütni – bár most épp az utolsó, szólóként játszott strófát mintha kicsit elkapkodta volna. Merini kellett volna lassan, puha verővel, tényleg fecskeszárnyon.)

Második duettként (Hazám, hazám...) egy majd' nyolc perces moldvai összeállítás következik, melyben kobzán a nem kevésbé

kiváló Fabri Gézát hallhatjuk. Játékában érdekesen ötvöződnék a hagyományos és a modernebb stílus technikai-harmóniai elemei (néhol egyenesen „Paco, Paco!” bekiabálással a háttérben – na jó, ez vicc volt, senki ne keresse a lemezen!). Vitathatatlan tudását csak az apróbb hamisságok árnyékolják be – talán engem is csak azért zavar, mert hallottam öt élőben tisztábban játszani. Az összeállítást záró jutalomjátéka, saját feldolgozása „Öves Klézéből” címen ugyan szerepelt már a „Táncház-Népzene”-lemezsorozat 2001-es kiadványán, mégsem ez a baj vele. Túl azon, hogy éppen ott sikerült a szám végére biggyeszteni, ahol az kerek egészként nyugodtan be is fejeződhetett volna, nekem hangulatilag sem illik az előzőekhez. (Az eredeti változatát egyébként zsúritagként anno magam is lelkesen támogattam, innen meg egy kicsit kilóg, na.)

Annak, hogy az énekről eddig nem írtam semmit, az lehet az oka, hogy nekem a lemez igazán a harmadik számtól (Költőzik a vándormadár – Magyarszovát, Mezőség) „indul be”. Pedig idáig sincs semmi baj sem Ágival, sem a dalokkal, számomra mégis csak itt ér véget a térdelőrajt. (Persze, mint vonós zenész, lehet elfogultsággal vádolni, de nem is ígértem az ellenkezőjét...) Itt hallom először azt a fajta stílusosságra törekvést, ami aztán minden ízében meg is valósul. Gyönyörű hajlítások a lassúban, sorvégi hangfelkapások a magyarban, még a periódusában eltolt csujjogató is, megvan minden hiánytalanul, mint a szováti néniknél. (Zavarba is jöttem, most akkor melyik Ági igazi hangja? Az előzőekben megismert, mai fülnek is ismerős, vagy ez utóbbi, ami – valljuk be – csak szűkebb körben talál azonnal utat a hallgatóság-hoz. Ekkor még nyitva hagytam a kérdést.) Amit viszont feltétlenül meg kell említenem, az Ági jól érthető kiejtése, amely nem hagyja a stílusosságot az érthetőség rovására menni. A füzet, amely végig a kezemben volt, készen arra az esetre (is), ha valamit véletlenül nem értenék, ilyen értelemben végül is fölöslegesnek bizonyult. A sok dicséret mellett viszont begyűjtött rossz pontokat is (mármint a füzet): a Hazám, hazámból egy, a negyedik számból (Mikorjára menyecske

fotó: Kováts Tamás

lesz a lányból... – Szentegyházásfalu, Udvarhelyszék) pedig a két utolsó versszak maradt ki valahogy, kár érte... Maga az összeállítás egyébként üdítő színfolt a sok szomorkodás után. Hasonlót persze hallottam már, szintén Molnár Mikivel és Balogh Kálmánnal, akkor Berecz Andris énekelt, hogy Este virágzik a jó tök... (Új élő népzene 1/15., 1997.) – habár mi ez ahhoz a közismert tényhez képest, hogy minden hang foglalt már... De félre a csipkelődéssel, annak idején is tetszett a hegedű-cimbalom felállásban játszott udvarhelyszéki muzsika, amelyet érzésem szerint igazságtalanul hanyagolunk el a többi székegyföldihez képest.

Aztán a szomorúság megint. Egy menyasszonyé, Székről. A lemez első keretes szerkesztésű darabja, menyasszonykísérő fog közre lassút és magyart. Az én emlékeimben (Moldován György és zenekara előadásában) lassabb tempója és aszimmetrikusabb lüktetése van, de ez lehet felfogás kérdése is. Mindenesetre néha úgy érzem, nem az énekhez alkalmazkodik a banda, hanem fordítva, emiatt a prozódia helyenként majdnem kapkodóssá válik. A lassú (Nincsen a világon...) – amely hirtelen, de nem véletlenül megtöri a folyamatot – előadásának igényességében a szovátieival vetekszik. Felveti ugyanakkor azt a kérdést is, hogy mennyire kell és/vagy érdemes tájszólással énekelni. Mert a székiek (sőt, szíkiek ugyebár!) valóban „a-znak” (meghalok helyett meghalok), de nem biztos, hogy ezt a kiejtésmodot is át kell vennünk nekünk, magyarországiaknak. (Mert ha igen, akkor ott van még a palóc, a moldvai meg a többi sajátos ejtés mód, azokat is mind? Vagy csak néhányat? A többit miért nem? Érthető, ugye, a dilemmám – bár ez csak egy hallgatóé, magam nem vetemedem éneklésre...) A magyar (Édesanyám, mért is szüdtél) hangszerelése – ének és kontra – kifejezetten érdekes. Egy darabig várom, mikor száll be a banda többi tagja, aztán megszeretem így is. Amikor viszont már nem is hiányzik,

mégis visszajön a hegedű és a bőgő, bezárni a keretet. (Kicsit hosszúra nyúlt) halkulással érzékeltetik a lakodalmi menet távolodását, de nálam lélekben már előbb véget ért.

A lemez fele táján járunk, itt szólal meg először Erdélyen kívüli – egészen pontosan kétvízközi, Esztergom megyei palóc – muzsika. Természetesen hangszerelésben is új az eddigiekhez képest, Dsupin Pál és Agócs Gergely furulyán kísérik Ági énekét. A ritmikái illeszkedés nem mindig tökéletes, a Széles a Duna például rendben van, a többi helyenként – lehet, hogy csak vonós zenész füllel hallgatva – bizony „lötyög” egy kicsit. A sok hangszeres közjáték és ismétlés az egészet egyébként is kissé töredezetté teszik, ugyanígy a tempó visszafogása (Elejbe, elejbe) is. Nem értettem, miért lassítanak be, ha utána amúgy lendületes, élvezetes hangszeres rész jön. A záró szólóének (Mély a Dunának a széle) viszont megindítóan szép, igazából az ehhez hasonló érzékenyen megformált részeket érzem a legőszintébbnek a CD-n.

Gördülékenyen kapcsolódik hozzá hetedikként a Volt nékem szeretóm... kezdetű Komárom megyei összeállítás. A címadó dalt először a Ghymes feldolgozásában hallottam még a 90-es évek elején, már akkor nagyon megszerettem. Azt hittem, Ágiék is ezt bontják ki, ehelyett három versszak után meglehetősen kontrasztosan átcsap a dolog egy tömény új stílusú „menetbe”. A dallamválasztást feltehetően a szövegek tartalmi idevágósága indokolja, mindenesetre eléggé „nótásra” sikerült. A Fonó zenekar bandája (D. Tóth Sándor, Kürtösi Zsolt) viszont ennek megfelelően kellemes meglepetést okozott, a kísérlet harmóniai bármelyik budapesti étteremben megállnák a helyüket. (Nem cikizésből mondom, ez így is van rendjén, ezek a muzsikák nem széki kontrára valók!) Ebben a számban Balogh Kálmán kísérő „üzem-módban” jobban tetszik, a szólós részei kicsit halványabbak, levegősebbek. A két hegedűs (Gombai Tamás, Szabó Gábor) jól kiegyensúlyoz-

egymást, érződik az összességesség, nagyon „kézben van az anyag”. Egy prozódiai észrevétel: Ági helyenként hallhatóan ügyel arra, nehogy „aza zasszony”-nak hangozzék „az az asszony”; így utólag aztán az is feltűnik, amikor nem. Még valami, ami innentől kezdve látszik (hallatszik) egyre világosabban: a kiválasztott dalok hangnemei – nem véletlenül, hiszen sok köztük a hangszerrel kísért – igen gyakran A-alapúak. A záratokban ez viszont néha kissé mélynek tűnik, Ági hangjából elmege az erő, néha halk is emiatt az ének. A szám vége ismét lecsengő hangulatú, a lemez hátralevő részében úgy látszik, ez is általános szerkesztési elvvé válik.

Verd meg, Isten... (a kritikust – mondanám, ha humorizálni akarnék, amúgy) a füzési blokk címe ez. A végéről kezdve, most a szerkesztést kóstolgtatnám egy kicsit. Nem először és nem utoljára „lexikon-érezsem” támad, önmagukban is nagyon erős dalokat hallunk egymásra torlasztva. Talán érdekesebb lett volna a tájegységi összetartozást félretéve valahogy két részre bontani és külön elhelyezni a lemezen ezeket a nótákat – mondjuk úgy, ahogy ez az egymással rokon hangulatú hegedű-cimbalom kíséretű darabokkal történt.

Még valami, amit eddig megúsztunk, de innentől becsúszik egy-egy: a tipikusan férfi-szövegek. (Adj egy kicsit, te Kati és társai. Pedig ha jól belegondolunk, bizony válogatni kellene: lányok ne énekeljenek betyárnotát, fiúk meg sárközi karikázót, nem?) A zenekar izmos hangzását egy picit rontja csak le a hegedűk steril hangja, amit én – ismerve mondjuk Ökrös Csaba játékmódját – inkább a keverésnek tudok be. A végére egy igazán szép keserves került – ízlés dolga, hogy ettől jólesően megnyugszik, vagy éppen megint leülni látszik a zene folyamata.

A következő összeállítás (Bánjad, asszony, bánjad – Ditró, Gyergyószék) viszont arra jó példa, amit az előbb is dicsértem. A hangszerelési (hegedű-cimbalom-ének), illetve a hangulati utalás a korábban (1., 4.) elhangzottakra remekül működik. Megnyugtató, otthonos szívet jelentenek a tömör hangzású részek között. Az inkább férfihoz illő dalszövegekről (Bánjad, asszony, bánjad első kettő szakasza, Ha a molnár malma...) itt jut először eszembe: szólólemez ide vagy oda, örültem volna egy másik hang megjelenésének is. Ahogy korábban a cimbalommal vagy kobozzal, itt nyugodtan belefért volna egy jóízű énekes duett – a szöveg egyébként szinte magától kínálta ezt. Áginak ráadásul nem is kellett volna nagyon sokat keresgélnie (akár Agócs Gergely, akár Németh Ferenc egyaránt „kéznél van”, dolgoznak is együtt rendszeresen. No mindegy, nem ez volt a koncepció...). A hangszeres közjátékban az amúgy nagyon stílusos hegedűjáték penge-élen táncol, a felső fekvésben érzésem szerint hamiskás. A vége – lásd, mint előbb – szép,

de egymás után harmadszor már soknak érzem a lecsengetést.

Arany és kék... A lemez címére rímelő kalotaszegi menet keserversé gyönyörű, számomra a lemez egyik csúcspontja. A muzsika és az ének önmagukban és együtt is nagyon a helyükön vannak mind stílusban, mind kifejezőmódban. Itt fejezném ki elismerésemet a Mester László (kontra, brácsa) – Doór Róbert (nagybőgő) párosnak, akik emellett a szováti, széki és a füzesi összeállításban adják a bandát. Régóta példaértékű az az összehangoltság, amit ők ketten képviselnek, bármit muzsikálnak is. (Minimális árnyékot vet csak erre, hogy a hajnaliban – Nem tudja azt senki, csak a Jóisten – egy kicsit hamiskásak. Szándékosan teszem az ilyesmit is szóvá, jó lenne elfelejteni azt a – főként „kívülről” érkező, lesajnálóan megengedő – hozzáállást, hogy »persze, persze, a népzene hamis”. Valóban más hallásmódot igényel, mint a klasszikus zene, vagy akár a jazz – ebbe most ne menjünk bele –, de nem hamis, ne legyen hamis!) Erős ellenpont a hajnalit követő csárdás kezdése, amit majdnem durvának érzek már. Az energikus folytatás, a szapora viszont utólag igazolja az előbbi kemény hangsúlyokat, úgyhogy visszaszívtam... A gyors tempó miatt az ének érzetre majdnem kapkodóssá válik, a cigány dalok hangulatilag pedig elűtnek az előzményektől, a végeredmény így számomra „futtatott arany” lesz. A hegedűk viszont megint jól aprítanak, egyetértésben az óraműpontos, betonkemény kísérettel. Végre egy kompozíció, ami tetőfokon zár!

A hangulat innen tényleg nem fokozható tovább, megkönnyebbülést hallok Ági hangján is a lemezt záró Megszabadultam már énekelt vallozásában. A végkicsengés mégis szomorú, nincs feloldódás, az utolsó hangok elültével nagyon egyedül marad az ember. (Olyan könnyvhöz hasonlít ez nekem, amit elolvasva rögtön fel kell ütni megint valahol a közepe táján, nem nyugszol bele, hogy vége...)

Lemezkritikát ígértem, de így visszaolvasva inkább egy lektori hibajegyzékhez hasonlít a dolog, elnézést kérek érte művésztől és olvasóktól egyaránt. Ha nem derült volna ki a véleményem a lemeztől, gyorsan összegzem. A címére utalva: az igyekezet színarany (belegondolva, micsoda háttér munka előzhetette meg a tényleges felvételeket – igényes anyaggyűjtés, még hozzá igazán nem elcsépelelt dalok és dalszövegek felszínre hozásával). A teljesítmény pedig a napfélkelte sokat ígérő kékje – jó értelemben vett „tipikus” első lemez, az alkotó mindent megmutatni akarásának vágyával, a hallgató számára a folytatás reményével.

A végére nincs más hátra, Zorro leveti álarcát. Ahogy megígértem, nem fogok álnév mögé bújni – pedig a „cukros fűrés” tetszett volna... Ezennel búcsúzom, aki vagyok:

Mohácsy Albert

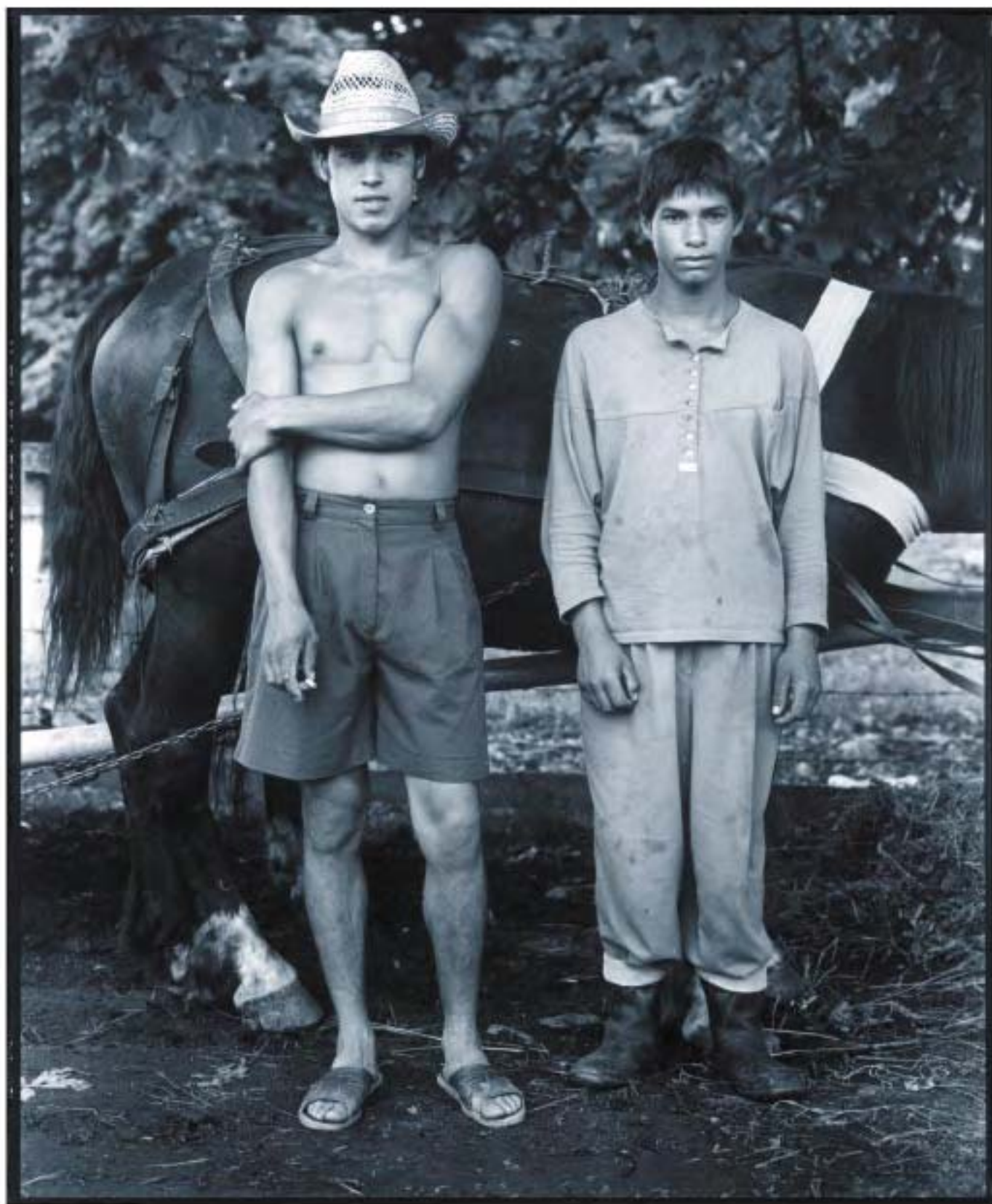
Fotógaléria: Romák Erdélyben

Molnár Zoltán fényképei

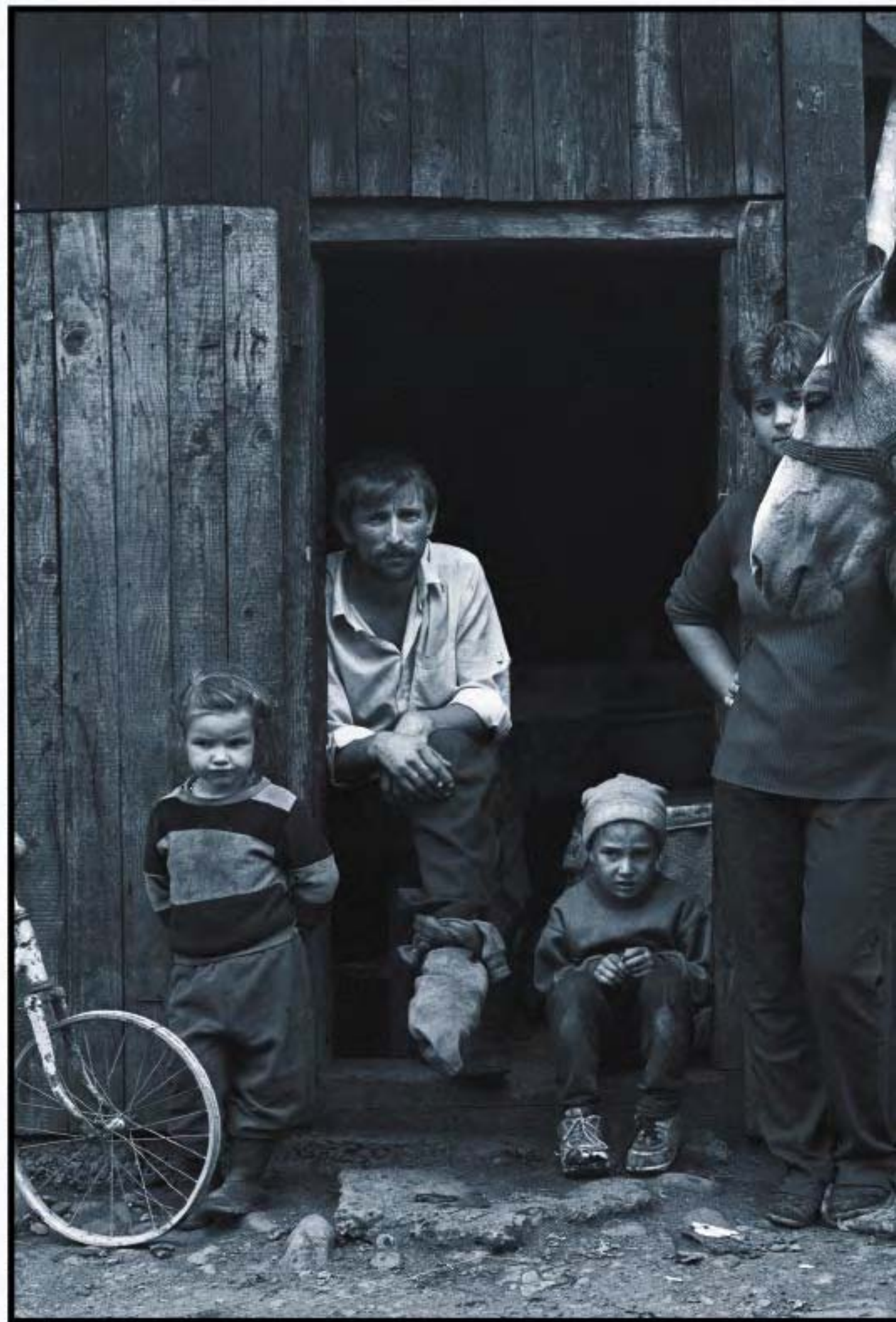
Molnár Zoltán fotográfus több alkalommal töltött már hosszabb időt Erdélyben, hogy kamerájával megörökítse az ott élő embereket és foglalatosságait. Nemrég fél éven át járta e vidékeket a Nemzeti Kulturális Alapprogram fotóművészeti ösztöndíjának támogatásával. Most lapunk belső borítóján és középső ívében e munka terméséből mutatunk be egy csokorra valót, melynek témája: férfi, nő, család, fiatalok – főként roma emberek. Olvasóink első alkalommal a 2002. évi tavaszi számunkban találkozhattak a művész fotográfiáival, ekkor a Magyar Sajtófotó 2001. pályázaton a Társadalomábrázolás – dokumentarista fotográfia kategóriában II. díjat nyert, hat felvétellel álló sorozatából közöltünk négyet. E képek elkészítését a Pécsi József fotóművészeti ösztöndíj 1998-2000 évekre vonatkozó támogatása segítette. A 2002 nyári kiadványunk címlapján az ő fotója látható, s középső dupla oldalán négy képet mutattunk be tőle, melyeket egy halotti toron készített Gyimesben. 2002 őszén ugyancsak a dupla oldalon Erdélyi arcok címmel közöltünk négy felvételt, az idei tavaszi számunkban pedig az andalúziai húsvétéről szóló cikkünket illusztráltuk a művész helyszínen készült fotográfiáival. Molnár Zoltán önálló kiállításai: Szováta (2000), Marosvásárhely (2001), Budapest, Nyitott Műhely Galéria (2002, spanyolországi és portugáliai felvételek).

Kiskapus
(Copşa Mică, Románia, 2003)
Molnár Zoltán felvétele

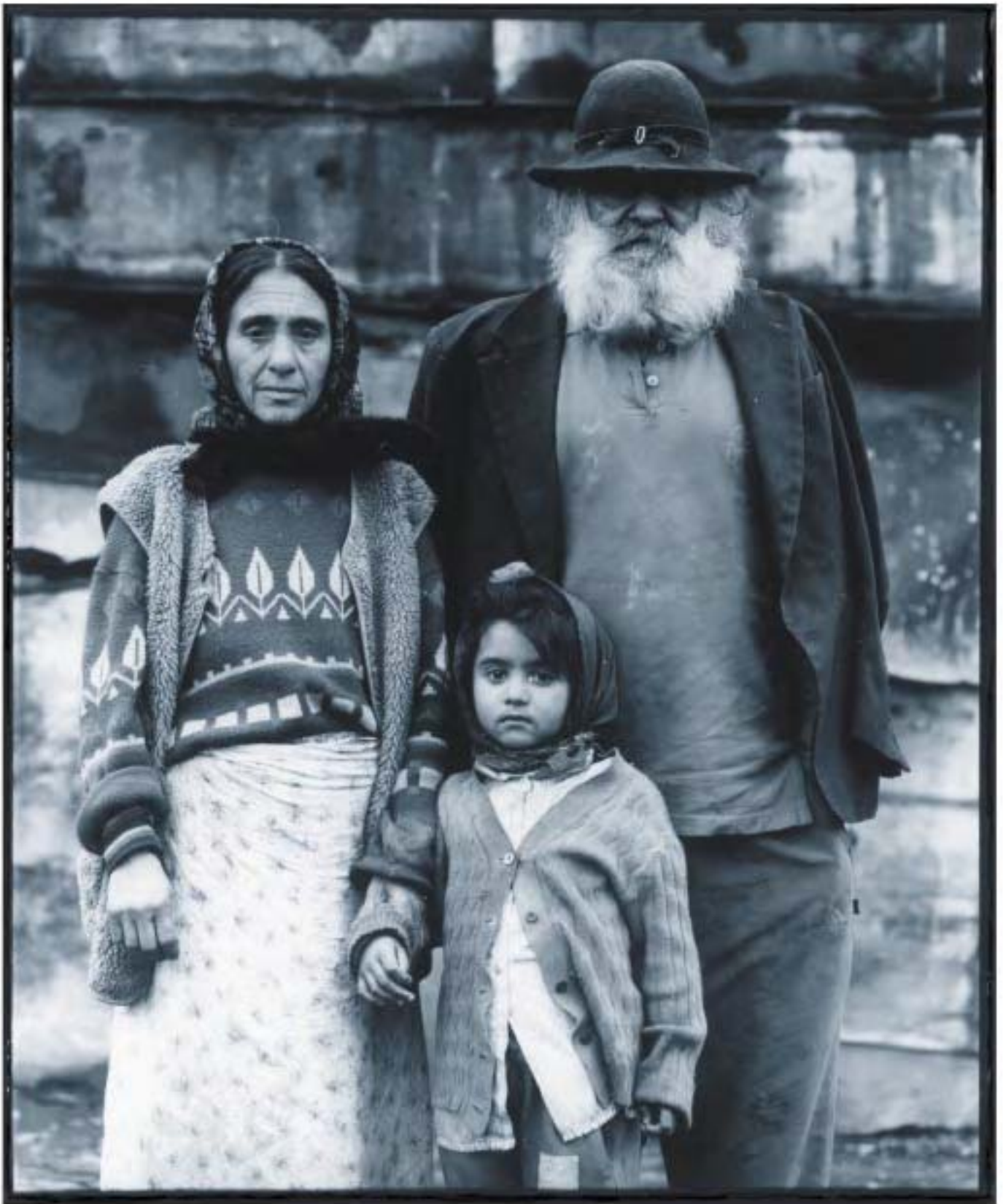

Beszterce (Bistrița, Románia, 2002) – Molnár Zoltán felvétele

Kolibica (Colibița, România, 2002) – Molnár Zoltán felvétele

Kiskapus (Copșa Mică, Románia, 2003) – Molnár Zoltán felvétele

Kovács Ferenc – Magony Vonósok

A Magony együttes 2001-ben alakult Kovács Ferenc azonos című szóló albumának élő előadására. Folyamatosan bővítjük a műsorunkat saját szerzeményekkel, s ismert magyar népdalok egyéni feldolgozásával. Az együttes vezetője és zeneszerzője Kovács Ferenc. A zenei stílust leginkább a „kortárs parasztzene” kifejezés közelíti meg.

Kovács Ferenc eddigi pályája rendkívül sokszínű. A klasszikus, modern, jazz- és folktanulmányokon kívül ma is sokféle zenekarral szerepel aktívan (Djabe, Dresch Quartet, Balogh Kálmán Gypsy Cimbalom Band stb.). A benne kiforrott „magony” stílushoz különböző irányultságú, legmagasabban képzett társakat keresett. Budai Sándor a Rajkó zenekarban nevelkedett, a világ sok táját a híres magyar cigányzenével elkápráztató, nyitott szellemiségű muzsikos. Oláh Kálmán friss diplomás, a Magyar Virtuózok kamarazenekeg meghatározó egyénisége volt. Tudása a hagyományosan kimagasló magyar zenészképzést bizonyítja.

Diszkográfia

- 1984 Ragtime / Budapest Ragtime Együttes - SLPX 17794 Krém
- 1988 RagDay / Budapest Ragtime Band RTV 88004
- 1991 HOMOKI ZENE Szabados György és a MAKUZ - Adyton
- 1993 TRUBADURR B. R. B. Hungaroton HCD 31532
- 1994 Roma Vándor / Kálmán Balogh és a Gypsy Cimbalom Band MW Records
- 1995 Folyondár / Dresch Quartet - Adyton - Fono Records
- 1996 Túl a vízen / Dresch Quartet - Adyton - Fono Records
- 1996 Jelenés / Roscoe Michell és Szabados György - Fono Records
- 1996 Djabe / Djabe - Gramy Records
- 1997 Balogh Kálmán és a Gypsy Cimbalom Band - Fono Records
- 1997 Joel Rubin Jewish Music Ensemble / Beregovski's Khasene - Germany
- 1997 Szabados György - Idő Zene / Akadémiai Szólisták Kamarazenekeg Fono
- 1998 Révészem, révészem / Dresch Quartet - Fono Records
- 2000 Riding the Wind / Dresch Quartet - November Music. London.
- 2000 Tereskova / Koncert Mix Best of / privát kozmosz első magyar tapslemez
- 2000 Ritmos y Melodias Negros y Latinos / Latin Combo Band
- 2000 Naplegenda / Nikola Parov - Tom Tom Records
- 2001 Quiet as it is / Dresch Mihály - BMC Records
- 2001 HOMEWARD / Gábor Gadó - BMC Records
- 2001 1 legális szerető / Tereskova x - T formáció - Szerzői Kiadás
- 2001 Pocsolyás és Barátai - Gramy Records
- 2001 Update / Djabe - Gramy Records
- 2001 Kovács Ferenc / Magony - Gramy Records
- 2002 Hungarian Bebőp / Mihály Dresch Quartet - Archie Shepp - BMC
- 2002 CREUZFELDT - JAKOB SINDicate üzenet az égből
- 2002 Djabe / Flying DVD - Gramy Records
- 2003 Djabe / Táncolnak a kazlak - Gramy Records
- 2003 Kovács Ferenc / Magony Vonósok - Gramy Records

Salamon Beáta egyike a legjobb népi hegedűsöknek, hagyományörzőknek (Méta együttes, Állami Népi Együttes). Novák Csaba szintén a Rajkó zenekarban nevelkedett, s a mai legnagyobb primásokat kíséri. Sajnos, egyre kevesebb az igény erre a világon egyedülálló cigányzenére. Németh Ferenc, aki orvosi egyetemet végzett, volt néptáncos, művészeti vezető, népzeneész, sokfelé kap meghívást az érzelmdús, modorosságtól mentes, hagyományokat ápoló énektudásáért. A Magony célja az ősi, bennünk lévő magyar érzelmeket kifejezni magyarul – klasszikus, cigány és népi hagyományaink összekovácsolásával. Az együttes bemutatkozó koncertje 2001. szeptember 22-én a MU Színházban volt, id. Kovács Ferenc: Magony szoborportré kiállításának megnyitójaként.

„Újdonsült dél-indiai zenész barátom mesélte: idős mestere szerint a legnagyobb művészek látják a zenét, a lehető legplasztikusabb formájában élik át, már-már életfunkcióik is annak a harmóniájára működnek. A Magony vonósok lemezborítóján Szabados György sorai „látható”-nak nevezik Kovács Ferenc zenéjét. Szabadosnak igaza van – valahol a mélyben ugyanaz működik ilyenkor az egész világon. Amikor az első Magony-lemezt írtam (Gramofon, 2001. ősz, 34.), nem mertem kijelenteni, amiben az új, dupla lemezt hallgatva biztos vagyok: Kovács a legnagyobb ismert népzenei gyökerű hegedűművész az országban. Képzettsége ideális arányban egészíti ki az örökölt magyaros-rusztikus hangvételt, szabadságeszményét. Zenekarának tagjai (Budai Sándor, Oláh Kálmán, Salamon Beáta – hegedű, Novák Csaba – bőgő, Németh Ferenc – ének) mind képzett, komolyzenész végzettséggel rendelkező muzsikosok. A Magony kompozíciói – főként az első lemez koncertfelvételein, de a TranzDanz társulatnak írt színpadi kísérezében is – biztos arányérzékkel idézik a magyar népzene határtalan, csapongóbusongó szabadságát, de sosem dagályosságát. Tempói mindig nagyon pontosak – képzettsége ezen a ponton a legnyilvánvalóbb –, művészi keretet szabnak a hegedűdallam kántáló megszólalásának. A zenéjének világa (különösen a koncertlemez csúcán elhangzó, kétrészes szarvaszvit) intenzív erővel idézi fel a magyarság legősibb emlékeit. Kovács Ferenc szárnykürtje is felcsendül az első korong végén – a Soós Imre emlékére játszott népdal szólóbetétje egyszerűen gyönyörű. Köszönet illeti a Gramy kiadót, amely minden támogatást nélkülözve, teljesen önerőből jelentette meg ezt az értékes produkciót.”

H. Magyar Kornél
(Gramofon, VIII. évfolyam 2. szám, 2003. nyár)

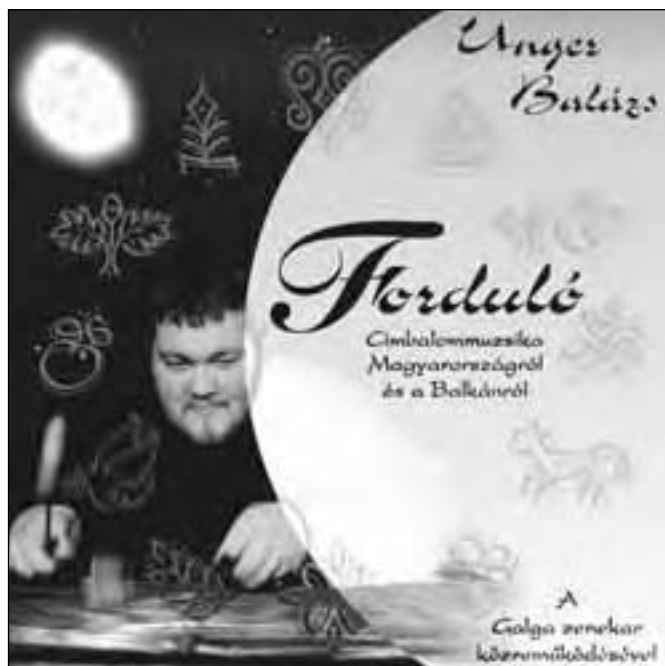
Egyúton

Kovács Ferenc barátommal régóta járunk egyúton. Hol nagyokat dobantva, keményen odacsapva lábunkat, hol könnyed lendülettel, hol derűsen, szemlélődve, máskor szigorú figyelemmel. A sűrűben gázolunk, vagy suhanunk a felszín fölött, fekeveszeten, harsányan mulatunk, vagy fegyelmезetten rójuk a köröket, (ön)ironikusan szolunk, vagy tanító szándékkal magyarázunk, akár kérdezzünk, akár válaszolunk, akár a közelbe, akár a távolba tekintünk – járjuk együttunkat.

A közös lét, a közös út első darabja erről szólt 1994-ben. Ekkor alkottuk meg közösen a TranzDanz-ban a Profanát. Azóta sok darabot készítettünk együtt – a legutóbbi a Sziklarajzok. Az alkotás által világot teremtő, önmagát és világát felmutató és megörökítő, a közösség számára hasznos, értékes és érthető emberre és jeleire tízezer évek kultúrái épülnek, miközben bigott vallások regulázzák, demagóg ideológiákkal operáló cinikus haszonlesők irtják, racionális civilizációk ölik, mérgezik, korlátozzák a szabad, teremtő Embert.

De ő – mindezen rontó törekvések ellenére – ott hagyja keze nyomát a barlang falán, üzen évezredeknek át: „Itt vagyok! Most változtattam meg a Világot!” A Sziklarajzok – immár CD formában is – a lelkiismeret-furdalásos divatok, a tömegfogyasztásra gyártott buta bőví, a kommersz elit – elit kommersz, a marketingérték elöl barlangokba, rezervátumokba menekülő gondolat lenyomata, mai sziklarajz, képregény az Útról. Köszönöm Kovács Ferencnek a közös munkát, hogy együtt utazhattam vele! Őcsi, gyerünk tovább!

Kovács Gerzson Péter koreográfus

Unger Balázs – Forduló
Dulai és Társa Bt. • DTCD 002

Vajdaszentiványi felvételek az 1980-as évek elejéről
Zichy-Horváth Egyesület • ZHE 001

Szívemet Hozzád emelem
Tekerő Kft. – Periferic Records • BGCD 125

Kommandó by night
Tempo Kft., Sepsiszentgyörgy • 069-2003

Arasinda – Ne orulsan ol
ETNOFON Records • ER-CD 061

Morotva Zenekar: Az eladott lány

A Morotva együttes zenetanárokból alakult Tiszafüreden 1989-ben. Nevét a Tisza egyik holtágáról kapta. A népzene gyűjtése, tanítása, táncegyüttesek kísérete, táncbázi muzsikálás és koncertezés mellett sikeres szerepeltek Európa számos országában és a tengeren túl is. Repertoárjuk magában foglalja a népzene régebbi és újabb rétegeit – autentikus és feldolgozott formában. Első kazettájuk „Had’ szóljon a száraz hegedű” címmel jelent meg.

A zenekar legújabb CD-je a Szeredás Records gondozásában jelent meg. A Römer Ottó feldolgozásait tartalmazó lemez első felében autentikus és feldolgozott népzene egyaránt szerepel. A felhasznált dallamok eredeti funkciójukban az emberélet fordulóihoz, valamint a naptári év jeles napjaihoz kötődnek. Az „István-köszöntő” egy göcseji dallamra épül, feldolgozásának fontos eleme az improvizáció. A „Gernyeszegi cigány virrasztó” Maros megyéből, Gondos János és Lunka Albert előadásából származik. A „Menyasszonybúcsúztató” dallamát a csángók, illetve székelyes csángók által lakott Gyoszenyben, Moldvában gyűjtötték; ezzel búcsúztatták a lányok a menyasszonyt annak szüleitől. A „Balázstelki kántát” eredeti formájában adjuk elő, a „Tegnap és ma” pedig egy borsosberényi dudanóta eredeti, majd feldolgozott formában. A „Betlehem” két karácsonyi dallam összefűzése, zenekari feldolgozása. A második rész egy balladafűzér, amely több önálló népballadából áll, eseményeit az „Előhang” foglalja össze. Az eladott lány tragédiája, szerelmének elvesztése, sorsának kilátástalansága, s végül elméje megháborodása bontakozik ki a hallgatók előtt. A végző drámat és a teljes megtisztulást a „Nagy hegyi tolvaj” pszalmódizáló dallama készíti elő. A lemez hallgatásához jó szórakozást kívánunk! (Megrendelhető a 06-20-915-1708-as számon.)

Römer Judit

Z. Arany Piroska: Miért tünékeny ideje

„Sok kedvesség és sok szakszerű, máig érvényes módszertani ötlet van ebben az életműben, Z. Arany Piroskában, mi elsősorban a kollégák, másodsorban a szülők számára volna haszonnal forgatható. Igen, kedvesség – mondhatnám: szeretet, megismerő erő, amelyek képes a másik ember (a gyerek) világát átélni és feladva saját önös és önző szempontjait, belőle kiindulva formálni meg élő és ezért hatékony »pedagógiáját«. Ez a megismerő erő – ez a szeretet – teszi leleményessé a módszertani ötletekben, ez a kedv – ez a jó kedv! – teszi alkotóvá a mindennapokban. Hiszen a tanító – mint minden nevelő – művész, aki – Van Gogh szavával élve – »emberben dolgozik!« (Vekerdy Tamás)

A könyv a Marczibányi Téri Művelődési Központ Drámapedagógiai Könyvesboltjában vásárolható meg (1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a).

KITÜNTETETTJEINK

2003. AUGUSZTUS 20.

ÉLETFA-DÍJ

Jellinek Márta – szegedi hímző

Koltay Andrásné Balkay Erzsébet – budapesti textiltervező iparművész

Nagy Albert – szegedi néptánc-oktató

Prigyeni Pál – inárcsi citerás

Szabó Éva – marosvásárhelyi hímző, pedagógus, néptánc-oktató

A NÉPMŰVÉSZET MESTERE-DÍJ

Blága Károly „Kicsi Kóta” – gyimesközéploki (Románia) néptáncos

Bordácsné Kishonti Erika – keszthelyi szövő

Bucsek József – kiskovácsvágási (Szlovákia) mesemondó

Dr. Illés Károlyné – békéscsabai hímző, szövő, népi iparművész

Kalló Ferenc „Molnár” – inakelki (Románia) néptáncos

Kusnyár Jánosné Molnár Erzsébet – bujádi népdalénekes, viseletkészítő

Mihalkó Gyula – balmazújvárosi kalapkészítő

Orisek Ferenc – csemői fafaragó

Potta Géza – abaujszászai (Szlovákia) népzénesz

Süttő Balázné (Gábor Anna) – koloni (Szlovákia) népdalénekes

Szatyor Győző – pécsi fafaragó

özv. Takács Józsefné – szentlőrinci népdalénekes, citerás

A NÉPMŰVÉSZET IFJÚ MESTERE-DÍJ

Ábrahám Judit – budapesti népzénesz

Auth Andor – mohácsi kékfestő

Both József - Both Zsuzsa – kolozsvári (Románia) néptáncosok

Deák Csabáné Szupper Krisztina – csömöri gyöngyfűző

Dobsa Tamás – Op. sokoeci (Szlovákia) néptáncos

Horgos Zsolt – zsámbéki cserépkályha készítő, fazekas

ifj. Vidák István – kecskeméti nemezkészítő

Magyar Zita – berettyóújfalui fazekas

Savanyú Miklós – megyehídi rézműves

Tényi Edit – zrenjanini (Szerbia-Montenegro) népdalénekes

Tóth Nóra – hajdúszoboszlói szőnyegszövő

Végh Andor – bolyi népzénesz

Winklerné Petri Kiss Borbála – százhalombattai viseletkészítő

Néptáncsoportok figyelem!

Megkezdjük a női táncpökök (karaktercipők) gyártását és forgalmazását!

Felsőbőr anyaga: kecske sevrő

Talp: bőrtalp varrottan

Sarok: rakott bőr sarok

Bélés anyaga: bőr

Korrekt árakkal várjuk megrendeléseiket!

Cím: Dunai Lajos

2700 Cegléd, Szárca u. 14. • Tél.: 06-20/ 367-8253

LEMEZKIADÓ A PERIFÉRIÁN

Beszélgetés Böszörményi Gergelyvel, a Periferic Records alapító-tulajdonosával (I. rész)

Sebestyén Márta, Dűvő együttes, Magyar Tekerőzenekar, Kerekes együttes, Vándor Vokál, Bokros együttes – hogy csak a népzene néhány azon jeles képviselőjét említsük, akiknek lemezeik jelennek meg a Periferic Recordsnál. A kiadó gondozásában a folk mellett világzene, dzsessz, szimfonikus rockzene, s egyéb igényes zenék látnak napvilágot, olyan „hangzó anyagok”, amelyek nem tartoznak a slágerek közé. Böszörményi Gergely életében már szinte születésétől kezdve központi szerepet játszott a zene, sorsszerűnek is tekinthető, hogy a lemezkereskedéssel foglalkozó, jó ideje kft.-ként működő Stereo megalapításával mondott búcsút 20 évvel ezelőtt az alkalmazotti létnek, s hogy később a CD-kiadásba is belefogott. Emellett koncerteket is szervez Zene a Periférián címmel, s kezdeményezésére református énekek csendülnek fel a Zeneakadémián. S bár ma is az általa kedvelt, forgalmazott és kiadott muzsika marginális helyzetét hangsúlyozza, személye és cége a legnagyobb „jóindulattal” sem tekinthető periferikusnak.

– Többször nyilatkoztad már, s a Református énekek című lemezek ismertetőjében is írod, hogy református lelkész családból származol. Otthonról hoztad a zene iránti vonzalmadat?

– Igen. Családunkban vagy 300 éve öröklődött a lelkészi hivatás apáról fiúra. A Bibliában ároni családnak nevezik azokat a családokat, amelyek hosszú időn át papokat adtak. Apám Princetonban és Daytonban végezte az egyetemet, majd hazatért, ám szókimondása miatt 1955-ben Budapestről áthelyezték Hódmezővásárhelyre – közel Szenteszhez, ahol a kegytemplomban volt nagyapám is lelkész. Anyai ágon is lelkészek voltak az őseim, a Hatolkayakat igen jó nevű családként tartották számon.

Ennek megfelelően természetes volt, hogy szüleim a két testvéremmel együtt zeneiskolába jártak, majd zongorázni is tanultam, de négy esztendő múltán átnyereltem a vadászkürtre. A Hódmezővásárhelyi Szimfonikus Zenekarban játszottam, sokfelé jártunk szerte az országban. A gimnáziumban viszont már nem éreztem ezt annyira szórakoztatónak, mert jött a beat-korszak. 1966-ban, 14 esztendőskoromban. A beat valójában már négy évvel korábban megjelent az életemben, hiszen az egyik bátyám együttesben is elkezdett játszani. Így már nemcsak zsoltyárdallamok szűrődtek ki a parókiáról, hanem beatzene hangjai is.

Egy 6 évvel idősebb testvér mellett az ember hamarabb indul meg a felnőtté válás útján, sok mindent előbb megtanul. Apánk már gyerekkorunkban tanított bennünket angolul, s a középiskolában is angol tagozatos osztályba jártam. 16 évesen a Nevada nevű zenekar tagjaként én is megkezdtem beatzenész pályafutásomat. Radics Béla együttesét is így hívták, de Hódmezővásárhelyen Piramis nevű együttes is létezett. Mi voltunk a vadak, a tépett rockerek. A Piramis az étteremben játszott, öltönyben. Apám Párizsban élő húgától 1969-ben kaptam két Beatles-kötetet, amelyek 50-50 szám kottáját és eredeti szövegét tartalmazták. Jó néhány zenét megtanultunk belőle, s mivel az együttesben csak én tudtam angolul, én énekeltem a dalokat. Ekkoriban járt városunkban a Metró, s Beatles számokat is játszott, én pedig nagyon mérges voltam, hogy az énekes halandzsangolul énekelt, miközben én egy az egyben ismertem a szövegeket. 1969-70-ben jött a Led Zeppelin és a Jethro Tull korszaka, de a nálam 6-7 évvel idősebb generáció érdekes módon megmaradt a Beatlesnél meg a Herman's Hermitsnél, nem nagyon kedvelte meg a progresszív zenét.

– S itt elérkeztünk az érettségi idejéhez...

– A gimnázium után sikerrel felvételiztem a budapesti Közgázra, így elő-felvételiként 1970. szeptember elején 11 hónapra elvit-

tek katonának. A tizenvalahány éves zenei múltammal annyi előnyt tudtam kicsiholni, hogy mivel több száz ember közül csak én tudtam megfújni az ezredkürtöt, én lettem az ezredkürtös. Előtte figyelmeztettek, hogy amikor kérdezik, ki ért ehhez vagy ahhoz a szakmához, a jelentkezőket elküldik WC-t pucolni. Ám amikor arról érdeklődtek, hogy ki tudná az ezredkürtöt megfújni, nem tudtam megállni, hogy ne jelentkezsek.

Amikor felkerültem az egyetemre, arra gondoltam, hogy elmegyek énekesnek az egyik nagy együttesbe, az Illésbe például vagy az Omega-ba. Túl sok jó zenét hallottam már addig, s kezdtem ráérezni, hogy 50-150 éves utókorban gondolkodva mi az, ami gyöngé, ami nem elfogadható. Ezért közepes kifizetésbe nem akartam beállni. Az elképzelésem persze „a vidéki fiú a nagyvárosba kerül”

című fejezetnek bizonyult. A hetvenes évek végén ugyan egy régi baráti ismeretség kapcsán felvetődött az East együttes, de Varga Janóval együtt eldöntöttük, hogy próbálkozásomnak nem lenne semmi értelme. A Makarenkó utcában működött egy pinceszobák klubja, de meglehetősen ritkán rendeztek ott esti programot, inkább a nyelvi labor ruhatáráként funkcionált. Egy alkalommal odakeveredtem, s hat-hét fickó lézengett, miközben egy srác diszkózott egy Kleopátra rádió, két Videoton hangfal, s ha jól emlékszem, egy Supraphon vagy TESLA?? lemezjátszó segítségével. Na, gondoltam, ennél talán lehet jobban is csinálni. Még őriztem gimnazista koromból egy keletnémet négycsatornás, két hangfalas Regent 60 típusú erősítőt, beüzemeltem, s 1972 februárjában megkezdtem a közel 12 esztendőn át tartó „DJ karrieremet”.

– Honnan szerezted pénzt gimnazistaként az erősítőre? Református lelkész édesapád gondolom nem fizették agyon, s vélhetően édesanyád sem börtönben vitte haza a pénzt a munkahelyéről, miközben három gyereket neveltek...

– Édesanyám fizetése a 2000 forintot sem érte el, de harmadikos-negyedikos gimnazistaként, mint a Nevada énekes, egy-egy fellépés alkalmával 200 forintot kaptam, hétvégenként pedig 500 forintot. Novembertől márciusig, az iskolabulik – például golyabálok és szalagavatók –, a szilveszteri mulatságok, s a bális szezon idején havonta három-négyezer forintot is megkerestem. Ilyenkor hetente három-négy felkérésnek kellett eleget tennünk. A művészetnek ez a tulajdonsága, egy kiszolgálócsoporthoz aránytalanul jól tud élni belőle.

– Az imént ott tartottunk, hogy Disc Jockey lettél...

– A Makarenkó utcában kezdtem, majd jöttek a hasonló kis klubok, aztán a Közgáz belső, házi diszkósa lettem. Húsz-harminc

klubossal dolgoztam együtt. A nagy Közgáz klubban Hobó, Radics Béla, az Első Emelet játszott, Jazz Klub is működött a Kis Rákfogyóval, de a Polvax névre keresztelt politikai kávéházat is említhetem. Mártát is a Közgáz klubban ismertem meg, s azóta együtt vagyunk. No és a Ráday utcai kollégiumról vagy a Veres Pálné utcai, s a Kinizsi utcai klubról se feledkezzünk meg! A Kinizsi utcában még a Várszegivel fémjelzett Gemini játszott a nagyteremben, a szünetben pedig átellenben a Böszme Diszko szórakoztatta a közönséget. Mindemellett a Budapesti Műszaki Egyetem E-klubjában és a Kerétszeti Egyetem Klubjában (a KEK-ben) is szerepeltem meghívott vendégként.

Az R-klubra is jó szívvel emlékszem vissza, ezek a helyek kultúraépítő szerepkört töltek be. A mai világban ilyesmivel kevésbé találkozunk. Szilárd meggyőződés, hogy az a zene, amit a Periferic Records kiad – a kortárs szimfonikus rock, a jazz, a világzene, a népzene – hosszú idők távlatában is megállja a helyét. Szimfonikus rock alatt nem azt értem, hogy a Royal Philharmonic Orchestra Madonna számokat játszik, azaz meglévő zenéhez rendelnek hozzá szimfonikus zenekart, hanem amikor eleve egy 40-50 fős zenekarra komponálnak zenét. Jó lenne, ha ilyesmi is lennének egyetemi klubokban. Nemrég Turbók Jánost, a KEK egykori főszervezőjét kérdeztem, hogy vannak-e ilyen klubok. Mire ő visszakérdezett, hogy miről beszélek, hol vannak itt klubok.

A diszkózásra visszatérve 1975 nyarán a Balaton mellett lévő Hullám Camping „gyönyörű” önkiszolgáló éttermében működő diszko bárban is szolgáltatam műsort. A bár 150 főre volt kalibrálva, így könnyen meg tudtam állapodni a gebinessel, hogy 150 látogató fölött dupla pénzt kapok. Esténként vagy 300-an jöttek be, de a gebines átvett, mindig 149 főre hozta ki a napi átlagot.

– *A következő esztendőben a diplomát is megszerezted...*
 – El is helyezkedtem a Chemolimpexben, ahol három hónapot sikerült eltöltenem a tömegáru-fuvarozási osztályon ömlesztett áruszállítási csoportvezető-helyettesként. Ez idő alatt egy hónapig ismerkedtem a belvárosban otthonosan mozgó külkereskedelmi alkalmazottakkal.

Egyébként szociálisan érzékeny ember vagyok, az Astoriánál ma is mindig adok a koldusnak. Csak arra kérem, ne mondja, hogy azért kell, mert most megy állást keresni, hanem arra válaszoljon, hogy mennyibe kerül egy fröccs. Mire közli, hogy kétszázba, s erre adok négyszázat, hogy igyon kettőt.

A Chemolimpexnél persze nem hajtottam különösképp a pénzre. Étkezési hozzájárulással, felsőfokú angol nyelvvizsga-pótlékkal és egyebekkel együtt kaptam havonta 2200 forintot, miközben hétfőenként tartottam három bulit, s abból hetente összejött 4000 forint. Igaz, ha vasárnapra is esett egy rendezvény, akkor hétfőn nem sokra lehetett használni engem a munkahelyemen. A belvárosi külkeres társaságban mindenki tegezte a másikat, s mivel jól megismertem az emberek különböző szerelmi ügyeit, volt miről mesélnem a többieknek. A vállalatnál szemben ültem a csoportvezetővel, s unaloműzőként előkerült a gyufás játék.

A második hónapban az egyik haverom adott egy „zsíros” munkát: az Ikarusz buszok mellső és hátsó futóművének kiszerelése, javítása és visszaszerelése című opust kellett angolra fordítanom. A veretes munkát az jelentette, hogy 95 oldalnyi szöveget kellett sürgősségi és nehéz szakmai felárral angolra átültetnem, ám a dokumentum 60 oldalnyi műszaki rajzot tartalmazott, amelyeknek

természetesen csak a címét kellett lefordítani. A honoráriumot egy normál fordításhoz képest tízszeres nagyságrendben fizették ki. Mindenki tudta, hogy ezzel foglalkozom nyolc órán keresztül, sőt, néha hosszabb ideig is. Volt kedvem hozzá, mert ez által az angol nyelvnek egy számomra addig teljesen ismeretlen szegmensét tanultam meg.

A harmadik hónap végén, épp a próbaidőm lejártá előtt, az áruosztály egyik főosztályvezetője át akart csábítani, aminek örültem, mert az ígért munkakör az utazás lehetőségét kínálta. Ám a szállítási osztály Moszkvában végzett főosztályvezetője azt mondta – tán azért, mert egy nagyon csinos hölgy közvetlen munkatársa lettem volna –, hogy „vagy maradsz az eddigi helyeden, vagy elmész a p...ba, mert házon belül nincs mozgás”. „Akkor elmegyek a p...ba” – válaszoltam. Még megkérdeztem, hogy a három hónap után járó három nap szabimat kiadjátok, vagy kifizetitek? Végül egy darabig mégis megmaradtam külkereskedőnek.

– *1983 végén viszont az alkalmazotti létet, s a „lemezlovaglás” is abbahagyta...*

– A diszkós szakmában akkor nagyon lényeges volt a duma, a humor, Hofi lett volna a legjobb DJ. Öregnek éreztem magam 31 éves koromban a viccelődéshez, bohóckodáshoz, az állandó utazásokhoz.

Ezért párommal megpályáztunk a IX. Kerületi Tanácstól egy Liliom utcai felállványozott házban lévő 13 négyzetméteres, „gyönyörű” üzlethelyiséget. A melósok oda jártak vizelni, mert látták, hogy a boltot senki sem használja.

A tanácsnál megkérdezték, hogy milyen üzletet akarunk nyitni. Elcsodálkoztak, amikor mondtam, hogy lemezboltot, s igyekeztek lebeszélni a tervemről. Azzal érveltek, hogy rengeteg lemezbolt van, s minden kiadványt meg lehet kapni. Azt javasolták, hogy inkább szolgáltatásba fogjak, nyissak például egy cipésműhelyt, mert akkor már pályázni kellett az üzlethelyiségekre, s a szolgáltatások előnyt élveztek a kereskedésekkel szemben. Azt feleltem rá, hogy közzgazdász vagyok, s a bolt mellett már működik egy cipésműhely. Végül mi nyertük meg a pályázatot, más nem is jelentkezett.

A gyalogosforgalmat ráadásul más irányba terelték, mégis fenn tudtunk maradni. A már említett, Párizsban élő nagynéném ugyanis rengeteget segített a családnak. Annak idején Szegeden lett volna orvosi állása, de megfosztották az állampolgárságától. Testvéreim gyermekeit is gyakorta látta vendégül, felruházta, s Párizsban taníttatta őket franciára. Így amikor elmondtuk neki a lemezbolttal kapcsolatos tervünket, nemcsak anyagi támogatását ajánlotta fel, hanem azt is, hogy ha kiküldök neki egy listát az általam igényelt lemezekről, akkor néhány százat beszerez belőlük. Összeírtam egy csomó, igényes zenét játszó együttest – például a Jethro Tullt, a Pink Floydot, a King Crimsonot –, ő pedig bement egy párizsi nagyáruházba, s megkérdezte, hogy volnának-e kedvesek ajánlani egy eladót, aki segíteni tudna néhány fontos szakmai kérdésben. Persze – hangzott a válasz –, s a listát meglátván összetrombitálták a boltot, hogy itt egy „öregasszony” – nagynéném akkor már 65 éves volt, de bátran állítom, hogy 40-nek sem látszott –, aki a Pink Floyd-sort kéri három példányban.

Ezzel a készlettel indultunk, s eleinte hülyén éreztem magam a pult mögött, kényszeredett mosollyal fogadtam a vevőket, hiszen a családban addig nem volt kereskedő. Az első ember, aki betért hozzánk, Judas Priest lemezt akart vásárolni, ám ezzel nem tud-

tam szolgálni. Ismertem a hatvanas-hetvenes évek rockzenéjét, de a Heavy Metalt nem. Fonetikusan Dzsul Sprájnak mondta a zenekart, s ez alapján együtt bogoztuk ki, hogy a Judas Priest-ről lehet szó. Mondtam neki, hogy nincs, mire ő megköszönte, s indult kifelé. „Ne menj el, hová mész?” – kérdeztem tőle. Rendeld meg! Felírtam a nevét, de a címét vagy a telefonszámát elfelejtettem megkérdezni. Halvány gőzöm sem volt, hogy honnan szerezzem be a lemezt. Abban bíztam, hogy egyszer csak beállít valaki egy ilyen hanghordozóval, hogy eladja. Voltak külkeres haverjaink, s végül megszereztük, de nem a megrendelő vette meg, hiszen nem tudtuk értesíteni. Azonban később megint eljött, s visszajáró vevőnk lett. Gyorsan elterjedt a hírünk, hiszen nagy választékot kínáltunk, ráadásul nem jugoszláv meg indiai lemezeket, hanem márkás kiadványokat forgalmaztunk. Klubszerűvé kezdtünk válni, vidékről is sokan jöttek fel hozzánk.

1985 körül már hirdettünk is az egyik országos lapban. Stereo Shop, a progresszív zene otthona. Kis keretes hirdetéseket adtunk fel, felsoroltuk vagy nyolcvan zenekar nevét azzal, hogy ez mind kapható nálunk. Jöttek is a harmincas-negyvenes éveiket taposó gyűjtők a kivágott hirdetésekkel, bejelölve rajta a kedvenceiket, s mondták, hogy nagyon merész ez a szöveg, nyilván csak reklámfogás. Ám amikor kiraktunk eléjük vagy harminc lemezt, meglepetésükben csak annyit tudtak mondani, hogy ilyen nincsen. Nem tudják ma már elképzelni az emberek, hogy mekkora igény mutatkozott a hatvanas-hetvenes évek progresszív zenéi iránt.

Ekkor már kezdett változni a helyzet: megszűnt a Hungaroton importmonopóliuma, s magáncégeknek is lehetett valutát igényelniük és árut behozniuk külföldről. Kijártam Nyugat-Európába, s kiépítettem a kapcsolataimat. Elsősorban Nyugat-Németországban, mint a zenei piac legösszeszedettebb, élen álló országában. Nagykereskedéseket, exportcégeket kerestünk fel, de a Saturn Hansában és a Media Marktban is gyakorta megfordultunk. Később már előre kiküldtük a listát – eleinte apám vagy nagyapám régi Remington gépével írtuk össze a rendelést és feladtuk postán –, s aztán kimentünk a lemezekért. Először személyautóval, majd vettünk egy Ford Transitot, ami egyébként ma is megvan. Később már faxon küldtük ki a listákat a Petőfi Sándor utcai nagypostáról. Az egyik barátomnak az volt a fixa ideája, hogy a faxokat egy ellenőrző szervnél hatalmas kivetítőn figyelik, ahogy feladáskor lassan átmennek a készüléken.

Már a rendszerváltás előtt kialakult egy stabil vevőkörünk, s egy kiterjedt beszállítói kapcsolatrendszerünk. 1993-ban a Bartók Béla úton megnyitottuk az ország első zenei szakáruházát, amely alatt nem azt értem, hogy nálunk volt a legnagyobb lemezválaszték, hanem azt, hogy abból, amit az újabb kori, nem klasszikus zenetörténelemnek neveznek, értve ez alatt elsősorban az angolszász muzsikát, mi tartottuk a legnagyobb repertoárt – hogy csak néhányat említsék, a teljes Pink Floyd, Mike Oldfield, Uriah Heep sort. A folkegyüttesek közül pedig olyan jól csengő nevekkal találkozhatunk az érdeklődők, mint a Curved Air vagy a Steeleye Span. S arról is híresek voltunk, hogy ha valaki olyasmit keres, ami nem kapható nálunk, azt minden erőnket bevetve megpróbáljuk beszerezni.

Kereskedői mentalitásomat tekintve a viccbéli Kohn bácsi hozzáállásával azonosítom magam. Az öreg az irodájában tevékenykedik, s a kis eladólány áll a pultnál, amikor betér egy úr, és közli, hogy azt az órát szeretném megvenni. A vásárló kifizeti és elviszi, mire a kislány beszalad az irodába, s büszkén mondja, hogy látja, Kohn bácsi, eladtam egy órát. Mire az öreg lehüti: „Azt az órát a vevő kérte, nem te adtad el.”

K. Tóth László

(Az interjú a karácsonyi számunkban folytatódik.)

NÉPMŰVÉSZETI ESEMÉNYNAPTÁR

Vajdaság, 2003 ősz–tél

Szeptember 27-28., Fejértelep

FÓRUM: A VMMSZ SZAKMAI ÉRTEKEZLETE
A gyermek és ifjúsági táborok jelentősége, módszertani és neveléslektani kérdései
levélcím: VMMSZ, 24000 Subotica, Kossuth Lajos tér 4.
tel. /fax: +381 24 551-822; vamakult@tippnet.co.yu

Október 11., Csóka, Móra F. M. E.

IX. VAJDASÁGI TÁNCHÁZTALÁLKOZÓ
23320 Csóka, Potiska 6.
Vass Tibor, tel.: +230 71-936; vasit@ptt.yu
VMF 24000 Szabadka, B. Nušića 2.; tel.: /fax: +381 (0)24/553-069

November eleje, Újvidék

BEMUTATÓ SZÍNPAD – NÉPTÁNCGYÜTTESEK MINŐSÍTŐJE
VMF 24000 Szabadka, B. Nušića 2.
tel.: /fax: +381 (0)24/553-069;
Kovács Zsuzsanna: 063 854 11 04; Kis Zselykó: 063 88 73 041

November 23., Szabadka

ÖRÖKSÉG – A DURINDÓ ÉS A GYÖNGYÖSBOKRÉTA GÁLAMŰSORA
levélcím: VMMSZ, 24000 Subotica, Kossuth Lajos tér 4.
tel.: /fax: +381 24 551-822; vamakult@tippnet.co.yu

December 6., Mohol, Csobolyó ME

VI. BETLEHEMES TALÁLKOZÓ
Miklós Ilona 024/861-262

December, Belgrád, Néprajzi Múzeum

XI. NEMZETKÖZI NÉPRAJZI FILMFESTIVÁL
ETHNOGRAFSKI MUZEJ
11000 BEOGRAD, Studentski trg 13; Pf.357;
tel.: +381(0) 11 625-140, 3281-888;
fax.: +381(0)11/621-284, 3282944
etnomuzej@etnomuzej.co.yu; www.etnomuzej.co.yu

December, Kovin

VII. KARÁCSONYI NÉPI SZOKÁSOK TALÁLKOZÓJA
Fischer János esperes-plébános, Székelykeve, tel.: 013/764-526

Akkreditált népzenei tanfolyam a Vajdaságban

A Vajdasági Magyar Pedagógusok Egyesületének népzenei szakosztálya márciusban átadta a Szerbiai Oktatásügyi Minisztériumnak az akkreditációs kérelmét egy népzenei tanfolyamra. Levélünkre augusztusban kaptunk választ, amelyben arról értesítettek bennünket, hogy elfogadták az általunk benyújtott programot. „Több éve már, hogy évente két alkalommal népzenei továbbképzéseket szerveztünk tanítók, óvónők, népművelők részére. Itt merült fel a jogos igény arra, hogy ezeket az alkalmakat hivatalossá, ezáltal még hatékonyabbá tegyék. A továbbképzések egyik fő célja, hogy kiküszöbölje a zeneoktatás terén tapasztalható hiányosságokat, különösen az első és második osztályban, mivel ennek a korosztálynak még tankönyve sincs. Az itteni felsőoktatási képzésben jelenleg nem fektetnek elegendő hangsúlyt a zenei, népzenei képzésre. A jövődöbéli óvónők, tanítók nem szereznek elég tapasztalatot és élményt a közös játék, éneklés örömeiről. Emellett a szaküzletekben sem kaphatók olyan kiadványok, amelyekből kellő biztonsággal tanulhatnának, dolgozhatnak. Fontos megismertetni a jövődö pedagógusokat saját hagyományaiikkal, hogy nyitottabbak legyenek más népek hagyományai iránt is, illetve képesek legyenek felismerni a néphagyományokban a különbözőségeket és az azonosságokat.” – olvasható a kérelemben. Bizunk benne, hogy a pedagógusok továbbra is nagy számban vesznek részt a továbbképzéseinken, amelyeken már az eddigiekben is neves vajdasági és magyarországi előadók fordultak meg. Rendszeresen segíti a résztvevőket tanácsaival, útmutatásaival Bodor Anikó, zentai etnomuzikológus, de volt itt Lázár Katalin, Németh István, Olsvai Imre, Vakler Anna, Papp Ágnes, Sándor Ildikó, Borsi Ferenc is, és a továbbiakban is számítunk a magyarországi szakemberek segítségére.

Szabó Gabriella

Személyes emlékeim

Martin Györgyről halála évfordulóján

Martin Györggyel először 1970-ben találkoztam Kapuvárott. Azelőtt többször láttam őt fesztiválok zsűrijében, de ez volt az első alkalom, hogy beszélhettem vele.

Ha jól emlékszem, nyár eleje volt, a vizsgaidőszak kellős közepe. A kapuváriak egy szakmai tanácskozással egybekötött regionális fesztivált rendeztek, ahol az Akadémia munkatársai is részt vettek. Tinka a tanácskozás alatt kissé félrehúzódva ült. A két lábát szinte a lehetetlenségig szorosra fűzve, kissé előrehajolva, mereven figyelt. A fején lévő hajhálót, amit egy műtét miatt tett fel, megadóan viselte. A hosszúra nyúlt tanácskozás alatt keveset szólt. Mikor szót kapott, az Akadémián folyó kutatómunkáról, s a néptáncok színpadi felhasználásáról beszélt. (A szavaira nem emlékszem már pontosan, csak arra a szigorú elszántságra, ami belőlük sugárzott.) A szünetben, sűrű dohányfüstben beszélgettünk. Én a szegedi egyetem néprajzi szemináriumáról, a Múzeumról, Bálint Sándorról meséltem neki, s arról a szándékomról, hogy szeretnék tánc-kutatással foglalkozni. Tinka (akkor és későbbi találkozásaink során is) olyan barátságossággal és odaadással figyelt arra, amit mondtok, mint azelőtt egyetlen szakember vagy barát sem.

Visszagondolva erre, most különösen élesen látom, hogy Martin Györgynek milyen ragyogó képessége volt ahhoz, hogy rá tudjon hangolódni a hasonló érdeklődésű emberek hullámhosszára. Nemcsak arra figyelt, amit mond az ember, hanem egész lényére, viselkedésére, minden problémájára egyszerre. Ilyen módon hihetetlen gyorsan fölismerte, ki mire képes és alkalmas. Aki a szellemi hatókörébe került, lassan-lassan egy olyan jól megtervezett, logikusan fölépített világban (gondolat- és feladatkörben) találta magát, amelyben számára is volt egy (Martin által jól körülhatárolt) hely, megoldandó probléma, elvégzendő feladat. Érezhette volna magát az ember úgy is ebben a helyzetben, mint a pók hálójában, de senki sem így élte meg a dolgot. Nem hasonlított ez a helyzet a mester és a maga köré gyűjtött tanítványok viszonyához sem. Ez ellenkezett volna szerény, visszahúzódásra hajlamos természetével.

Martin az első pillanattól kezdve el tudta hitetni az emberrel, hogy egyenrangú kutatók, barátok vagyunk. Látszott, az általunk föltárt dolgok neki is fontosak, s egyúttal hozzájárulnak az általa nagyra becsült magyar és európai művelődéstörténet gazdagodásához is.

Ez a kölcsönös bizalomból, együttműködésből és kölcsönös egymásrataláltságból szőtt-font kapocs sokakat életre szólóan Martinhoz és az általa képviselt ügyhöz kötött anélkül, hogy bárkit is hálára kötelezett volna. Martin nem várt hálát, de ő maga hálás volt a legapróbb dolgokért is, sokszor erején felül. Mindenki számára egyértelművé tette, hogy ebben a szövetségben nem az ő személye a fontos, hanem a néptánc, a néphagyomány, az európai népek (köztük a magyarság) nemzeti művelődésének ügye.

A kapuvári beszélgetés és az azt követő budapesti találkozások nyomán Martin az én feladataimat a Dél-Alföld soknemzetiségű táncgyományának kutatásában jelölte ki. Nyelvtudásom és az akkor már pislákoló keleti érdeklődésem alapján úgy gondolta,

hogy a keleti finnugor népek táncgyományáról szóló szakirodalmat is szemmel tartatnám. (Abban az időben közvetlen tepermunkára ott még nem gondolhattunk.) Mindkét témában olyan problémákra hívtam fel a figyelmet, amelyek megoldása életre szóló feladatokat adott.

Az együttes munka során derült ki számomra, hogy Martin milyen ügyesen kapcsolja össze, s helyezi tágabb történelmi és földrajzi összefüggésbe azokat a dolgokat, amelyek számomra még csak önálló, elszigetelt problémaként jelentkeztek. Folytonos elemző és szintetizáló kedve révén, úgy tűnik, egyszerre tudta megragadni a problémák elemi részeit és nagyobb összefüggéseit. Ez a szinte játékos kedv együtt járt Martin munkájában a néprajzi tények, a róluk készült dokumentumok s a paraszti kultúrát hordozó emberek végtelen tiszteletével, megbecsülésével. Aki megfordult az ő könyvtárában, s megnézte az Akadémia Néptánc Archivumát, amelynek ren-

Martin György
1932–1983

dezésével olyan sok időt töltött, az meggyőződhetett ennek bizonyítékairól. Emellett Martinnak állandó gondja volt a néptáncok elemzési és rendszerezési elveinek tökéletesítésére. Az általa kifejlesztett motívumelmélet és a szerkezeti elemzés elveinek részletes kidolgozása messze földön híressé tette a magyar iskolát, melynek meghatározó egyénisége volt.

Utoljára 1983 őszén találkoztunk, ott-hon látogattam meg lakását, a Tanács körút 20-ban. A szobájában dolgozott, s bár még korán reggel volt, nagy halom cigarettavég és több kávé maradványa vette őt körül. Fázósan összehúzódkodott a székén, lábait összefonva, ahogy mindig. A Marosmenti szerbkről írt dolgozatom vittem bírálatra, s a finnugor népek tánc kutatásáról tervezett írásom vázlatát beszéltem meg vele. Ő a híres kalotaszegi táncos barátjáról, Mátyás Istvánról tervezett monográfiáján dolgozott, s a táncanyag-közlés minél takarékosabb módját latolgatta. Azt terveztük, ha Marija Zsornickaja, a moszkvai kolléganő Budapestre érkezik, én is feljövök Szegedről, hogy segítsek a vele való beszélgetésben.

Azt is megemlítette, hogy milyen gondot okoz számára a színpadi néptáncmozgalom állandó újdonságra való törekvése.

Mint a magyar néptánc hagyomány jövőjéért aggódó, társadalmi elkötelezettségű tudós, örült a táncaink iránti hazai és nemzetközi érdeklődésnek. De az volt az elve, hogy ezt az érdeklődést csak a szakszerűen elemzett és a maga sokszínűségében feltárt táncanyaggal lehet hosszú távon fönntartani. Az értékelés nélkül „szétszór”, „kiárusított” archivális anyagok csak gyorsan múló divatot gerjesztenének, s mielőtt a táncismeret elmélyülhetne, az új és új divatot majmolók már más divatkirály imádatába kezdenének.

A beszélgetésünk folytatódott a lépcsőházban, az utcán és még az Engels tér sarkán is, miközben száz és száz anekdotát mesélt gyűjtőútjairól, néptáncos és népzene-kutató elődökről.

Más témák, más helyszínek és időpontok behelyettesítésével még sokan tudnának hasonló módon visszaemlékezni Martin Györgyre az én korosztályomból, s az idősebb és fiatalabb kollégák közül. A sírjánál 2002-ben 70 néptánc-kutató szerte a világból vallotta őt szellemi társának, és fejezte ki tiszteletét a születésének és halálának jubileumán. Bizonyosság ez arra, hogy Martin nemcsak egy szűk köré, de több korosztályé; s nem csak egy mozgalomé, egy tudományágé, hanem az egész magyar kultúráé.

Felföldi László

Martin Györgyről

1979 nyarán az akkori Népművelési Intézet táncbázis- és táncgyűjtés vezetői részére szervezett egy nyári továbbképző tábort Nyíregyházán, ahová Szabolcs-Szatmár megyei néptáncosok is jelentkeztek. A kurzust szakmai és egyéb szempontok alapján igen alaposan megszervezték. A gyakorlati tánc tanár, Timár Sándor igyekezett izelítőt adni a Felső-Tisza-vidék gazdag táncfolklórából, de rajta kívül Pesovár Ferenc és Botos József tanította a tyukodi táncokat. A résztvevők bemutatón gyűjtésen vehettek részt Nyírújasváriban és Geszteréden, valamint behozták Nyíregyházára a bundásbokri táncosokat és a beregi Horpácsik János pástort. Az elméleti előadásokat többek közt Martin György, Halmos István, Pesovár Ernő és Pesovár Ferenc, Erdész Sándor, Maác László, Csoóri Sándor és Vitányi Iván tartották. Mint 16 éves középiskolai diák, jómagam is részt vettem a táboron, ahol életre szóló élményekben volt részem. Martin György – akinek írásaival korábban már találkoztam – nagyon szívesen válaszolt minden kérdésemre, s közvetlensége, tárgyi felkészültsége, emberi tulajdonságai hatására már akkor elhatároztam, hogy a népraizon belül a néptáncal akarok foglalkozni életem későbbi szakaszában. A rákövetkező nyáron hasonló jellegű tanfolyamot tartottak Komlón, ahol Martin György táncos képességeit is megismerhettem a deci város tanítási közben. Májig is emlékszem a hazautazása előtti éjszakai beszélgetésre, mikor is hajnalig szorongatott kezében egy ébresztőórát, amire aznap már volt szüksége.

Miután felvételt nyertem a budapesti ELTE BTK népraiz szakára, viszonylag rendszeres vendége voltam a Zenetudományi Intézet Néptánc Osztályának, amelynek munkatársai igyekeztek bevezetni a táncfolklorisztika rejtelmeibe. Martin György rögtön beíratott Lányi Gusztai bácsi táncjelírás oktató tanfolyamára, hogy a kutatáshoz elengedhetetlen kinevelési ismereteimet elmélyíthessem. A Zsuráfszki Zoltánból, Németh Ildikóból, Farkas Zoltánból, Végő Miklósból és Csatai Lászlóból álló kis csoportunk a lejegyzési órán tanúsított zsi-bongása miatt kapta a tréfás „övoda” nevet. Martin a táncjelírás mellett a gyakorlati táncolásra is biztatott, „mert mégis csak jobb, ha a kutató izomérzetében is megvan az a tánc, amiről beszél”. Így töltöttem egy rövid időszakot a Bartók Táncgyűjtésnél.

Második szemeszterem alatt az a szerencse ért, hogy Martin György interpretálásában egy fél éves speciális kollégiumot hallgathattam a magyar néptáncokról. A többi egyetemi előadáshoz képest, ahol a tanár megtartja a maga kilencven perces előadását, és mindenki megy a dolga után, ez az óra teljesen más szellemű volt. A kollégiumra csak minden

második évben került sor, így a folklór tanszék vezetője, Voigt Vilmos az akkori harmadévesek számára kötelezővé tette. Az előadás minden kedden este hattól fél nyolcig lett meghirdetve. Most is magam előtt látom a néptánc iránt nem különösebben érdeklődő hallgatók arcát, amikor az első előadáson háromnegyed nyolckor Martin megkérdezte, „ne tartsunk egy kis szünetet?” Szünet után már csak a megszállottak maradtak az egyetem kilenc órai bezárásáig. A beszélgetésbe átment előadás még itt sem ért véget, hanem a belváros különböző vendéglátóipari egységeiben folytatódott, amíg a résztvevőknek haza nem kellett indulniuk. Egyedülálló, ráérő egyetemistaként rendszerint jómagam maradtam utolsónak Martin Györggyel. Felesége és bizonyos mértékig munkatársa, Borbély Joli néni nem kis bosszúságára néha éjszakába nyúlóan kísérgettek egymást az Astoria és a Dedák tér között. Ilyenkor főleg a néptánc-kutatásról beszélgettünk, de néha a mozgalom kérdése is felmerült. Ha nagyon kilátástannak itéljük a jövőt, akkor Molnár István egyik kedves Babits idézetével váltunk el: „Minden lemondás egy halál.”

Martin György számos kiváló tulajdonsága közül emberismerete, kapcsolatteremtési képessége ragadott meg elsőnek. Proxémikái tér-érzékemet először egy kicsit zavarta beszélgetés közbeni közelsége, de később rájöttem, hogy ezzel is emberi viszonyunk közvetlenségét akarta kihangsúlyozni. Képes volt bárhol, bármikor, bárkivel igen rövid alatt jó viszonyba kerülni. Erre a képességre a táncgyűjtések során tett szert, ahol is rövid idő alatt kellett a szegénylős embereket és asszonyokat táncra bírnia. Egy mátészalkai cigánytáboron tartott előadást. Néhányan kimentünk elé az állomásra, s találkozásunk után egy kis türelmet kért, hogy utastársával, akikkel időközben összebarkóztott, egy kis áldomást igyanak a „restiben”. A vonatút alatt hamar kiderült, hogy útítársainak melyik rokonától, hol és mit gyűjtött.

Martin György egyik tudományos beszámolójában megemlítette a néptánc-kutatás utánpótlásképzésének hiányát. Úgy érezte, hogy „a tapasztalatok átadására pedig csak évekig tartó, fiatalokkal közös feldolgozó munka során nyílhat lehetőség.” Az egyetemi fél éves speciális kollégiumok nem tudták betölteni ezt a szerepet, a Népművelési Intézet keretén belül szervezett néptáncoktatási tanfolyamoknak pedig nem ez volt a fő céljuk. Ezért egyetlen egy érdeklődő fiatal sem utasított vissza. Amikor megemlítettem neki, hogy a legényes a kedvenc tánc típusom, rögtön egy legényes „kutatótámben” kezdett el gondolkodni, hogy milyen jó lenne az erdélyi férfítáncokat rendszerezni, közreadni és feldolgozni. Sajnos, ezt már nem érthette meg.

Karácsony Zoltán

„Tinka bácsi”

„Siess késő század,
Jövel oly boldog kor.
Én ugyan lelketlen por leszek már akkor,
De jöttödre vígan zengem énekemet,
Vajha te csak egyszer említnéd nevemet!”

Csokonai Vitéz Mihály

Ez a Csokonai-idézet Martin György egyik kedves verséből való, amelyet a figyelmembe ajánlott egy magyar irodalmi dolgozathoz. Olyan szép ez a pár sor, hogy könnybe lábad tőle a szemem, abányszor eszembe jut, s ha magamban elmondom, most már mindig Tinka bácsi jut róla eszembe. 10 évet volt szerencsém eltölteni társaságában, s most már ugyan nincs közöttünk, a nevét gyakran emlegetjük egymás között. Ez alatt az idő alatt személyisége beköltözött környezetébe, s onnan nem is távozik el addig, míg mi élünk, ám munkássága révén kitörölhetetlenül beírta magát az örökkévalóságba. Már 20 éve próbáljuk közkinccsé tenni az őálta örökül hagyott vagy csak tervezetben megmaradt munkáit.

1970 tavaszán kerültem állásba az MTA Népzenekutató Csoportba. 16 éves voltam akkor – szinte még gyerek, aki a mesék világában élt. Nem vettek fel gimnáziumba a nagy túljelentkezés miatt – bár az átlagom jóval 4-es fölött volt. Hasraütés szerűen kellett pályát választanom. Tanárainak gép- és gyorsírást javasolták. Amikor beiratkozásnál megláttam azt a sok „hieroglifát” a táblán, elképzelnem sem tudtam, hogy ezt valaha meg fogom tanulni. Végül is a gyorsírást elég könnyedén elsajátítottam, ugyanakkor első évben majdnem megbuktam gépirásból, annyira nehezen ment. A következő évben meg iskolaelő lettem ebből a tantárgyból, mert nagy rutinnal tettem szert kedvenc kölcson kapott regényem – a 600 oldalas Három testőr – magánszorgalomból való legépelésével. (Ide illik a mondás: „Gyakorlat teszi a mestert!”)

Az iskola mellett angolt tanultam a Tudományos Ismeretterjesztő Társulatnál. Nagyon szeretem ezt a nyelvet, s magamtól kezdtem el tanulni édesapám otthoni „amerikai angol” kiejtésű könyveiből.

Angol tanárnőm ismeretségben állt Víg Rudolffal, aki az akkor már a Várnegyedbe költözött Népzenekutató Csoportban dolgozott, s ahol éppen egy fiatal gépirólányt kerestek a Magyar Népzene Tára és egyéb kiadványok munkálataihoz. Az ő közvetítésükkel kerültem a mostani – s máig egyetlen – munkahelyemre, amely akkor Vargyas Lajos (nekem Lajos bácsi) vezetése alatt állt.

Készülődés a filmezésre; Inaktelke (Kolozs m.)
fotó: Deák M., 1983.

Sárosi Bálint, Martin György, Vargyas Lajos, Borsai Ilona
 fotó: Manno Andrea, 1979.

Mesevilágból mesevilágba kerültem. Népdal- és népballada szövegeket gépeltem nap mint nap. Ezt az állást nekem találták ki.

Nagyon szép idők voltak azok az évek Lajos bácsi vezetése alatt. Az én szemszögemből nézve rendkívül jó légkör uralkodott. Minden héten tartottak egy közös munkaértekezletet, az összes munkatárs részvételével. (Mindenki tudta, hogy a népdaloknak ki melyik szótagszámát rendezi, s hogy éppen milyen témán dolgozik, vagy hová megy legközelebb gyűjtőútra.) Ennek keretében egyszer közösen elmentünk régészeti kiállításokat megnézni, a Mátyás templomban még idegenvezetést is kaptunk. Az egyik ilyen plénum végén Faragó Laura – Lajos bácsi felkérésére – népdalokat énekelt nekünk.

Sokszor jöttünk össze kerek évfordulók megünneplése alkalmából is, erről tanúskodik a sok fénykép a fotóarchívumunkban. Sokszor került sor közös munkaebédre, s engedélyezett, sőt ajánlott volt az ebéd utáni „egészségügyi séta” is.

A munkatársaim megszerettek. Olsvai Imre, az MNT VI. kötet szerkesztője úgy dedikálta nekem a már megjelent könyvet, hogy „mindannyiunk kislányának”. Ők neveltek, csiszoltak olyanná, amilyen most vagyok. Lajos bácsi nevezett el Anikának, s azóta is mindenki így hív.

Különösen Martin Györggyel (nekem Tinka bácsi) és Lányi Ágostonnal (Gusztai bácsi) vált olyan szorosra a kapcsolat, hogy halálukat azóta sem tudom kiheverni.

Martin György fokozatosan a Táncosztályhoz kezdett „édesgetni”. Nem véletlenül, hiszen nagyon sok volt ott az elvégzendő archivális munka. Első tennivalóm a táncfotó-gyűjtemény kartonjainak gépelése volt, majd a filmleltárkönyvbe vezettem be a gyűjtési adatokat – szép kézírással – a diktálása alapján.

Időközben végeztem az esti gimnáziumot – mert a továbbtanulásról természetesen nem mondtam le –, s Tinka bácsi szívesen segített nekem a tanulásban. Útmutatásaival szép és tartalmas magyar dolgozatokat írtam. Különösen a kedvenc íróiról szóló témákban próbált nekem többletet adni. Nagyon szerette többek között Arany Jánost és Móricz Zsigmondot. Bennem azonban mégis az a Csokonai idézet maradt meg, amit az írásom mottójául választottam.

Nemcsak velem volt ilyen, hanem az egész környezetével: a többi „leánykát és fiúcskát” is istápolta (Lányi Mari, Manno Andrea, Nagy Judit, Németh Pisti, Pálffy Gyuszi, Földi Margit), „belőle” élünk a mai napig. Nincs olyan találkozóknk egymással, hogy ő ne kerüljön szóba.

A zenei nevelésünkkel Halmos Pista bácsi törődött. Mi, lányok különórára jártunk hozzá szolfézszt tanulni, pótoltuk a hiányokat, és továbbfejlesztettük az iskolában tanultakat. Népdalokat, Kodály-bicíniumokat énekeltünk együtt – természetesen munkaidőben, mert úgy vélték „tanítóink”, hogy a befektetés majd megtérül.

Ez a nagyon jó, családi hangulat jellemezte mindennapjainkat. A munka nem esett nehezünkre, élvezettel dolgoztunk tanítómeste-

reink útmutatásai nyomán. Tinka bácsi úgy hívott bennünket, lányokat, hogy „kislányaim”. Egybenyíló szobáink ajtaja sokszor nyitva volt, nagyon élvezte ugyanis csevegéseinket. Sokszor ájtött hozzánk és bekapcsolódott a beszélgetésbe, bármilyen témáról volt szó. Kósa László, aki gyakran jött hozzá látogatóba, irigyltel is a „hölgykoszorú”-ért, amely őt körülveszi.

Azért nem mindig volt „leányalom” a munkahelyünk. Néha veszekedésekre is sor került. Vele is! Tinka bácsi jelszava azonban az volt: „Nem baj, ha összeveszünk, kislányom, mert utána olyan jó a kibékülés.” Együtt sírtunk és nevtünk.

Tinka bácsi később Timár Sándorhoz, a Bartók Táncegyüttes művészeti vezetőjéhez is elküldött, hogy tanuljak meg nála táncolni, ismerjem meg a táncokat s a hozzájuk tartozó zenét, amivel a leltárkönyvekben találkozom. A felvételi vizsgámon le kellett lesnem a „Mester” lábáról a tápéi „darudübögős”-t, ami csak többszöri próbálkozásra sikerült. Egy évig táncoltam az utánpótlásban, s megismerkedtem a hazai és a környező országok táncaival. Timár Sándor művészi kisugárása is nagy hatást gyakorolt rám.

1974-ben a Népzenekutató Csoport és a Zenetudományi Intézet összeolvadt, bár mindkettő maradt eredeti székhelyén. Az átszervezések után már hivatalosan is a Táncosztályhoz tartoztam – szabad akaratomból –, s Martin György lett a főnököm. (A Magyar Népzene Tára következő köteteinek kiadásában való részvétel természetesen továbbra is az én feladatkörömbe tartozott.)

1975-ben férjhez mentem. (Természetesen Tinka bácsi végig figyelemmel kísérte kapcsolataim alakulását, nemegyszer közbe is avatkozott.) A választottammal, Szőke Lászlóval elégedett volt. Nászajándékkal a menyasszonyi ruhámra varrt csodálatosan szép magyar népi motívumokkal teli hímezést kaptam tőle és feleségétől, amit Borbély Joli néni hímeztetett egy vidéki népművészével.

Miközben Tinka bácsi rengeteget dolgozott – 3-4 hetente leadta gépelésre egy-egy tanulmányát, írását –, vette a fáradságot, hogy nekem is segítsen és még sok belső és külső munkatársnak egyaránt.

A továbbképzésünkhöz hozzátartozott az is, hogy Tinka bácsi utasítására Nagy Judittal (aki az adminisztráción dolgozott ugyan, de ő is elcsábult a néptánc irányába) el kellett sajátítanunk a táncjelírás csínját-bínját Gusztai bácsitól. Ezután pedig a táncírások műszaki rajzolását is meg kellett tanulnom. Tinka bácsi azt mondta, hogy nekem ezt is tudnom kell, mert Lányi Gusztai már nem bírja egyedül a sok munkát, utánpótlásra van szükség. Megtanultam ezt is, noha ennek előtte nem volt a kezemben tustoll.

Az első munkám éppen Lányi Ágoston Néptáncolvasókönyv c. művének táncírás-műszaki rajzai voltak. (Természetesen nagyon büszke voltam s vagyok azóta is arra, hogy Gusztai bácsi tanítása alapján viszem tovább a rajztechnikáját.) Ezután már sorozatban jelentek meg azok a táncos témájú könyvek, amit először még vele, később már egyedül rajzoltam a tanulmányokhoz. (Tinka bácsi és Gusztai bácsi egy új „szakmát” adtak a kezembe, amit azóta is kamatoztatok.)

Később indítványozásukra Nagy Judittal már mi ketten tanítotunk táncírást (előképzést) az érdeklődő táncos fiataloknak, akik azután továbbképzésre természetesen már Lányi Gusztaihoz jártak. Tinka bácsi arra is rávett, hogy én magam egyedül vezessem be a táncírás rejtelmeibe az Erdélyből Svédországra áttelepülő Fodor Bélát (akinek a filmanyaga később javarészt bekerült a Néptánc Archivumba).

Tinka bácsinak volt egy mondhatni állandó időtöltése: az, hogy kedves táncos adatközlőjének, majd barátjának Mátyás István Mundrucnak a személyi monográfiáját megírja végre. Az évek során felgyűjtött anyagból lassanként kezdett összeállni a kiadandó mű. A Bevezetés című részt már oda is adta nekem gépelésre. Amikor kérdeztem,

Gergely Ferencsel Inaktelkén
fotó: Zsuráfszki Zoltán, 1983.

hogy mikor ad újabb írnivalót, azt mondta: „Kislányom, most nem érek rá, a Néprajzi Társaság ülésére kell mennem...” és így tovább.” Ezzel együtt fontosnak érezte azt is, hogy mesterének, Molnár Istvánnak a „Tánctechniká”-ja ki legyen adva. Ebben kérte is a segítségemet, mind a gépelés, mind a táncíráások műszaki rajzainak elkészítésében.

Tíz év munkában eltöltött idő után újabb hivatás várt rám: a gyermekvállalás. Öt évig voltam otthon a két gyermekemmel, Lacikával és Ágival, s nevelésük nagy örömmel töltött el. Nehéz volt kikerülni a munkahelyi légkörből, de azért nem szakadtunk el teljesen. Tinka bácsi, Lányi Guszti és Nagy Judit – aki akkor már átvette a helyem a Táncosztályon – kijártak hozzám „beszélőre”, s időnként munkát is hoztak. Nagyon nagy öröm volt számomra mindig a viszontlátás és az a szeretet, ami belőlük áradt. Tinka bácsi utolsó, engem érintő intézkedése a Kiváló munkáért kitüntetésre való felterjesztése volt.

Mire újból munkába álltam 1984-ben, sajnos már meghalt az én Tinka bácsim, s kissé gyökértelemnek éreztem magam nélküle az új épületünkben, az Erdődy palotában, ahová a Zenetudományi Intézet költözött. Bár Lányi Gusztival jól megvoltunk, Tinka bácsit nem pótolhatta senki. (Fél évig szinte mindig vele álmodtam akkoriban.) Pesovár Ernő volt akkor a Néptánc Osztály vezetője. (Ernövel nem volt mindig teljesen felhőtlen a munkakapcsolatunk, de később már vele is baráttá vált.) Jelenlegi főnökömet, Felföldi Lászlót pedig akkor ismertem meg.

Nem volt már olyan családias légkör az Intézetben, mint mielőtt elmentem, öt évvel azelőtt. Új kollégáim és a fiatalabb nemzedék bizony nemigen ismert (el) engem, s újra bizonyítanom kellett a munkában, hogy nem véletlenül becsültek meg a „nagyok”.

Lányi Guszti halála is nagy űrt hagyott maga után. Utódjául, még életében, Fügedi Jánost jelölte ki, aki Szentpál Mária tanítványaként járt hozzá tanulni. Fügedi János kollégámtól tudom, hogy Szentpál Mária azt mondta neki a rajztechnikámról, hogy: „Szépen dolgozik ez a kis nő!” (Büszke vagyok arra, hogy mindkét szakember elégedett volt a munkámmal.)

Vargyas Lajos bácsi is régóta nyugdíjas már, de mi – volt kollégái – azóta is találkozunk vele a lakásán, ahol irodalmi felolvasással szórakoztat (tanít) bennünket, mindannyiunk öröme. Lajos bácsi előbb egy folyóiratban megjelentetett írásában, majd később a Kerítésen kívül című önéletrajzi könyvében külön fejezetben emlékezett meg rólam, s mondott köszönetet a balladakönyve leírásában „hozzáértéssel és szeretettel végzett munkáért”.

Örültem a megtiszteltetésnek, amikor felkértek, hogy csatlakozzak Pálffy Gyula kollégámhoz, aki akkor már a Martin-hagyaték fotó- és kéziratos anyagát térképezte fel a Tanács krt. 20-ban lévő lakásban. Joli néni számomra a levelezés-anyag rendszerezését tűzte ki feladatul.

Jó érzés volt Tinka bácsi dolgozószobájában tenni-venni minden péntek délelőtt, Joli néni és édesanyja szerető gondoskodását élvezni.

1985-ben nyomdai előkészítésre került közreműködésemmel a Martin György válogatott írásából készült tanulmánygyűjtemény, idegen nyelven, táncírásmelléklettel, Selected works címmel. (Sajnos, ez az összeállítás anyagi okok miatt máig nem jelent meg, pedig nagyon nagy igény lenne rá a külföldi kollégák részéről.)

1999 májusában Felföldi László bevont a könyvszerkesztés rejtelmeibe, s így kiadásra került Kaposi Edit Bodroglóczy tánci és táncélete című kiadványa. Ez a közös munka indított el egy sor további könyvszerkesztésében való részvételt, ami nagy kihívást jelentett számomra, sok emberrel való kapcsolattartást igényelt.

1999–2001-ben három hangszeres népzenei témájú könyv jelent meg Martin György emlékére, tanítványainak összegyűjtött, kiadatlanszerűen részben kiadott munkája gyűjteményéből, Lelkes Lajos és a Planétás Kiadó jóvoltából: Szék tánci és táncélete (szerk. Virágvölgyi Márta – Felföldi László); A magyar népi tánczene (szerk. Virágvölgyi Márta – Pávai István); A hangszeres zene folklórja. A duda, a furulya és a kanaszülők (szerk. Agócs Gergely). Mindhárom kiadványban a szerkesztők munkatársaként vettem részt, akikkel nagyon jó volt a munkakapcsolatom. A kiadó részéről pedig Lelkes Lajos azt írta a könyvbe dedikálásként, hogy „Ez a sorozat nem lenne, ha Te nem volnál!” (Büszke vagyok, hogy végül kortársaimnak és fiatalabb kollégáimnak is bizonyítani tudtam.)

2001-ben megjelent A népművészet táncos mestereit bemutató kiadvány (szerk. Felföldi László és Gombos András), amely Martin György javaslatai alapján 1975 óta várt a megvalósulásra. A dokumentumok gyűjtése Keszler Mária nevéhez fűződik, aki az anyagot a Zenetudományi Intézet Néptánc Archivuma rendelkezésére bocsátotta. A könyv angol változata 2002-ben látott napvilágot.

A mestereket egyenként is bemutató sorozat első kötete már magyar-angol változatban jelenik majd meg 2003 végén, A népművészet táncos mestere: Ács György címmel. (Érdekes számomra, hogy a Darudübögős tánc, amit lánykoromban táncoltam a Bartók Együttműködés felvételekkor, most egy kiadványban kerül közlésre az én közreműködésemmel.)

Egy szerkesztőségi beszélgetés során Felföldi László így intette tréfásan Gombos Andrást – aki három évig volt fiatal kutatója a Néptánc Osztálynak –: „Ne akarj te Martinabb lenni Martinnál!” Valóban, a későbbi generációk is megfertőződtek Martin György emberi és szakmai értékeitől, rájuk is hat szellemisége.

2002-ben elkészült a Zenetudományi Intézet és a Hagyományok Háza közös kiadásában Martin György egyik, már hosszú évek óta kiadásra váró könyvanyaga, A botoló tánc zenéje (szerk. Kovalcsik Katalin és Kubinyi Zsuzsa) magyarul, angol változata pedig megjelenés alatt áll. (Ennél a kiadásnál a szerkesztők munkatársaként a Hagyományok Háza részéről Sebő Ferenc szegődött társamul.) Bár Tinka bácsi nem tervezett a könyvvel együtt hangzó mellékletet, most lehetőség nyílt egy válogatott anyag CD-lemezen való megjelentetésére (szerk. Kubinyi Zsuzsa és Németh István), szintén két nyelven. (A CD előkészítése során aktívan bekapcsolódhattam a lemezborító-tervezés munkájába is.)

Egy másik nagy adósságunk: Martin György – Mátyás István „Mundruc”. Egy kalotaszegi táncos személyiség monográfiája (szerk. Felföldi László és Karácsony Zoltán). Remélhetőleg 2003 végére, halálának 20. évfordulója évében megjelenik a Zenetudományi Intézet, a Hagyományok Háza és a Mezőgazda Kiadó közös kiadásában.

Egyszer a fülembé jutott, amit Tinka bácsi mondott Lajos bácsinak – és ezt muszáj idéznem: „Az Isten áldjon meg Lajos bátyám, hogy ezt a kislányt idehozta!”

Ezért a mondataért érzem magam részére kötelezőnek, hogy Martin György örökségét ápoljam, ki nem adott műveinek gondozásában részt vegyek, ha szükséges, akár erőmön felül is.

Szókéné Károlyi Annamária dokumentátor
MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Osztály

Emlékmorzsák Martin Györgyről

Szerencsésnek érezhetem magam abban a tekintetben, hogy az akkor már világhírű tudós, Martin György – ismerősei számára Tinka¹ – közelségében lehettem életem valamivel több, mint tíz évén keresztül. Ez annak révén alakult így, hogy egy munkahelyen dolgoztunk attól kezdve, hogy technikusként sikerült a(z akkor még) Népzene Kutató Csoporthoz kerülnöm. Bár nem ugyanazon, de szerencsémre a fizikailag szomszédos, alkalmanként „bedolgozó” osztályra. Szuggesztív egyéniségének varázsát igen nehéz volna – talán még nálam költőibb lélek számára is – elfogultság nélkül érzékeltetni. Ezért szívesebben támaszkodom inkább adatokra, tényekre és közvetlen, javarészt személyes emlékekre.

Martin György tudományos munkáinak – könyvek és tanulmányok – száma megközelíti a százötvenet. Ezen kívül további mintegy száz, többnyire rövidebb, népszerűsítő-ismetterjesztő beszámoló és könyvismertető cikke is megjelent különböző orgánumban. Az aktív alkotó élettartamhoz képest szokatlanul nagy teljesítményt létrehozó szellemi erőfeszítés mértéke akkor méltányolható talán még jobban, ha azt is tudjuk, hogy milyen nehezen, mondhatni görcsösen fogalmazott kész formára valamit. Elsősorban a lehető legpontosabb, a félreérthetetlen – azaz adekvát – megfogalmazásra való törekvés folyamányaként. A könyvekhez, cikkekhez természetesen soha nem az értük járó – egyébként sem magas – honoráriumért fogott hozzá.

Igényességével kapcsolatban talán nem közismert és ennél fogva nem érdektelen megjegyezni, hogy a körtáncoknyv² kéziratának leadásától annak megjelenéséig 10 (tíz) év telt el. Minthogy a nagyságos Kiadó vezetőségének döntése szerint az Előszóban – sem a végén – nem szerepelhetett a megírás évszáma, a korrektúrafordulókban idő múltával egyre gyarapodtak a piros bejegyzések³, amelyek az időközben megjelent szakirodalom, valamint az ide-oda vonatkozó archivumi gyűjteménybővülés adatait pótolták. Mindezt „csak” abból a megfontolásból – mint mondta –, hogy a kinek a kezébe kerül, ne nézzen hülyének, hogy nem tudok róla.

Még a bölcsész foglalatosságokban némi-lyen jártasak számára is nehezen felfogható az a lenyűgöző – egyúttal kiemelkedő szellemi kapacitását bizonyító – képessége, ahogy egyesíteni tudta magában az analitikus és a szintetikus szemléletmódot. Egyfelől tisztelte, és nagyon fontosnak tartotta az apró adatokat, s ugyanezért tartotta fontosnak a nyilvántartási munkát is⁴. Nyilvánvalóan azért, mert tisztában volt azzal, hogy aki ezzel foglalkozik, a jövőt szolgálja. Másfelől az óriási mennyiségű történeti adat mellett a legfrissebben megjelent elméleti vagy tematikus monográfiák ismeretének birtokában az európai összefüggé-

seket is mindig szem előtt tartotta. Számára tehát egyaránt fontos volt a hazai, a szomszéd népi (főleg a Kárpát-medencei) és a még tágabb értelemben vett nemzetközi zenei-zenetörténeti és táncszakirodalom ismerete. Azok az – úgymond „apró” – adatok is fontosak voltak számára, amelyek a hagyományt még őrző közösségek, a hagyományt belülről ismerő egy-egy képviselőjétől (adatközlőjétől) gyűjthető, a táncra, a táncéltre, vagy más, a színhagyományozás törvényszerűségei szerin-

Hévízgyörki asszonyokkal
fotó: Manno Andrea, 1977.

ti, azaz írásbeliséget nélkülöző – vagyis a népinek nevezett – kultúrára vonatkoztak.

A hosszú távú megőrzés fontosságának tudata eredményezte végül annak idején a Népművészeti Intézetben, hogy a filmgyűjtemény leltárba kerüljön, miáltal az egyes tételek a Gazdasági Osztály számára is objektummá váltak, tehát nem veszettek el. Ettől kezdve már csak másolatokat lehetett vetíteni. Félfizetési állása mellett így sikerült elérnie, hogy ezt követően az eredeti alappéldányok megmaradtak, azokat senki nem tette tönkre a gyors, elsősorban színpadi fõlhasználás érdekében. Elszántságát mutatja – még utólag is –, hogy a filmek és a kapcsolódó gyűjteményi egységek (zene, kézirat, fotó, táncírás) nélkül teljes fizetéssel korábban is átkerülhetett volna a Kodály vezette Népzene Kutató Csoport-hoz⁵, így azonban erre csak 1965-ben kerülhetett sor, még akkor is Kodály Zoltán legmagasabb szintű közbenjárása eredményeként.

Több gyűjtőúton is járhattam vele. Itthon többnyire hivatalos kiküldetésben, ezen kívül nem ritkán Romániába látogató turistaként is. A határátkelések előtti 1–1 órányi időszakban volt a legszótlanabb. Utána viszont gyakran beszélt felszabadultan kérdés-kérdés nélkül is korábbi, táncosokkal, zenészekkel, emberekkel és gyűjtéssel kapcsolatos élményeiről.

Egyszer ilyenkor kaptam egy rövid dicséretet is. A filmfelvevő ugyanis papíron az én „tartozékom” volt, és a román(iai) vámos érdeklődésére, hogy mire akarom ezt használni, azt találtam ki hirtelen, hogy: még nem tudom, majd ha valami szépet látok. Az átkelést követő fölsóhajtás után mondta magát: Nem tudtam, mit fogsz kitalálni, de jól kitaláltad, és így még nem is hazudtál.

E gyűjtőutak többsége 1–3 napos volt, kivéve néhány Dunamenti Folklórfesztivált. Ezeket a „pörgős” rendezvényeken sem feledkezett meg soha az arra érdemes csoportokkal időpontot és helyszínt egyeztetni a – lehetőleg – hangos filmfelvétel készítése érdekében.

Annak ellenére, hogy mindig zsúritag is volt, meglehetősen szorosan időzített programmal.

A mozgalomban talán legismertebbek az 1968–69-ben – az akkor még évente ismétlődő fesztiválok – alkalmával készült filmfelvételek: a kunszentmiklósi, a nagyecsed, a keménytelki, a jobbágytelki, és a nyáradmagyarósi.

1977 áprilisában került sor a számomra legemlékezetesebb közös, turistaként lebonyolított gyűjtőutunkra, amikor kertész-mérnök unokaöccsével, annak feleségével és kocsijával az egykori Kis-Küküllő megyei Magyarpéterfalván és Magyarkirályfalván jártunk célzottan.

Itt több napon keresztül újra megtapasztalhattam az emberismeretnek, a rábeszélő készségnek, a célratörő tudatosságának és az egzaltált megszállottságnak az az ötvözetét, amit csak nála tapasztaltam.

Ilyenkor azután másról, mint ami a gyűjtés feltétlen sikerét szolgálná, nem hiszem, hogy lehetett volna vele beszélni. A léghőrt pedig egyébként is még tovább „hegyezte” az akkor és ott tapasztalható közállapot, illetve a közhangulat, de az ebből fakadó részletproblémákat a legtöbbször sikerült szerencsésen áthidalni.

Ha az anyag- és adattiszteletet, valamint a számára szimpatikus irányba mutató öncélú érdeklődést fölfedezni vélte valakiben, akkor hamar – szinte föltétlenül – a bizalmával és „terelgető” javaslataival árasztotta el. Nekem is, s hallottam, másnak is többször mondta biztatásként: Az ne érdekeljen, hogy mást érdekel-e, ha téged érdekel, foglalkozz vele és írd meg! Mint utóbb kiderült, illetve az idő

bizonyította, néha túlságosan is optimista és jóhiszemű volt. Ennek következtében sok meddő energiát és időt fordított olyanokra is, akik ezt nem érdemelték volna ki, ha kevésbé optimista és egy kicsit is gyanakvóbb természetű. Azt mindenesetre neki köszönhetem, hogy tanácsára és biztatására – már viszonylag öreg fejjel – nekivágtam az egyetemnek.

Ennek idején alkalmanként, némi időegyeztetés után a könyvtárát is használhattam, egy-egy nehezebben hozzáférhető kötelező olvasmányt ott néztem át. Lehet, hogy időráfordítás szempontjából „gazdaságosabb” lett volna hivatalos könyvtárat fölkeresnem, mert ilyenkor (előtte, közben, utána) szinte mindig tartott egy rövidebb-hosszabb tudomány- vagy mozgalomtörténeti kiselőadást – attól függően, hogy éppen mi foglalkoztatta –, de ezt a többletidőt egyáltalán nem sajnáltam. (Utólag persze számom, hogy sem jegyzeteket, sem fölvételeket nem készítettem.) Az egyetemi időszakom vége felé szakdolgozatom konzulense volt, mint címzetes egyetemi docens (sajnos a bírálója már nem lehetett).

Kallós Zoltánnal is Tinka – és Joli néni – révén ismerkedhettem meg személyesen. Tőle hallottam először Kallós korai gyűjtéseiről és azoknak – esetenként kalandos módon történő – archívumba kerüléséről, majd a későbbi táncgyűjtések sokaságát szervező-segítő közreműködéséről is, amit 1972 után néhányszor magam is élvezhettem (Kallós Zoltán, mint egyszemélyes kolozsvári bázisintézmény, vendégszeretettel együtt).

Az apró adatok gyűjtéséhez kapcsolódik egy, Martin halála előtt néhány évvel történt tragikomikus esemény is. 1980 táján az erdélyi Mezőség egyik archaikus falujában tartott lakodalmon vett részt. A nem táncolóktól, akik természetesen a legidősebbek közül valók voltak, a velük történő beszélgetés – divatosabban interjúk – nyomán adatokat jegyzett föl egy noteszba. Az idő előrehaladtával – főleg lakodalom hajnalán – előfordul, hogy lankad a figyelem, ha mégoly fölkészült is a gyűjtő, mint Martin György. Ekkortájt való-

Filmezés közben Méhkeréken
fotó: Timár Sándor, 1958.

szerűleg véletlenül fordult elő, hogy nem valamelyik zsebébe tette, hanem maga mellett a lócán vagy az asztalon hagyta jegyzetfüzetét. Ez utólag derült ki, amikor a reggeli induláskor nem találta sehol. Töprengett is rajta, hogy vajon kinek lehetett szüksége a táncokra és táncéletre vonatkozó adatokkal szinte megtelt noteszra. Ráadásul hevenyészett írással természetesen, amit rajta kívül más nem is nagyon tudhat elolvasni.

Valamivel később, szinte véletlenül derült ki, hogy nem az adatokra volt valakinek szüksége, s nem is a Securitate emberei voltak kíváncsiak a jegyzetekre. Az egészen egyszerű magyarázat a következő: egy már eléggé rosszul látó és kissé kapatos idős embernek

sajnos éppen ez a papírnemű akadt először a kezébe, amikor a vízőblítés nélküli udvari objektumba távozni készült.

Befejezésképpen fontosnak tartom hangsúlyozottan megemlíteni még – a mai fiatalok körében elég gyakran tapasztalható „tájékozottságra” gondolva talán nem indokolatlanul –, hogy Martin György oroszlánrész váltal abban a hatalmas és többrejtő munkában, amelynek végeredményeként – mint Vargyas Lajos írta – „A magyar tánc kutatás pedig, mint tudomány, Európa-szerte elismert vezető helyen áll Keleten és Nyugaton egyaránt. A magyar néptánc kutatása felnőtt az idősebb testvér, a népzene kutatás mellé.”⁶

Pálfy Gyula

JEGYZETEK

1 Számomra eldönthetetlen, hogy a Martinkából vonódott-e el, vagy a vezetéknevét és a Gyurka utolsó szótagjainak szignószerű összevonásával. Elvileg mindkét megoldás elképzelhető.

2 A magyar körtánc és európai rokonsága. Akadémiai Kiadó, Bp. 1979.

3 A piros korrektúrajelek nem a sajtóhibák javítását, hanem a szerzői módosításokat jelentik a kéziratához képest, aminek bizony jelentős honoráriumsökkentő hatása van.

4 Az akkori Táncosztályon osztályvezetőként – hosszú időn keresztül – több leltárkönyvnyi rovatot, jegyzőkönyvet, mutató- és fotókartont töltött ki, mint beosztottjai együttvéve. A mai Táncosztály nyilvántartási törzsayagának máig ez képezi mennyiségileg is legjelentősebb részét.

5 Vargyas Lajos: Martin György a tudós. Táncudományi Tanulmányok 1984–1985. 9–18.

6 Magyar néptánc hagyományok. Zeneműkiadó, Bp. 1980, Planétás, Bp. 19952 (hasonmás) 7. old.

Találkozásom Martin Györggyel

Mikor is ismertem meg? Fiatal legénykoromban, 1956 őszén, szeptemberben. Én akkor a pozsonyi Szlovákiai Népművészeti Alkotó Ház magyar nemzetiségi néptánc-szakelőadója voltam. Ő a budapesti Népművészeti Intézet fiatal tudósjelölt néptáncgyűjtője. 1956 őszén szeptember elejétől október közepéig egyhuzamban 42 napot töltöttem Budapesten és ebből három hetet az intézet vendégeként, a néptánc-koreográfusok hároméves levelezési oktatása záró tanfolyamának hallgatójaként. Ő oktató is és hallgató is volt. Oktatta a néprajzi gyűjtemény néptáncanyagát, mert már akkor is több tízezer méter néprajzi táncos film gondos kezelője, őrzője és tudományos jegyzetelője, rendszerezője volt és jó ismerője az azóta már világot hódított Lábán táncjelírásnak. Akkor már mögötte volt a néprajzi egyetem is és publikációként olyan jeles munka mint a Bag táncai és táncélete (1955). Én profi néptáncosként és botcsinálta néptánc-koreográfusként sodródtam a fentebb jelzett posztomra.

A három hét jelentős részét a bentlakásos tanfolyamon együtt töltöttük, sőt, az előző hetekben is bent az Intézetben Lányi Ágoston a Lábán táncjelírásra oktatott, ő pedig filmek segítségével a Kárpát-médenca jellegzetes magyar hagyományos néptáncaival ismertetett meg. A Pesten élő László bátyámék, akiknél vendég voltam, alig láttak. Az intézet II. emeletének egy szűk kis szobájában töltöttünk el kettesben, hármasban számomra csodálatos órákat. (Akkor én voltam a Poór Anna vezette Táncosztálynak – Kaposi Edit, Magyar Gizi, Szentpál Olga, Pesovár Ernő, Szigeti Károly, Gyapjas István, Kocsis György, Lami István – és a Muharay Elemér vezette Néprajzi Osztálynak – Borbély Jolán, Martin György, Lányi Ágoston és a többiek, akikre már névről nem emlékszem – kis felvidéki Benjáminka, akiről úgy gondolták, hogy a rövid idő alatt minden szakmai alapismerettel el kell látniuk. Ennek jegyében velem még a tanfolyamot megelőzően ő és Lányi Ágoston külön foglalkozott. Igaz, hogy szabadságon voltam Budapesten, de rendszeresen bejártam az Intézetbe és ott a Lábán táncjelírással, a magyar tájegységek hagyományos táncaival, a tájegységek jellegzetességével, a néptáncgyűjtés módszerével, a filmezés technikájával ismerkedtem, sőt Muharay Elemér bácsi vezetésével bejártam a fél Magyarországot. Megfordultunk Szegeden, Sárközben, Ózdon, Egerben – fesztiválokat, versenyeket, házi bemutatókat stb. néztünk meg. Egerben a megtekintett fesztivál zsűrijébe is beültettek.

Utólag is köszönetet a gondosságukért, sikerült annyira megszeretnem velem a népművészetet, hogy még jelenleg is a pályán vagyok.

A tanfolyamon – amely az ottlétem második felében valósult meg – azután megismerhettem Gyurkát néptáncos oldaláról is. Kiváló táncos volt, s mint később megtudtam, Molnár István tanítványaként és táncosaként ismerte meg a táncot. E tanítóját, mesterét is, akárcsak Kodály Zoltánt, élete végéig büszkén vállalta. Nagyon felnézett Pista bácsira. A véletlen úgy hozta, hogy a tanfolyam záró vizsgáján Náfrádi László négy legényre épített Pásztortáncát Martin György, Novák Ferenc, Orsovsky István és én mutattuk be. Mindannyian fiatal huszonévesek voltunk.

Ezzel vette kezdetét egy életre szóló barátság és szakmai irányításom. Nagyon jó volt ezt a biztos támaszt magaménak tudnom. Szlovákiában, akkor, ezen a területen magyar vonatkozásban sem társ, sem szakirodalom, sem intézmény, sem iskola – és sorolhatnám még sokáig a sem-eket – nem létezett. Igaz, akkor már túl voltunk azon, hogy a felvidéki hagyományok megismerése érdekében Ág Tibor kollégával megalakítottuk, és az állam már fel is oszlatta a Csehszlovákiai Magyar Állami Népművészeti Együttest, a Népezt [l. folkMAGazin, 2003/2, 31. o. – a szerk.], már rajzoltuk Szlovákia magyarok lakta területének néprajzi térképét – de tettük ezt mind irányítók nélkül és magunkra hagyatva. Sajnos még ma sem rózsás a helyzet, mert az iskola- és intézményrendszer terén még mindig sehogyan sem állunk. Pesten tartózkodásom a forradalom előestéjére esett. Frissen szerzett barátaim gondoskodtak arról, hogy esténként se unatkozzam. Elvittek előadásokra, Petőfi-köri vitaestekre. Ott voltam Rajk László újratemetésén, Vass

Seres Imre dudással
fotó: Sárosi Bálint, 1977.

Lajos és Kaposi Edit pedig elvitt a Magyar Állami Népi Együttes énekarának és a Honvéd Művészegyüttes énekarának október hatodikán a Károlyi kertben tartott csodálatos hangversenyére, ahol bemutattak, megismertettek Kodály Zoltánnal is. Együttesek próbáira kezdtem járni, elvittek a Biharhoz, a Vasashoz, amit aztán Novák Feriéknél vagy Szigeti Karcsiéknál reggelig tartó viták követtek.

Ezt az indítást adta nekem a Martin Györggyel és a népművészet hozzá hasonló megszállottjaival való akkori találkozásom. Mert ők már akkor megszállottjai voltak a magyar népi-nemzeti kultúrának. Mindannyiuk meg is maradt a pályán, hűen akkori elveikhez.

Hazatértem után az amatőr táncsoportvezetők és koreográfusok iskoláztatásánál, a szakmai és műsorfüzetek szerkesztésénél és írásánál, a néptáncgyűjtés fontosságának tudatosításánál és a gyűjtés tempójának fokozásánál, a néptánc és folklórversenyek rendezésénél, s mint koreográfus az Ifjú Szívek Magyar Népművészeti Együttes megszervezésénél és tánckara vezetésénél – hogy csak a fontosabb területeket említsen –, hasznosítottam a tanultakat. Ezen kívül felvettem a kapcsolatot a Szlovák Tudományos Akadémia Népzenei Intézetével, személy szerint Štefan Tóth és Elschek Oszkár népzene-kutatókkal, valamint az általam is képviselt Intézet táncosztályával. Štefan Tóthtal – akibe személyes barátság is fűződött – megismertettem a Lábán táncjelírás alapjait. Ő, a hivatásos balett-táncosból lett néptánc-koreográfus és pedagógus, tudományos néptánc-kutató és néptánc-koreográfusokat képző főiskolai tanszékvezető tanár (a tanintézet alapítva Pozsonyban, 1953.), akinek a Szlovák Állami Népművészeti Együttes megszervezésében (1949.) is jelentős szerepe volt, akkorra már könyvben megjelentette saját táncjelírás rendszerét (Tanečné písne, Bratislava, 1952.). Később őszintén sajnálta, hogy nem korábban ismerkedett meg a Lábán-rendszerrel. A főiskolán a kettőt egy ideig párhuzamosan tanította.

E kis kitérő után, visszatérve az eredeti alapgondolathoz, Štefan Tóth és Martin György később barátsággá vált kontaktusa jóvoltából is szoros kapcsolat jött létre a Szlovák és a Magyar Tudományos Akadémiák Népzenei Intézetei között. Ehhez hozzájárult az is, hogy Martin a teljes tánc-kutatási feladatkörrel és filmarchívummal időközben átkerült az MTA Népzene-kutató Csoportjába. Az Intézetek e kapcsolat eredményeként cserékutatási programokat, tudományos tanácskozásokat szerveztek, s ezek segítségével Martin megismerhette a Kárpát-medence egy újabb népének, a szlováknak a hagyományos néptáncait. Erről egy összefoglaló tanulmányt éppen Štefan Tóth tollából közölt: A szlovák néptáncok alaptípusai. Tánc-tudományi Tanulmányok 1965–66. Budapest). Štefan Tóth korai tragikus halála (1963) nagyon kedvezőtlenül hatott a kapcsolatok további mélyülésére s azok a tervek, melyek a szlovák–magyar határ mindkét oldalán közös gyűjtést fogalmaztak meg, a feledés homályába süllyedtek.

A másik, a népművelési vonalon a kapcsolat a Cyril Zálešák vezette pozsonyi Intézeti táncosztályon keresztül erősödött meg, s a nemzetiségi néptáncszakember-képzésben, a tánc- és gyermekegyüttesek országos fesztiválokon történő kölcsönös felléptetésében, az együttesek, az alacsonyabb szintű intézmények közötti kapcsolatok létrehozásában, az egymás országos fesztiváljainak és a kapcsolódó nemzetközi tanácskozásoknak a látogatásában csúcsozott ki. Ez is az első találkozásunk baráti indíttatásának az eredménye.

A kapcsolat soha nem szűnt meg közöttünk, jöttek, mentek a levelek, az üzenetek. Gondos szellemi atyaként mindig biztatott, szakmai tanácsokkal látott el, bevont a szlovákiai, az erdélyi gyűjtőútjába, sőt a szlovákiai magyarok között külön gyűjtőutakat, szakmai tanfolyamokat szerveztetett velem, velünk. Soha nem volt számára megoldhatatlan a feladat, ha mi kértük a segítségét.

Az együtt végzett gyűjtéseink közül a jelentősebbek, az egész faluközösséget megmozgatók az alábbiak voltak: Martoson Pesovárné és Tóth Margittal; Tardoskedden és Kéménden Borbély Jolánnal

Pálfi Csaba, Maác László, Martin György Encsencs (Szabolcs m.); fotó: Vadasi Tibor, 1958.

és Tóth Margittal; Gombaszögön az országos kulturális ünnepély keretében, amelyre Hemerka Olgával, Méryné Tóth Margittal és Quittner Jánossal felkészítettük az Ung vidéki Szirénfalva, a Kassa vidéki Magyarböd, a Sajó menti fennsík Szilice és Szádvárborsa, valamint a Garam menti Kéménd község hagyományörző néptáncsoportjait. Zoboralján Pesovárné Ernővel, Klaus Franz-cal, Quittner Jánossal és Jókai Máriával; Naszvadon és Komáromszentpéteren Quittner Jánossal és Ritomorszky Piroskával; a Hont megyei Déménden Bors Évával; a Maros menti Magyarlapád és más községekben Quittner Jánossal és Sztanó Pállal. Az 1970-es években pedig több alkalommal a Méryné Tóth Margit szervezte két hetes, tíz napos nyári Csemadok néprajzi gyűjtőtáborban is, ahol ő volt a néptáncgyűjtés szakmai irányítója és filmoperatőre (például a rimaszombati és a rosznyói járásban).

Amikor a Szlovák Tudományos Akadémia vendégeként jött hozzánk, akkor is minket, a Csemadokban dolgozókat és a Csemadokot kérte segítőtársnak. Így járta be Quittnerrel a híres zempléni, sárosi táncos hagyományait is őrző községeket, például Parchmovanit-Parnót, Pozdisovcét-Pozdiest, Finticét-Fintát.

Szívesen jött hozzánk, szlovákiai magyarokhoz a fesztiváljainkra is. Ott volt Zselízen, az országos népművészeti fesztiválon – ahol különösen a hagyományörző együttesek műsora érdekelte –, Gombaszögön az országos kulturális ünnepélyen, Východnán a szlovák országos és Strážnicén a cseh–morva–szlovák köztársasági fesztiválon. Ilyen alkalmakkor is gyakran én voltam a kísérője. Egyszer, az 1970-es évek közepén-végén, Východnára egyenesen az erdélyi Székéről érkezett, s hozott egy szalmakalapot ajándékba, mert sejtette, hogy ott leszek. Jól sejtette – azóta is szent ereklyeként őrzöm, és minden fesztiválon viselem.

Nagy bánatunkra Ő már tíz éve halott.

Takács András
Pozsony, 1993

Utóirat:

Fenti írásom tíz évvel ezelőtt készült. Tudtommal Magyarországon nyomtatásban nem jelent meg, nálunk a Szabad Újság közölte 1994 februárjában. Lehet, hogy idővel sor kerül a kibővítésére. Talán annyit tennék hozzá, hogy 1981-ben a pozsonyi Madách Kiadó gondozásában napvilágot látott a mátyusföldi közös gyűjtéseink eredményét magába foglaló Mátyusföldi népi táncok című monográfia.

Túl a nyolcvanon, még teli tervekkel

Beszélgetés Fodor Sándor „Neti”-vel

2003 forró nyarán a Kolozsvár melletti Kisbácson kerestem fel otthonában Kalotaszeg legendás prímását, a 81 éves Fodor Sándor „Neti”-t. Néhány napja ért véget a kalotaszeg királyi tábor, mellényén még viseli az ottani igazolványt. Karjára egy piros juhárlevelet pécsettettek. Mint elmeséli, ez annak a jele, hogy Kanadába kapott meghívást a táborban. Az udvar hűs lugásában ülünk le beszélgetésünkhöz.

fotó: Kanyó Béla

– Talán kezdjük néhány életrajzi adattal. Bár Gyalun született, tudtommal hamarosan a kalotaszegi Szucságra költözött, s talán még ma is ottani lakosként tartják számon, hiszen ez áll a kalotaszeg királyi tábor igazolványán is, jóllehet, azóta már a vidék számos településén élt.

– Szüleim nagyon korán elváltak, és anyám elvitt szüleihez Szucságra. 8-9 éves koromig ott voltam. Ekkor anyám újra férjhez ment, még-hozzá Győrmonostorra.

– Édesapja, nagypapjai zenéltek-e?

– Apám prímás volt, de vele korán megszakadt a kapcsolatunk, úgyhogy nem tőle tanultam zenélni. Apai nagypapám, Fodor János brácsás volt, mostohaapám is. Győrmonostorban lakott a család, ott nőttem fel és ott kezdtem a muzsikát is.

– Nevét elég változatosan látom leírva. Keresztneve hol Sámuel, hol Sándor. A Neti hol egy t-vel, hol kettővel van írva. Tegnap egy könyvben már y-nal láttam! Mi az elnevezések eredete, hogyan kell valójában helyesen írni őket?

– Nem apám nevén vagyok, a Fodor anyám vezetékneve volt, a Netti pedig a keresztneve. Ő két t-vel írta, eleinte az én nevemet is általában így nyomtatták, mostanában inkább eggyel. Én nem bánom, hogy írják. A faluban több zenekar volt, s ha kérdezték, hogy ki fog vasárnap muzsikálni, akkor úgy mondták az emberek, hogy Netti Sanyi, nem pedig Fodor Sámuel. Apám Sámuel volt, de mivel anyámmal hamar megromlott a viszonya, anyám nem szerette ezt a nevet, s csak Sanyinak hívott. A személyi igazolványomban azonban hivatalosan Sámuel vagyok.

– Tudtommal már igen fiatalon prímás lett.

– Már tizenkét éves koromban saját zenekarom volt. Mivel Bánffyhungad közelében lakunk, az öreg „Csipás” Feritől tanultam el a játékot. A fiával együtt nőttem fel, csak egy év különbség volt köztünk. Együtt is muzsikáltunk. Az idősebb „Csipás” csak a fiát tanította, én csak ellestem tőle a játékát. Apám testvére, Zöldes Péter volt az öreg „Csipás” brácsása, s

vittek magukkal a lakodalmakba, hogy tanuljak meg muzsikálni. Sok évig jártam velük.

– Igaz, hogy elaludt a zenészek pódiuma alatt?

– Igen, aztán hazavittek és kértek, mutassam meg, mit tanultam. S én mutattam, de a csárdást más hangból kezdtem, mint a legényest, s ekkor a bátyám rám ijesztett: „Na, tedd el azt a hegedűt, mert belőled nem lesz prímás, amíg világ a világ!” Én ekkor sírni kezdtem, de megvizsgáltak, hogy leszek, csak ezt ne felejtsem el többet. Aztán bejártuk az egész Kalotaszeget, Ferivel voltunk a két prímás, lakodalmakban egyikünk ment a vőlegény házához, másikunk a menyasszonyhoz, aztán a templomban összehatalájkoltunk.

– Sanyi bácsi mindig csak Kalotaszeg zenéjét játszotta? Más vidékét nem?

– Nem. Tudok mezősegit is játszani, de nem szeretem, ha keveredik a kettő, ezért nem játszok mást.

– Kalotaszegen viszont muzsikált magyart, román, cigányt, zsidót egyaránt. El lehet mindig élesen határolni, hogy zeneileg valami román, magyar vagy cigány?

– Kalotaszegen igen. A Mezősegen már gyakran keverednek. Nálunk nagyon jó zenészek voltak, mint „Csipás” Feri, Burálóék, Nonika Miklós stb. Ha vegyes volt a lakosság, akkor tudták járni egymás táncait, de tudták, hogy az magyar, román vagy cigány tánc. De a románok is járták a csárdást, a magyarok az invirtitát. Különbségek persze egy nemzetiségen belül is lehetnek két falu között, még a táncban is. Vistán például gyorsabban járnak, mint Mérán.

– A cigányoknak milyen saját táncaik vannak?

– Tulajdonképpen csak a csingerálás kifejezetten cigány tánc, azt nagyon ritmusosan kell muzsikálni. Természetesen ők is táncolnak magyar csárdást és szaporát, olyan fajtát, amire tudnak aprózni.

– Folytassuk az életrajzát! Hogyan alakult a későbbiekben a sorsa?

– Szucságban nősültem először, ahol örökölttem nagypapám, anyám házat. Abból a házasságból nem volt gyermekem. Akkor ott éltem és jártam muzsikálni egészen a Kolozsvár alatti Szamosfalváig. Második, jelenlegi feleségem Olga, akivel 13 évet laktunk Egeresben, majd akkor költöztünk ide, Kisbácsba, amikor a fiúnk, Sanyi zeneiskolába kezdett járni Kolozsvárra. Már több mint 20 éve itt lakunk.

– A szülei milyen nemzetiségűek voltak és magát minek tartja?

– Valamennyien református cigányok vagyunk, de a családban mind magyarul beszélünk, bár én tudok románul is és cigányul is.

– A magyarországi táncbázasok hogyan találtak magára? Kallós Zoltánon keresztül? Kik jártak ide a legtöbbet?

– Igen, először Kallós küldte hozzám őket, akivel jó kapcsolatban voltam. Rengetegen jártak itt. Aki ma Magyarországon kalotaszegi zenét játszik, az szinte mind megfordult nálam. Kezdetben Halmosék, majd Ökrös Csabák és Salamon Bea, ők jártak itt legtöbbet.

– Még mindig sokan járnak?
 – Nem, ma már lényegesen ritkábban keresnek itthon, de a tánctáborban és odaát a táncházakban még mindig gyakran találkozom táncmuzikánsokkal.
 – Sanyi bácsi szerencsésnek mondhatja magát, hogy – több elhunyt nagybírú primással szemben – már eddig is számos lemezfelvétele készült, s remélhetőleg még fog is. Van-e valamilyen kiemutatása arról, hogy milyen lemezeket játszott? Egyáltalán, gyűjti a saját lemezeit, megvannak a felvételei?
 – Hát, nincs összeírva, és itthon is egyetlen lemezem van. A többit mind elkérték, azzal, hogy majd visszahozzák, aztán „elfelejtették”.
 – Hollandiában is jelentek meg lemezei. Arra hogy került sor?
 – Egy holland házaspárral a kolozsvári táncházban ismerkedtem meg. Utána megkértek, hogy tanítsam a két gyermeküket hegedülni. Ők vittek ki Hollandiába, először az Ökrös együttessel, majd a saját zenekarommal.
 – Azt tekinti saját zenekarának, amikor a fiatal, valamint ifj. Tóni Rudival és más kiegészítő zenészekkel játszik?
 – Igen.
 – Mitől függ, hogy mikor kit visz magával, például külföldre? Egyébként most kikkel játszott a 2003-as Táncházatálkozózon?
 – Ez sokszor a meghívótól függ. Sokszor csak engem hívnak, és adnak mellém helyi zenészeket, mert a szervezőknek ez így olcsóbb. A táncházatálkozóznál az volt a kikötés, hogy fiatal tanítványt vigyek magammal, hogy ő is szerezzon tapasztalatot.
 – Amikor jövőre Kanadába megy, kit visz magával?
 – A saját zenekaromat, de a fiam nem jön velem, mert ő állandó jelleggel játszik egy kolozsvári szórakozóhelyen. Ő tud régi muzsikát is játszani, meg olyat is, amit mostanában kérnek a városban. Saját zenekarában primás, és mindenféle lakodalomban is tud játszani.
 – Más játékokat szokta-e hallgatni? Mert találkozom már olyan primásokkal, akik inkább nem hallgatják mások lemezeit, hogy azok ne befolyásolják az ő stílusukat.
 – Én szoktam. Most például van egy sárvásári zenekar, akiknek tetszik a technikája. Szívesen hallgatom őket. De csináltam már jazzből is legényest, ami igen népszerű volt a táborban. Ez a saját legényesem.
 – Vannak már olyan dallamok, amiket „a Netié”-nek neveznek? S ha igen, szerepelnek ezek lemezeken?
 – Igen, vannak ilyen legényeseim: az Esz-es, a koncert-, és az F-es legényesek. Tanítványaim így hívják, lemezen is szerepelnek, de nem úgy, hogy „a Netié”.
 – Van-e „menedzsere”, aki intézi az útjait, segíti a fellépéseit?
 – Igen, Türe Laci az, aki hoz is, visz is az útjaimon, számon tartja a meghívásaimat.
 – Láthattunk egy filmet a televízióban arról az amerikai koncertkörútról, melyre néhány évvel ezelőtt az Ökrös együttessel ment, s a Philadel-

phiai Filharmonikusokkal együtt léptek fel abban az óriási színházban. Egy olyan zenésznek, aki addig főleg falusi lakodalomban, táncházakban játszott, nincs lámpaláza? Csöppet sem izgul, amikor egy ilyen többemeletes nézőtérre helyet foglaló közönség elé ki kell állnia?
 – Nem. Máskor is játszottam nagy koncerttermekben, legutóbb például Hollandiában, többek között Járóka Sándorral.
 – Ha jól tudom, ő inkább magyar nótákat játszik. Sanyi bácsi is szokott?
 – Természetesen. Egy lakodalomban azt is kell muzsikálni az embereknek. De csak a régi kalotaszegi népzenei tanítóm, és a táncházakban is azt játszom.
 – Vannak még egyáltalán olyan lakodalomok, ahol régi zenét kérnek?
 – Nagyon ritkák. Még leginkább Mérésben lehet játszani hagyományos muzsikát. Azonkívül ünnepekkor, mint most Szent István napján, lehet még régi zenét muzsikálni. Ezen kívül több faluba is meg vagyok hívva fellépésre. Ilyenkor énekeseket is kísérek, fiatalokat, időseket egyaránt.
 – Szokott a ma divatosabb összeállítású zenekarokkal is fellépni?
 – Nem. Nekem nem kell se a gitár, se az orgona, se a dob. Én inkább falvakban lépek fel. Mondták is a városi zenész barátaim: „Menj el, te csűrös muzsikus!” De ők a vendégelőből nem jutottak el oda, ahova én eljutottam!
 – Említette egy filmben, hogy a primásnak fejen mindig egy kicsit előbbre kell tartania, hogy milyen dallamok lesznek a következők. Mennyire kialakult ezek sorrendje, honnan tudhatják zenész társai, hogy mire vált?
 – Ha betartom azt, amit az előbb mondtam, hogy abból a hangból folytatom, amiben az előző részt játszottam, akkor ez nem probléma. De ha más hangból folytatom, akkor be kell mondani a többieknek ezt. De akikkel rendszeresebben együtt muzsikálok, azok tudják is, hogy melyik dallam következik.
 – Az a cifrázás, vagy – ahogy nevezte – „trillázás”, amivel a dallamait díszíti, az egyéni, vagy más primások is alkalmazzák?
 – Más is csinálja, de van, aki szimplán, van aki duplán. Lehet két, három, négy ujjal is cifrázni. Volt olyan öreg primás, aki csak azzal foglalkozott, hogy azt tanította, melyik mólnak melyik dúr hangnem felel meg, s ennek megfelelően hogyan kell cifrázni. Az alaphangot kell lefogni, s ahhoz jön a trilla. Én is tanítom ezt tanítványaimnak. Ez jól illik a kalotaszegi zenéhez.
 – Sanyi bácsi még mindig gyakorol naponta?
 – Még mindig. Ha többet nem, legalább félóraóra előveszem a hegedűmet. Azért, hogy mozogjanak az ujjaim, s a karom. A cifrázást csuklóból játszom.
 – Nem érzi, hogy a kora nehezede a játékos?
 – Hál’ Istennek, nem! Most is vásárnapotól vásárnapig tanítottam Szentkirályon. Voltak kezdő, haladó, profi primások. A profikkal meg esténként még a táncházban is muzsikáltam. Régebben a jászberényi táborban is ta-

nítottam, vagy 10-12 évig, amikor még Papp Imre vezetett.
 – Hogy érzi, azoknak a dallamoknak a többségét, amit ismer, sikerült lemezre játszania vagy még lenne sok ilyen?
 – Lenne. Mostanában eszembe jutnak egész régi dallamok. Például lennének szép régi dalok Bodonkútról, amiket szeretnék még lemezre játszani. Most szeretnék beszélni erről Kelemen Lacival, aki sokáig játszott velem brácsásként. Ő rengeteg itteni dallamot ismer, s jól ért a nóták kiválogatásához is, és el tudja dönteni, milyen hangból, milyen karvonással lenne a legjobb eljátszani azokat. Vele nagyon szeretek együtt dolgozni.
 – Láthatóan jó egészségre örvend.
 – Valamikor sokat dohányoztam. De mielőtt Amerikába mentem, Magyar Kálmánnak – aki az utunkat szervezte, és akinek a gyerekeit tanítottam hegedülni – a fia, aki orvos lett, figyelmeztetett, mikor hallotta, hogy mennyit köhögök, hogy hagyjam abba a dohányzást, ha egészséges akarok maradni. Le is szoktam róla. Hál’ Istennek, lekopogom, nincs egyéb egészségi problémám se. Se gyógyszert nem kell szednem, se a kezem nem reszket.
 – Minek köszönhető, hogy ilyen jó egészségben van: adottság vagy vigyáz is magára?
 – Mindkettő. Adottság is, meg mindig is vigyáztam magamra. Sört, bort nemigen iszom, leginkább étkezés előtt egy stampedli pálinkát. És ebéd után legalább egy órára lepihenek. Az a pihenés többet ér, mint az egész éjszakai. Egy kis fizikai munkát is végzek: kapálógatok, öntözők a kertemben.
 – Ismert mást is a primások között, aki ebben a korban még ilyen aktívan zenélt?
 – Nem. Általában már amikor betöltötték a hetvenet, nem tudtak muzsikálni. Vagy a kezük reszketett, vagy gondolkodásban nem bírták már annyira.
 – Fizikailag hogy bírja, amikor hosszú ideig kell muzsikálnia?
 – Semmi bajom nincs. Én jobban érzem magam akkor, mint amikor pihenek. Akkor elfelejtek minden olyan problémát, ami minden családban előfordulhat.
 – Mennyire ismerik el a tevékenységét Magyarországon és szűkebb környezetében? Tudják a falujában, hogy milyen sikeres külföldön?
 – Tudják. Megvan a becsületem és tisztelnek. Magyarországon – a táncházások szeretete mellett – a két legnagyobb elismerésem az volt, hogy megkaptam a Népművészet Mestere címet 1998-ban és a Magyar Művészetért díjat 1999-ben. Valaki azt mondta, hogy ha megérem a kilencvenet, biztos kapok még valamit.
 – Remélhetőleg hamarabb is! S azt is sokan remélnék, hogy még több szép lemezzel örvendeztetni meg játékosának rajongóit.
 – Úgy legyen! De én legjobban a tanítványaimnak örvelek, mert ha én már nem fogok élni, a nevem és a muzsikám mégis élni fog közöttük!

Abkarovits Endre

A bogártelki Fekete János „Poncsa”

„Szerettem a táncot!” – ezek a sokszor emlegetett, ám egyszerű szavak jellemezték Fekete János „Poncsa” életét, aki a Kolozs megyei (jud. Cluj) Bogártelke (Bagara) községben született 1927. szeptember 18-án. „Cifra Kalotaszeg” és ezen belül szülőfaluja utolsó híres táncosai közé tartozott. Táncos családban nevelkedett: nagypapja és édesapja is kitűnő táncosok voltak. Gyermekei is ezt kapták örökül.

Nagypapja mondta rá, amikor a bölcsőben mozgott, hogy ebből a gyerekből bizony jó táncos lesz. Családi és más közösségi ünnepeken és táncalkalmakon nagypapja táncából sokat lesett el, így már – a korosztályához tartozó fiúkhöz képest – fiatalon megtanult táncolni. Vele egykorú szeretője, későbbi felesége nagyon szerette volna, hogy vele táncoljon, de ő még kislegény volt hozzá képest, így nem mehetett vele a táncba, csak konfirmálás után. Tizenhat évesen, 1944 augusztusában, a Szent István hetek alkalmával járt először Budapesten a bogártelki Gyöngyösbokrétá tagjaként. Apja nagyon szerette, és ezért elnéző volt vele, ha a hosszúra nyúlt tánc után nem iparkodott a házkörüli munkába. A cigánysor utcájában lakott, így a „Cilikákkal” sokat mulatott egy-egy tánc befejeztével is. Cigányoktól is – lévén jó táncosok – lopott figurát, sőt, jó ritmusérzéke lévén, a böggöt is átadták neki alkalmanként.

A hétköznapiak viszont nem mulatozással teltek. Nehéz élete volt, családját kulákoknak kiáltották ki, fáradságos fizikai munkát végzett. Ezek közül az egyik a „gázosító” bánya, ahol egy szerencsétlen baleset érte, bal szemét megsértette a fúrógép. Ennek következménye egész életén keresztül végigkísérte.

Táncról készségesen és szeretettel beszélt mindenkinek. Visszaemlékezve elmondta, hogy az ő idejében (az 50-es években) nyolc-tíz jó férfitáncos volt a faluban. Aki rosszul járta a legényest, annak a zenészek hátat fordítottak, és úgy húzták. Neki és az apjának mindig a lábuk alá muzsikáltak a „Cilikák”. „Ahogyan ment a dallam, így kellett csinálni a táncot! Ha vége lett, ott le kellett zárni, nem maradhatott fenn az embernek a lába!” Apjával közösen, párban táncolta az összetapsoló figurát, de látott olyat is, amikor nyolc legény csinálta egyszerre. Ami tetszett neki és érdekes volt számára, azt mind beépítette a táncába. Egy oroszról látott egyszer egy guggolós figurát, amit be is olvasztott a figurái közé. Elmondása alapján mindenki a maga módján járta a legényest; ő maga erősen, pattogósan táncolt, hamar kifáradt. Ezzel ellentétben apja „simábban járta, akár egy napig is járta volna egyfolytában”. Egyszer olyan sokat táncolt, hogy szétmállott az inge a hátán.

Legényes és csárdás táncát lakhelyén és Budapesten több alkalommal is rögzítették a tánckutatók. Erőtől sugárzó, méltóságteljes több filmfelvétel készült:

MTA ZTI. Ft. 513. 1962. VIII. 22.
MTA ZTI. Ft. 542. 1963. XII. 28.
MTA ZTI. Ft. 637. 1968. VII. 28.
MTA ZTI. Ft. 688. 1969. IV. 10.
MTA ZTI. Ft. 690. 1969. IV. 13.

1997-ben kapta meg a Népművészet Mestere kitüntetést, az átadásra lánya, Katalin kísérte el. A következő év tavaszán fiával, Jánossal ismételt Budapestre látogatott. Ekkor a II. Nemzetközi Legényesversenyre érkezett, ahol három rögzített táncfolyamatát kellett bemutatniuk az indulóknak. Súlyos egészségi állapota ellenére a róla készült fotókiállítás megnyitóján táncolt három-négy pontot. Ez volt feltehetően az utolsó legényes az életében. Felesége halálát nem tudta és nem is akarta feldolgozni, elfogadni. Utolsó éveit lánya házában, betegágyban töltötte. 2001. július 25-én távozott el az élők sorából, hosszú szenvedés után.

Nádasmente lakói nem csupán a kiváló táncost tisztelték benne, hiszen számos alkalommal lehettek tanúi saját „kútfőből” szerzett köszöntőinek, halottbúcsúztatóinak.

Álljon hát itt egy búcsúztató a „Poncsák” emlékére:

*Pihen immár roncsolt tested,
Elmúlt minden gyötvelem,
Nyomorúságod letted,
Alszol békén, csendesen.
Nincs több kin, nincs fájdalom,
Súlyos kereszt válladon,
Nem gyötör már sínylődésed,
De vár békés pihenésed.
A betegség súlyos terhe
Agyhoz szegzi testünket,
S nyomorúság, bú keserve
Gyötör, kínoz bennünket.
Aludj békén, csendességben,
Pihenj síri ágyadon,
Nem zavarja álmodat lent
Küzdés, gond, bú, fájdalom.*

Busai Norbert

Népművészet Mestere - Népművészet Ifjú Mestere díjátadás
Néprajzi Múzeum, Budapest; Pesovár Ferenc, Fekete Katalin (Poncsa lánya),
Fekete János „Poncsa”, Busai Norbert; fotó: Busai Barbara, 1997. VIII. 18.

Budapest, Margit-sziget; Fekete János „Poncsa” és felesége, Fekete Katalin
Fotó: Borbély Jolán, 1968. VII. 28.

HÉTFŐN

Magyar táncház

SZABADSÁG TÉRI MAGYAR TÁNCCHÁZ
 Átmeneti szünet után 2003. szeptembertől
 minden hétfőn 7-től.
 Felváltva muzsikál a Nefejejs zenekar és Földi
 Pál zenekara.
 Kilépő: 300,- Ft
 Budapest, V. ker., Szabadság tér 2., alagsori
 színházterem

Indiai zene

CALCUTTA TRIO koncertjei
 klub minden hónap első hétfőjén 19 órától
 Marczibányi téri Művelődési Központ
 Belépő: 400,- Ft
 1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a
 Tel.: 212-0803

Ír koncert és táncház

GREEN FIELDS
 minden hétfőn 19.00 órától
 táncoktató: Fodor Miklós
 Vendégművészek:
 ír zenészek és ír szepptáncosok
 belépő: 400,- Ft
 Fővárosi Művelődési Ház
 1119 Budapest, Fehérvári út 47.
 Tel.: 203-3868

KEDDEN

Magyar táncházak

MUZSIKÁS GYEREKTÁNCCHÁZ
 szeptember 16-tól
 minden kedden 17.00-18.30
 Oktató: Littner Anita és Bakonyi Ernő
 belépő: 200,- Ft
 Fővárosi Művelődési Ház
 1119 Budapest, Fehérvári út 47.
 Tel.: 203-3868

FŐISKOLÁS TÁNCCHÁZ

kéthetente kedden 20 órától
 Nyíregyházi Főiskola Hallgatói Centruma
 Muzsikálnak: a főiskola népzene-sz hallgatói
 4400 Nyíregyháza, Sóstói út 31/b
 Tel.: 42/402-488/2128-as mellék

SZERDÁN

Magyar táncházak

Magyar és délszláv TÁNCCHÁZ A FONÓBAN
 minden szerdán 20 órától
 Előterben:
 első szerdán: Téka
 második szerdán: Méta
 harmadik szerdán: Tükrös
 a hónap utolsó szerdáján Erdélyi zenék klubja
 táncitanítás: Bakonyi Ernő

Nagyteremben: Söndörgő - délszláv táncház
 Fonó Budai Zeneház
 1117 Budapest, Sztregova u. 3., tel.: 206-5300

ICIRI-PICIRI TÁNCCHÁZ

október 8-tól minden szerdán 10 órától
 néptánc-, népdaltanítás 1-4 éves korú gyerme-
 keknek és szüleiknek
 XII. Kerületi Művelődési Központ
 1124 Budapest, Csörsz u. 18., tel.: 319-9854

MŰHELY

TÁNCCHÁZ ÉS NÉPZENEI KLUB
 minden szerdán 20 órától a MŰHELYBEN
 Belépés ingyenes!
 1077 Budapest, Almássy u.
 Tel.: 70/272-4880 (Soós András)

TÁNCCHÁZ NYÍREGYHÁZÁN

havonta egy szerdán 18:00-tól
 a GÖRICE zenekarral
 Inczedy György Szakközépiskola
 4400 Nyíregyháza Árok u. 53.
 Tel.: 20-352-5886, 30-321-4676

GUZSALYAS

GYIMESI ÉS MOLDAVI TÁNCCHÁZ
 minden szerdán 20.00-01.00
 Oktató: Plank Judit és Filöp Attila
 Zenélnek: Somos, Szigony és Fanfare Comp-
 lexa zenekarok
 Belépő: 500,- Ft
 Marczibányi téri Művelődési Központ
 1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a
 Tel.: 212-0803

Balkán táncház

KOLO TÁNCCHÁZ

minden szerdán 19 órától
 Belépő: 400,- Ft
 Ferencvárosi Művelődési Központ
 1091 Budapest, Haller u. 27.
 Tel.: 215-5741
 www.ferencvarosimuvkp.hu

Délszláv táncház (szerb, horvát, makedon)

TANAC TÁNCCHÁZ

minden hónap utolsó szerdáján 19.00-23.00-ig
 Muzsikál a VIZIN zenekar
 Táncoktató: Szávai József
 Ifjúsági Ház
 7622 Pécs, Nagy Lajos király útja 13.
 Tel.: 72/330-211

CSÜTÖRTÖKÖN

APRÓKTÁNCCHÁZA
 kézművesfoglalkozásokkal
 minden csütörtökön 18-19.30-ig
 Belépő: 300,-
 Ferencvárosi Művelődési Központ
 1091 Budapest, Haller u. 27.
 Tel.: 215-5741
 www.ferencvarosimuvkp.hu

FONÓ ZENEKAR KLUB ÉS TÁNCCHÁZ
 minden hónap második csütörtökén 20 órától
 Fonó Budai Zeneház
 1117 Budapest, Sztregova u.3., tel.: 206-5300

MAGYAR TÁNCCHÁZ

minden hónap utolsó csütörtökén 20-24 óráig
 Belépő: 400,-
 Ferencvárosi Művelődési Központ
 1091 Budapest, Haller u. 27.
 Tel.: 215-5741; www.ferencvarosimuvkp.hu

SZEVEDI ALSÓVÁROSI KULTÚRHÁZ

KONCERT ÉS TÁNCCHÁZ
 október 18-tól
 kéthetente csütörtökön 20 órától
 belépődíj: 400,- Ft
 táncitanító: Kovács Zoltán
 Alsóvárosi Kultúrház
 6725 Szeged Rákóczi u. 1.
 Tel.: 62/547-253; 62/441-154
 kulthaz@freemail.hu

KÁVÉHÁZI EST ÉS TÁNCCHÁZ

október 2-től kéthetente csütörtökön 20 órától
 Muzsikálnak: Maruzsenszki Endre és barátai
 Millenniumi Kávéház, Szeged, Dugonics tér
 Tel.: 30/903-5128 (Maruzsenszki Endre)

PÉNTEKEN

Magyar táncházak

CSÍK ZENEKAR TÁNCCHÁZA

október 4.
 november 4.: 15 éves a Csík zenekar, jubileu-
 mi műsor
 december 20.: Csík és hegedűs zenekar közös
 karácsonyi tánccháza
 17-19 óráig Kukoricafosztó táncház
 19-21 óráig Legények és leányok tánccháza
 21-24 óráig Felnőtt tánccház
 Oktatók: Haránt Eszter, Lukács László
 Erdei Ferenc Művelődési Központ
 6000 Kecskemét, Deák Ferenc tér 1.
 Tel.: 76/484-594 (Börönte Erika)

MÁNE KLUB

Magyar táncház
 október 24-től havonta egy pénteken
 Magyar Állami Népi Együttes táncosaival
 és hagyományörző vendégekkel
 Információ:
 Pallagi Pál - Telefon: 06/20-390-4816
 pallagi.pali@hagyomanyokhaza.hu
 www.hagyomanyokhaza.hu
 Hagyományok Háza, Budapest I. Corvin tér 8.

TÉKA TÁNCCHÁZ

október 3-tól havonta egy pénteken
 17 órától gyermektánccház
 19 órától felnőtt tánccház
 Házigazda:
 Angyalföldi Vadróza Táncegyüttes
 Angyalföldi Gyermek- és Ifjúsági Ház
 XIII. Dagaly u. 15/A, tel: 349-7761

TÁNC HÁZ CSIDUVAL

minden hónap második péntekén
18 órától gyermektáncból
20.00 órától vajdaszentiványi tánctanítás
tánc ház-vezető: Csatai László CSIDU
közreműködik Csatai Luca
muzsikál: Balogh Edina és barátai
Petőfi Művelődési Központ, Hidegkút
10288 Budapest, Máriaremetei u.80.
Tel: 392-0860, fax: 392-0862

KOLOMPOS TÁNC HÁZ

FELNŐTTEKNEK
HAVONTA EGY pénteken 20-23 óráig
Táncoktató: Szántai Levente
Belépő: 600,- Ft
Csekovszky Művelődési Ház
1172 Budapest, Hősök tere 9.
Tel.: 253-5270

CSÜRRENTŐ TÁNC HÁZ

minden második és negyedik pénteken
gyermektánc ház 18 órától
belépő: 200,-
felnőtt tánc ház: 19.30-tól
belépő: 400,-
A szünetekben előadások Moldváról
és daltanítás Klopp Katalinnal
Fővárosi Művelődési Ház
1119 Budapest, Fehérvári út 47.
Tel.: 203-3868

ZURGÓ TÁNC HÁZ

október 3-tól kéthetente pénteken 20 órától
zenél: Zurgó együttes
moldvai csángó népzene és táncok
táncot tanít: Zoltán Eszter
éneket tanít: Navratil Andrea
betáncoló: 400,- Ft
XII. Kerületi Művelődési Központ
1124 Budapest, Csörsz u. 18.
Tel.: 319-9854

GAJDOS TÁNC HÁZ

Minden hónap utolsó péntekén
18 órától gyermektáncból
19 órától felnőtt táncból
Helyszín: Művészetek Háza, Eger, Széchenyi
u. 16.
Tel.: 36/410-094

CSALÁDI TÁNC HÁZ

szeptember 26-tól 17-30- 19 óráig gyermekek
és szüleik számára
muzsikál: Kovács Márton és zenekar
Megyei Művelődési Központ
3300 Eger, Knézich K. u. 8.
Tel.: 36/311-954

KEREKES EGYÜTTES TÁNC HÁZ

szeptember 26-tól
háromhetente pénteken 19 órától
gyimesi, moldvai csángó táncok
Házigazda: Várkonyi Tekla és Barsi Csaba
Megyei Művelődési Központ
3300 Eger, Knézich K. u. 8., tel.: 36/311-954

Balkán tánc ház

RECE-FICE TÁNC HÁZ
havonta egy pénteken 19 órától
Belépő: 400,- Ft
Fővárosi Művelődési Ház
1119 Budapest, Fehérvári út 47.
Tel.: 203-3868

Délszláv tánc ház (szerb, horvát, makedon)
KOLO EGYÜTTES TÁNC HÁZ
minden hónap első péntekén 20 órától
Művelődési Ház
2316 Tököl, Kossuth L. u. 66.
Tel.: 24/479-284

SZOMBATON

Magyar tánc házak
KALAMAJKA TÁNC HÁZ
szeptember 27-től minden szombaton
17.00-18.00 Aprók tánca
vezeti: Fábian Évával
19.00-20.30 Tánc tanulás
oktatók: Redő Júlia, Bohus György
20.30-24.00 Kalamajka tánc ház
23.00-02.00 Össznépi vigadalom
Aranytíz Ifjúsági Centrum
1051 Budapest, Arany J. u. 10., tel.: 311-2248

KOLOMPOS GYEREKTÁNC HÁZ

kéthetente szombaton 17.00-18.00
Tánc tanító: Szántai Levente
Belépő: 400,- Ft, kísérőknek: 200,-
Csekovszky Művelődési Ház
1172 Budapest, Hősök tere 9.
Tel.: 253-5270

CSOBÁN TÁNC HÁZ

minden hónap 2. és 4. szombatján
18-19 óráig gyermektáncból
belépő: 200,-
19-23 óráig felnőtt táncból
gyimesi és moldvai táncok tanítása
Házigazda: Tündik Tamás
Fővárosi Művelődési Ház
1119 Budapest, Fehérvári út 47.
Tel.: 203-3868

RECE-FICE GYEREKTÁNC HÁZ

havonta egy szombaton 15 órától
Fővárosi Művelődési Ház
1119 Budapest, Fehérvári út 47.
Tel.: 203-3868

KÁRPÁTIA TEAHÁZ

minden hónap első szombatján 19 órától
Marczibányi téri Művelődési Központ
1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a
Tel.: 212-5504

KALÁKA KONCERT

minden hónap utolsó szombatján 19 órától
Marczibányi téri Művelődési Központ
1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a
Tel.: 212-5504

GHYMES KLUB

A felvidéki magyar zenészekből álló zenekar ok-
tóbertől a Csörsz utcában tartja klubját, meghí-
vott vendégekkel, havonta egy szombaton.
okt. 4., nov. 6. 20 órától
XII. Kerületi Művelődési Központ
1124 Budapest, Csörsz u. 18.
Tel.: 319-9854

**SZABAD BÁL
TÁNC HÁZ ÉS TÁNC TANÍTÁS**

szeptember 20-tól
kéthetente szombaton 19 órától
muzsikál a Pajtás zenekar és vendégei
házigazdák: Hajdú Tánc együttes táncosai
Hétmérföldes Kulturális Egyesület
4032 Debrecen, Hatvani u.32.
Tel.: 30/9837-952 (Rózsavölgyi Bálint)

TÁNC HÁZ

szeptember 13-tól havonta egy szombaton
(okt. 11., nov. 22., dec. 6.)
Házigazda: Alba Regia Tánc együttes
18.00-19.00 Aprók tánca
októbertől 19.00-20.00 Csikó bál
19.00-23.00 Felnőtt tánc ház
muzsikál: Galiba zenekar
belépő: 400,-
„Tánc ház”, 8000 Székesfehérvár, Malom u. 6.
Tel.: 22/312-795

HEGEDŰS GYEREKTÁNC HÁZ

szeptember 27-től
kéthetente szombaton 15.30-tól
belépő: 180,-
Szókraténusz Játékmúzeum
6000 Kecskemét, Gáspár A. u. 11.
Tel.: 76/481-469

APRÓK TÁNCA ÉS JÁTSZÓHÁZ

szept. 27., okt. 11., 25., nov. 8., 29.
16-18 óráig muzsikál a Mező együttes
Belépő: 250,- Ft
Csokonai Művelődési Központ
1153 Budapest, Eötvös u. 64-66.
Tel.: 307-6191

ZSEBI BABA ZENEHÁZA KLUB

minden csütörtökön 10 órától
játékok, mondókák, élő zenehallgatás 1-4 éves
korú gyermekek részére, 1.500,-Ft/hó
Csokonai Művelődési Központ
1153 Budapest, Eötvös u. 64-66.
Tel.: 307-6191

*Klezmer tánc ház***PANNÓNIA KLEZMER BAND
KONCERTJE ÉS TÁNC HÁZ**

minden hónap egy szombatján 18 órától
autentikus zsidó táncok tanulása
táncoktató: Rudas Judit
belépő: 400,- Ft
Fővárosi Művelődési Ház
1119 Budapest, Fehérvári út 47.
Tel.: 203-3868

TÁNCHÁZAK - KLUBOK

KLEZMER TÁNCHÁZ

szept. 27., okt. 25., 19-22 óráig
muzsikál: Jerusalem Express Klezmer Orchester
Belépő: 700,-
Ferencvárosi Művelődési Központ
1091 Budapest, Haller u. 27.
Tel.: 215-5741; www.ferencvarosimuvkp.hu

Ír táncház

GREENFIELDS EGYÜTTES
november 29-én 19-23 óráig
Csokonai Művelődési Központ
1153 Budapest, Eötvös u. 64-66.
Tel.: 307-6191

Görög táncház

MASKARADES
nov. 8., dec. 6., 18.00-24.00
belépő: 500,- Ft
Csokonai Művelődési Központ
1153 Budapest, Eötvös u. 64-66.
Tel.: 307-6191

A MYDROS EGYÜTTES TÁNCHÁZA
minden harmadik szombaton 20-22 óráig
Dési Művelődési Központ
1097. Budapest, Toronyház u. 17/b.
Tel: 280-6247, 280-8418
A MYDROS együttes elérhetősége:
Smuk Gábor: 322-5788

AFRO MAGIC buli

koncert, dob- és tánc tanítás
minden hónap első szombatján 18-24 óráig
Belépő: 700,-
Ferencvárosi Művelődési Központ
1091 Budapest, Haller u. 27., tel.: 215-5741
www.ferencvarosimuvkp.hu

SKÓT táncház

a Budapest Skót Tánc Klub szervezésében,
szeptember 13-tól havonta kétszer
szombatonként 19 órától
zene: Shannon együttes
táncokat tanít: Turi Gábor
Táncház után 22:00-tól koncert
Belépő: 400 Ft
Angyalföldi Gyermek- és Ifjúsági Ház
XIII. Dagaly u. 15/A, tel: 349-7761

VASÁRNAP

Magyar táncház

PÉCSI NÉPZENÉSZEK TÁNCHÁZA
szeptember 21-től minden második vasárnap
17.00-tól Aprók tánca és játszóház
belépő: 100,- Ft
20.00-24.00 Felnőtt táncház
Belépő: 300,- Ft
Vasutas Művelődési Ház
7621 Pécs, Dr. Váradi Antal u. 7/2.
Tel.: 72/ 310-037

KOLOMPOS

GYERMEKTÁNCHÁZ
kéthetente vasárnap 10-11 óráig
Erzsébetligeti Színház
1065 Budapest, Hunyadvár u. 46/c

MEZŐ EGYÜTTES GYEREKTÁNCHÁZA

szeptember 28-tól
minden vasárnap 10.00-12.00
belépő: 300,-
Cserepesház
1144 Budapest, Vezér u. 28/b
Tel.: 363-2656

„KÖKETÁNC”

GYERMEKTÁNCHÁZ
minden vasárnap 10.00-12.00
Sándor Ildikó vezetésével
közreműködnek: Palya Bea, Halmos Kata
belépő: 300,- Ft
„Köketánc” gyermeklemez-bemutató koncert:
dec. 13. 10.30 és dec. 18. 17 óra
Marczibányi téri Művelődési Központ
1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a
Tel.: 212-5504

Csipkerózsika

A Budapest Táncgyűttes táncos mesejátéka
december 11-én 10.30-kor és 14.30-kor
a Marczibányi téri Művelődési Központban!
– 1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a –

Kodoba Márton
fotó: Kanyó Béla

Page 3 Csáfordi Magdolna 'he didn't belong to us. A gift. "God giveth, God taketh away, Praise be to God."

Page 5 **In memory of Kodoba Márton** – primás fiddler of the reknowned **Palatka Band**. Soós János
We all mourn the recent death of another member of this incomparable, irreplaceable band from the village of Magyarpalatka in the Mezőség region of Transylvania. (Kodoba died in Transylvania, Aug 2003) S.F.

Page 6 **Hauptmann Tamás** supplies us with some impressions on **Diószegi László's choreography** called **Balt-Orient** which was performed this summer in Szeged. There were 150 folk dancers along with at least three bands, various singers. This report indicates that there was, amongst other things, an element of parody on the Michael Flatley type show worked into the theme. The choreography seems to be a continuation of Diószegi's previous work called the Brashov Train Station as well as other work.

Page 14 **Köncei Árpád** – dancer, choreographer, program producer at Duna TV in Budapest, composer from Transylvania (living in Budapest now for the last 10 years or so) on June 11, 2003 presented a program of his **modern music compositions** for classical instruments in Budapest's castle district. Köncei's wife **Plugor Judit**, dancer, teacher, mother of four children, began painting five years ago. This report indicates that this event probably also included an **exhibition of her art work**.
Report by Záhonyi András

Page 18 The **Söndörgő Ensemble** was founded 8 years ago with its goal as preservation, reviving, restating and presenting **Hungarian southern Slav music** in concert form. The Vujcsics Ensemble has been a huge influence on this group, both in terms of family ties and inspiring a love of folk music. They have recently formed the Söndörgő Association which helped to provide them with framework for organizing the 2nd Söndörgő Festival on August 17, 18, 2003 in the square next to the Preobrazsenszka Church in Szentendre.
Report by Eredics Dávid

Page 19 The **4th Hurdy-Gurdy and Bagpipe Camp** was held from Aug. 21-25 at the youth camp on Csepel Island near Budapest. This year amongst the 43 participants was Pál István, traditional bagpiper from the village of Tereske in northern Hungary, who taught bagpipe, singing and shared many tales and stories.
Announcement by Rónai Lajos

Page 21 **Gácsi Miklós 1958-2003**
Cultural manager at Almássy tér in the 90's, present and active often behind the scenes in the dance house movement, a friendly and well-known figure, died in August. **Vitányi Iván Jr.** of the Rece-Fice Ensemble **writes a few words in honor of Gácsi's life and work.**

Page 21 **Review of Herczku Ágnes' CD**
By Mohácsy Albert

Page 35 It has been **20 years since the death of Martin György**, the **brilliant Hungarian folk dance researcher** and author of more than 150 publications, articles on folk dance. Tributes have been written here by his some of his students, colleagues; people who learned from him, worked with him and respected him greatly. A common theme, alongside of the great quantity of work he achieved, is Martin's amazing human awareness, kindness, capacity for connecting with people and his humbleness. Each person offers their own personal story of meeting and working with Martin, giving those of us not fortunate enough to have known him, a great deal of information on his work and insights into his personality. **Felföldi László** – director Dance Department, Institute of Musicology, Hungarian Academy of Science ; **Karácsony Zoltán** – archivist, folk dance researcher. Hungarian Heritage House; **Szókéné Károlyi Annamária** – archivist, documentalist. Dance Department, Institute of Musicology at the Hungarian Academy of Science since 1970; **Pálfy Gyula** – folk dance researcher – Dance Department Institute of Musicology, Hungarian Academy of Science; **Takács András of Pozsony (Bratislava) Slovakia**, remembers the fall of 1956 when he got to know Martin and how the time he spent with Martin during those 42 days in Budapest inspired and affected the rest of his career. Takács went on to become a key figure in **folk dance research in Slovakia**, particularly with reference to Hungarian communities there. Over the years, he corresponded with and often worked closely with Martin doing field collection work in Slovakia (i.e. *'Mátyusföldi népi táncok*).

Page 44 "**Neti Sanyi**" **Fodor Sándor, traditional Kalotaszeg primás (fiddler) is now over 80 years old.** He lives in the village of Kisbács near the city of Kolozsvár (Cluj) in the Kalotaszeg region of Transylvania. He has spent his entire life playing fiddle, learned to play from relatives, has played on countless recordings, taught locally and abroad, been invited to play in a host of countries abroad, recipient of Hungarian national awards as outstanding upholder of folk tradition and is **still actively playing his music.** By **Abkarovits Endre**

Page 46 **Short portrait of Fekete János "Poncsa" – a traditional dancer born in 1927 in the village of Bogártelke (Bagara) in the Kalotaszeg region of Transylvania, where he lived his throughout his life.** He spent his life doing the hard physical work necessary to survive in rural Transylvania. His grandfather and father were also excellent dancers. He lived down the road from the Gypsies (musicians), and so there were occasions when he ended up at their place and even 'stole' (dance) figures from them. His dignified, energy filled legényes and csárdás dancing was documented both in his village and in Budapest many times by the Hungarian dance researchers. See list in the Hungarian article of films in the archive at the Hungarian Academy of Science, Institute of Musicology. Fekete János "Poncsa" died on July 25, 2001. Article by Busai Norbert

Page 47 **List of Dance houses for 2003 - 2004 season.** Please refer to list in Hungarian for dance houses to be held all over Hungary this season.

Sue Foy

folkMAGazin

2003. Ősz, X. évfolyam, 3. szám
Megjelenik negyedévente
Kiadja a Táncház Alapítvány
Alapítványi gondnok: Nagy Zoltán
Kuratóriumi tagok: Sándor Ildikó, P. Vas János
Felelős szerkesztő: K. Tóth László
Tervező-szerkesztő: Berán István

Munkatársak:
Bakonyi Erika, Gósi Anett, Tóth Andrea
Budapest, I. ker., Corvin tér 8.
Levélcím: 1255 Budapest, Pf. 153.
Tel./fax: (36.1) 214-3521
folkmagazin@mail.datanet.hu
www.folkmagazin.hu
Tücsi Nyomdaipari és Szolgáltató BT.
Tel./fax: 27/336-809
ISSN - 1218 - 912X

Bankszámla szám: 11701004-20171625
Külföldről: OTP I. ker. fiók,
1013 Budapest, Alagút u. 3. Hungary
Táncház Alapítvány
B.I.C. OTPVHUB 11701004-20171625

Támogatónk a Nemzeti Kulturális
Alapprogram Népművészeti
és Közművelődési Kollégiuma

Kiskapus (Copșa Mică, Románia, 2003) – Molnár Zoltán felvétele

